ATAYEVLƏR AİLƏSİ

İŞTİRAK EDİRLƏR

Xosrov Atayev
İldırım Atayev
Dilşad
Reyhan
Mehrican
Cahangir
Sadıq Sadıqov
Lətafət
Şahsuvarov
Xuduş
Ağasəlim
Zabitə
Kapitan

BİRİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ ŞƏKİL

Xosrov Atayevin evi. Reyhan pianino çalır. Mehrican otağa daxil olur və dayanıb musiqini dinləyir. Reyhan, nəhayət, son akkordu vuraraq,dərindən nəfəs alır. Üzündə xoşbəxt bir ifadə var.

M e h r i c a n. Qəribədir, həmişə mənim ürəyim dolu olanda gəlib görürəm sən bu mahnını çalırsan.

R e y h a n. Biz bu mahnıya ilk dəfə Cahangirlə birlikdə qulaq asmışıq. O gecə institutumuzda konsert vardı. O da bacısı ilə konsertə gəlmişdi. Biz birinci dəfə idi ki, bir-birimizi görürdük. Bacısı məni onunla tanış etdi...

M e h r i c a n. Sonra?

R e y h a n (*gülümsəyərək*). Sonrasını özün bilirsən...

M e h r i c a n (*xəyal içində*). Sevgi həyatın mənasıdır! Sevmək yaşamaq deməkdir!

R e y h a n (*zarafatyana*). Yoxsa, bir adama vurulub eləmisən?

Mehrican "yox" mənasında başını tərpədir.

R e y h a n. Bəs haradan bilirsən?

M e h r i c a n. Hiss edirəm. Korlar işığı, gözəlliyi necə duyurlarsa, mən də məhəbbəti eləcə hiss edirəm. Sən xoşbəxtsən, Reyhan... Sevirsən... Özü də, Cahangir kimi yaxşı bir oğlanı...

R e y h a n. Peşkəşdir.

M e h r i c a n (*eyni zarafatla*). Təşəkkür edirəm.

R e y h a n (*ciddi*). Sev, Mehrican! Sevgisiz könül günəşsiz bağça kimidir.

M e h r i c a n. Mən istərdim sevdiyim oğlan, qocalıb belimiz bükülənə qədər öz məhəbbətinə sadiq qalsın. Təbiəti ipək kimi yumşaq, qəlbi bu yaz səması kimi geniş, dərin olsun! Mən də pərvanə kimi onun başına fırlanım. Tikdiyimiz binaların hər naxışında ona olan sevgimin işığını hiss edim.

R e y h a n (*gülümsəyir*). Hər bir arzunun həqiqət olması onun şiddətindən asılıdır deyirlər. Mənə elə gəlir ki, biz sənin qəhrəmanını tezliklə görəcəyik.

M e h r i c a n. Eh, kim bilir! Odur, Lətafət də gəlir. (*Hər ikisi pəncərədən baxır*) Yadındadırmı, o bizimlə texnikumda oxuyanda nə qədər şən, nə qədər səmimi bir qız idi.

R e y h a n. İndisə daş-qaşa tutulmuş buz heykələ bənzəyir.

M e h r i c a n. Mən onun taleyinə acıyıram.

R e y h a n. Mən isə, əksinə. Onu görəndə əsəbiləşirəm.

M e h r i c a n. Sən də yamanca amansızsan. Neyləsin, bir işdir olub.

R e y h a n. İnsanın taleyi – onun iradəsidir, Mehrican! Nə üçün o, Sadıqova gedirdi? Kim məcbur edirdi?

Lətafət daxil olur. Bu, iyirmi dörd yaşında gözəl bir qadındır. Barmaqlarında brilyant qaşlı üzüklər parlayır. Üzündə əsəbi, soyuq bir ifadə var. Qızları görərkən qaşlarını çatıb daha məğrur bir görkəm alır.

L ə t a f ə t. Salam.

R e y h a n. Salam, Lilya. Neçə gündür haradasan, görünmürsən?

L ə t a f ə t. Harada olacağam, evdə, eşikdə.

M e h r i c a n. Lilya, bütün günü evdə oturmaqdan darıxmırsan?

L ə t a f ə t. Nə edək, hamı sizin kimi mühəndis olmaz ki...

R e y h a n. Sən əvvəllər adama belə cavab verməzdin.

L ə t a f ə t. Mən bura sizdən oxlaq dərsi almağa gəlməmişəm. Xalam haradadır?

R e y h a n. Bilmirəm. Harada olsa, bu saat gələr.

M e h r i c a n. Nə üçün bizimlə həmişə acıqlı danışırsan, Lilya? Axı biz bir vaxt yoldaş idik.

L ə t a f ə t (*istehza ilə gülümsəyir*). Bir vaxt...

M e h r i c a n. Doğru demirəmmi?

L ə t a f ə t. Nə isə... (*Əsəbi halda qalxıb pəncərədən baxır*)

Dilşad daxil olur. Bu, qırx yaşında, ucaboylu, dəbli geyinmiş gözəl bir qadındır.

D i l ş a d. Salam, qızlar. (*Reyhana*) Xəbərin var, deyirlər İldırım Atayev gəlir.

R e y h a n (*sevinclə*). Nə danışırsınız?! Doğrudanmı əmim gəlir? Bu nə yaxşı xəbər oldu.

D i l ş a d. Elə mən özüm də çox sevinirəm. (*Gülümsəyir*) Doğrudur, o vaxt aramızda bir balaca giley-güzar olmuşdu. Ancaq bunun eybi yoxdur. Zaman yavaş-yavaş axan güclü bir çay kimi hər şeyi yuyub aparır. Güman edirəm ki, biz onunla yeni bir dost kimi görüşəcəyik.

R e y h a n. İldırım əmim kinli adam deyil.

D i l ş a d. Gərək də olmasın. O indi yüksək vəzifə sahibidir. Nazir müavinidir. (*Gülümsəyir*) Böyüklərin qəlbi geniş olmalıdır. (*Pauza. Ətrafı gözdən keçirərək*) Təəssüf ki, İldırım Atayev bizim ev-eşikdə çox az dəyişiklik görəcək.

M e h r i c a n. Evinizdə nə çatmır ki? Mədəni bir ailə üçün nə lazımdısa, hamısı varınızdır.

D i l ş a d. Var, əlbəttə, var. Ancaq... (*Qısa pauza*) İndi Məlahətgildəydim. Otuz minə Moskvadan təzə mebel gətirdiblər. Elə gözəldir ki, baxdıqca baxmaq istəyirsən.

R e y h a n. Məlahətin əri böyük mühəndisdir. Kitabları, məqalələri çap olunur. Yüz minlərlə qonorar alır...

D i l ş a d (*gülümsəyir*). Nə olsun, Xosrov Atayevin də əlinin altında onlarca mühəndis işləyir.

R e y h a n. Kim olur-olsun. Qol çəkib aldığı maaşına görə də ev-eşiyidir...

D i l ş a d (*güzgünün qabağında saçlarını düzəldir*). Eh, qızlar... Sizə dil yetirmək çətindir. Görürsən, Mehrican, bu son vaxtlar necə xarab olmuşam. Yaz mənə düşmür...

M e h r i c a n. Siz həmişə gözəlsiniz, Dilşad xanım.

D i l ş a d (*bərkdən gülərək*). Doğrudanmı? Yox, daha qocalıram. Ağ tükləri görürsənmi? Deyir hər şey vaxta baxsa da, vaxt heç nəyə baxmır. Ömrü tutub saxlamaq mümkün deyil. Üzümüzə gələn ay otuz doqquzu bitirib, qırxa keçirəm.

M e h r i c a n. Nə olar? Hər yaşın öz gözəlliyi var.

D i l ş a d. Gəncliyi heç bir şey əvəz etməz!.. (*Qısa pauza*) Bayaq küçədə bizim cavan müstəntiqi gördüm.

M e h r i c a n. Cahangiri deyirsiniz?

D i l ş a d. Bəli. Özünü yaman ciddi tutur. (*Gülümsəyir*) Ancaq heç yaşına yaraşmır.

R e y h a n (*Mehricana*). Gedək mənim otağıma, təzə layihə barəsində sənlə danışmaq istəyirəm.

M e h r i c a n. Gedək.

Reyhan, Mehrican o biri otağa keçirlər. Dilşad, Reyhanın ardınca uzun bir nəzər salır.

D i l ş a d. Xanımın xətrinə dəydi. Eh, Lilya... Bu dünyada heç kəsə yaxşılıq yoxdur. Mən istəyirəm bu, Şahsuvarova getsin. Yaxşı dolanışığı, gələcəyi parlaq... Özü də nə qədər nəzakətli, qədirbilən adamdır!

L ə t a f ə t. Bəyəm, Şahsuvarovun elə fikri var?

D i l ş a d. Hələlik açıq demir. Ancaq mən hiss edirəm ki, var. Bilirsən, Lilya, Şahsuvarov qohum olmalı oğlandır. İndi elə adamları əliçıraqlı gəzsən tapmazsan! (*Pauza*) Nə xəyala getdin?

L ə t a f ə t. Heç, fikir edirəm ki, Reyhanla Şahsuvarovunku yaxşı tutar.

D i l ş a d. Əlbəttə! Yoxsa, Cahangir? Eh, Lilya, biz qadınların bəzən ağlımız gözümüzdə olur. (*Pauza*) Ona görə də, sən, Sadığa getmək istəməyib, deyəndə ki, "qocadır, sir-sifəti xoşuma gəlmir", olmaq istəyirsənsə, özünü çox sev! Bildinmi? Ancaq özünü! (*Pauza*) Eşitdim Sadıq gələn ay səni göndərir Kislovodska.

L ə t a f ə t. Mən getmək istəmirəm.

D i l ş a d. Axmaq! Niyə istəmirsən? Cavan gəlinsən, get, gəz, istirahət elə! İnsan dünyaya bir dəfə gəlir, Lilya! Gözəlliyin, cavanlığın qədrini bil! Bu kağızın arasındakı nədir?

L ə t a f ə t. Paltarlıqdır. Sadıq sənin üçün göndərib.

D i l ş a d (*açıb baxır*). Oy, Lilya, nə gözəl parçadır, heç kəsin əynində belə şey görməmişəm! Afərin, Sadıq! Vallah, zövqü var. Özü də mənə necə yaraşır! Ancaq mən bunu nə cür tikib geyəcəyəm? Atayev bilsə ki, bəxşişdir, dünyanı dağıdar.

L ə t a f ə t. Biz ki, özgə deyilik.

D i l ş a d. Onun üçün nə özgə, nə qohum!.. (*Pauza*) Gərək gizlədib ad günümdə çıxaram, bəlkə onda bir söz demədi. Eh, Lilya...

Qapının zəngi çalınır. Dilşad gedib qapını açır. Əvvəlcə Sadıq Sadıqov, sonra Xuduş ilə Ağasəlim gəlirlər. Sadıqov əlli beş yaşında, gödək, yoğun, sifəti qırmızı bir kişidir. Gözlərində hiyləgər bir ifadə hiss olunur. Təzə kostyum geyib, şlyapa qoymuşdur. Lakin şlyapa onun tüksüz və əti başında çox yöndəmsiz görünür. Xuduş qırx səkkiz yaşında özgil qurusu kimi arıq, bir az donqar, ovurdları batıq, gözlərində daim qorxaq bir ifadə olan, çox ehtiyatla danışan kişidir. Ayıq qaz kimi qulağı həmişə səsdədir. Ağasəlim isə, otuz beş yaşında, uzun, yekəpər bir adamdır. Üzündə nadan və davakar bir ifadə var. Sözü gec başa düşəndir.

D i l ş a d. Oho... Nə yaxşı qonaqlar gəlir... Buyurun... Buyurun...

S a d ı q o v. Salam. Liliçka da buradaymış...

D i l ş a d. Sən lap Lilyam bizim əlimizdən alırmsan, Sadıq.

S a d ı q o v. Hi-hi... heylə deməyin, Dilşad xanım, biz ölənəcən sizin qulunuz...

D i l ş a d. Pəh-pəh... yamanca şirindilli kişisən. (*Xuduş ilə Ağasəlimə*) Niyə ayaq üstə dayanmısınız, əyləşin...

X u d u ş. Siz Allah, narahat olmayın.

A ğ a s ə l i m. Canım, evdir, gəlmisiniz, əyləşin də. (*Stul çəkib oturur, sonra Sadıqovla Xuduş da əyləşirlər*)

D i l ş a d. Sadıqov, səndən çıxmayan iş. Nə əcəb bizi yad eləmisən?

S a d ı q o v. Düzünü axtarırsınızsa, işimiz düşüb.

D i l ş a d. Bilirəm ki, işiniz düşməsə, gəlməzsiniz.

X u d u ş. Vallah, Dilşad xanım, nə qədər danlasanız yeri var.

D i l ş a d. Ah, kişilər, diliniz olmasaydı, qarğa-quzğun sizi didərdi.

X u d u ş. Düz sözə nə demək olar?!

A ğ a s ə l i m. Mətləbə keç, canım, xanıma başağrısı vermə.

D i l ş a d. Yox, yox, xoşdur.

S a d ı q o v. Ağasəlim doğru deyir. Atayevin də nahara gələn vaxtıdır. Bilirsiniz, Dilşad xanım, sizinlə bu təzə qohum olmaq istəyən oğlan bizi yaman incidir.

D i l ş a d. Kim?

S a d ı q o v. Cahangir.

D i l ş a d. Onun sizinlə nə işi?

X u d u ş. Heç bilirik?

A ğ a s ə l i m. A canım, axı, niyə him-cimlə danışırsınız?.. Dilşad xanım, müxtəsəri budur ki, sizinlə təzə qohum olmaq istəyən müstəntiq Cahangir yoldaş tikintidə böyük bir yoxlama başlatdırıb.

D i l ş a d. Nə üçün?

X u d u ş. Bilmirik?

D i l ş a d. Nə olar, qoyun yoxlatdırsın, yoxsa...

S a d ı q o v. Ürəyinizə heç nə gəlməsin, Dilşad xanım. Özünüz bilirsiniz ki, mən olan yerdə dövlətin bir qəpiyinə kəm baxmaq olmaz.

D i l ş a d. Bilirəm...

S a d ı q o v. Məni yandıran odur ki, xalq malını göz bəbəyin kimi qoru, can qoy, indi də durub sənin işindən şübhələnsinlər. İdarəyə də komissiya töksünlər.

X u d u ş. Heç deməli deyil.

S a d ı q o v. Bu məni biabır etməkdir, camaat arasında nüfuzdan salmaqdır.

D i l ş a d. Yaxşı, Cahangir nə üçün belə etdiyinin səbəbini demir?

S a d ı q o v (*əlini çırparaq*). Doğrusu, heç soruşmamışam da. Qoy nə edir-etsin. Mən özümdən arxayın olmasam, Atayevin evinə ayaq basmaram. Ancaq, bayaq dedim, camaat içində arıma gəlir. Mən öz işim üçün təşəkkür gözləyirəm, mükafat gözləyirəm... (*Pauza*)

D i l ş a d (*telefonla zəng edir*). Allo... Milis rəisi əvəzi Şahsuvarovu ver! Ziyad! Xahiş edirəm bizə gələsiniz, sizinlə vacib işim var. Gözləyirəm. (*Dəstəyi qoyur*)

A ğ a s ə l i m. Qanınızı qaraltmayın, canım. Yüz heylə iş qurban olsun sizin bir xoş sifətinizə.

X u d u ş. Qanı qaralmasın, neyləsin? Bu boyda adamları da saya salmır. Bəyəm o bilmir ki, Sadıqov, Dilşad xanımın yeznəsidir?

D i l ş a d (*təmkinlə*). Siz gedin işinizdə olun. Şahsuvarov gəlsin, öyrənərəm görüm bu nə məsələdir.

S a d ı q o v. Sizin canınız üçün, çox o yan-bu yan eləsə, birbaş mərkəzə teleqram vuracağam!

D i l ş a d (*sərt*). Hələlik heç bir şey lazım deyil. Dedim ki, gedin işinizdə olun!

X u d u ş. Çox sağ olun. Sizsiz bir günümüz olmasın...

D i l ş a d. Belə komplimentləri sonraya saxlayın.

X u d u ş (*irişərək*). Sonraya saxlamalı şey yoxdur.

D i l ş a d (*acıqlı*). Yaxşı, yaxşı!..

A ğ a s ə l i m. Gəl bəri, canım, xanıma başağrısı vermə.

S a d ı q o v. Liliçka, sən qalırsan, yoxsa...

L ə t a f ə t (*acıqlı*). Qalıram.

S a d ı q o v. Neynək, əyləş. (*Ərklə*) Xala-bala ki, tapışdınız, sizi bir-birinizdən ayırmaq çətindir! Gedək, uşaqlar!

Çıxırlar.

D i l ş a d. Ax... Mən bircə öldüyüm günü bilmirəm. O Cahangiri görən kimi tanıdım ki, nə yuvanın quşudur. Sən bir üzə bax. Cəsarətə bax. Bilə-bilə ki, Sadıqov mənim qohumumdur, bu cür həngamə çıxarır. Eybi yoxdur! Olsun!

Bayırda maşın səsi eşidilir. Reyhanla Mehrican yüyürərək içəri girirlər.

R e y h a n. İldırım əmim gəlir!.. İldırım əmim gəlir!.. (Bayıra qaçır)

Pauza.

Dilşadın üzü tutqun bir hal alır. Mehrican maraqla pəncərədən baxır. İldırım Atayev Reyhanla qol-qola daxil olur. Bu, otuz doqquz yaşında, ortaboylu, yaraşıqlı bir adamdır. Saçları vaxtından əvvəl ağarmışdır. Üzündə daim mehriban və ağıllı bir ifadə vardır. Elə bil ki, hər şey bu adama çoxdan məlumdur. Sadə, lakin modaya uyğun kostyum geymişdir.

D i l ş a d. Xoş gəlmisiniz, İldırım...

İ l d ı r ı m A t a y e v. Sağ olun... Mən buradan gedəndən bəri hər şey o qədər dəyişilmişdir ki... Əgər, səhv etmirəmsə, bu, Dilşad xanımın bacısı qızı Lətafətdir. (*Əl tutuşur*)

R e y h a n. Sizin yaddaşınız əvvəlki kimi itidir. Əmi, tanış olun, bu da mənim yaxın rəfiqəm Mehricandır.

İ l d ı r ı m A t a y e v. Tanış olmağıma çox şadam.

D i l ş a d. Saçları nə yaman ağartmısınız, İldırım!

İ l d ı r ı m A t a y e v. Amma siz heç dəyişməmisiniz.

D i l ş a d (*gülür*). Doğrudanmı?

R e y h a n. Fikir eləməyin, əmi, saçlarınız ağarsa da, özünüz həmişəki kimi gənc və gözəlsiniz.

İ l d ı r ı m A t a y e v (*qızararaq Mehricana baxır. Sonra zarafatyana*). Sağ ol, qardaş qızı. Sən belə komplimentlərdən əmin üçün çox de. Yaxşı, bəs Xosrov haradadır? Bu gün ki, bazardır.

D i l ş a d. Özünüz xasiyyətini bilirsiniz. Onun üçün nə istirahət günü...

İ l d ı r ı m A t a y e v. Necədir? Gümrahdırmı?

D i l ş a d. Yaxşıdır, əvvəlkindən də gümrahdır.

M e h r i c a n. İcazənizlə mən gedim.

R e y h a n. Nə tez?

M e h r i c a n. Nənəm gözləyəcək.

R e y h a n. Elə isə get. Ancaq mütləq gələrsən.

M e h r i c a n. Yaxşı, sağ olun. (*Çıxır*)

İ l d ı r ı m A t a y e v (*Reyhana*). Rəfiqən nə iş görür?

R e y h a n. Arxitektordur...

İ l d ı r ı m A t a y e v. Aha...

P ə r d ə

İKİNCİ ŞƏKİL

Həmin otaq. Reyhan və Mehrican evdədirlər.

M e h r i c a n (*fikirli*). İndi mən sizə gələndə İldırım Atayev bağçamızdakı böyük yasəmən ağacının dibini boşaldırdı. Özü də elə qəmgin idi ki....

R e y h a n. Bu ağac əmimin keçmiş nişanlısı Firəngizdən yadigardır. Səkkiz il qabaq həmin ağacı o əkmişdir.

M e h r i c a n. Bəyəm, İldırım Atayevin nişanlısı var idi? (*Reyhan başı ilə təsdiq edir*) Bəs necə oldu?

R e y h a n. Ayrıldılar.

M e h r i c a n. Nə üçün? Bir danışsana...

R e y h a n. O zaman əmim burada mühəndis işləyirdi. Firəngiz də bağçılıq aqronomu idi. Həmin yasəmən ağacı əkilən yaz toyları olacaqdı. Ancaq heç gözlənilmədiyi halda birdən aralarına narazılıq düşdü.

M e h r i c a n. Nə üçün?

R e y h a n. Əmimgilin kontorunda Lida adlı cavan bir planovik işləyirdi. Olduqca gözəl, şən, zarafatcıl bir polyak qızı idi. Özü də Dilşad xanımın dostu idi. Tez-tez, demək olar ki, hər gün bizə gəlirdi.

M e h r i c a n. İldırım Atayev də sizinlə olurdu?

R e y h a n. Bəli. Birdən belə bir şayiə çıxdı ki, guya, İldırım əmim Lidaya vurulmuşdur. Özləri də tezliklə evlənəcəklər.

M e h r i c a n. Firəngiz də bunu eşidib başladı qısqanmağa.

R e y h a n. Halbuki əmimlə Lidanın arasında səmimi dostluqdan başqa ayrı bir hiss yox idi. Ancaq fitilə od necə qoyulmuşdusa, söndürmək mümkün olmadı. İldırım əmim nə qədər çalışdı, Firəngizi inandıra bilmədi. Axırda ikisi də inada düşüb ayrıldı. Firəngiz başqa yerə dəyişilərək, çıxıb getdi.

M e h r i c a n. Yaxşı, bəs, məsələnin kökü haradan qalxmışdı?

R e y h a n. Buradan. Bizim bu evimizdən!

M e h r i c a n. Nə danışırsan, Reyhan!

R e y h a n. Bilirsənmi, Dilşad xanım əmimin Firəngizlə evlənməsinə dözə bilmirdi.

M e h r i c a n. Axı, nə üçün?

R e y h a n. Çünki Firəngiz hər cəhətdən ondan üstün idi. Təhsildə... gözəllikdə... Ona görə də, Dilşad xanım hər gün Lidanı evə qonaq çağırır, elə vəziyyət yaradırdı ki, Firəngiz də, istər-istəməz, qısqanmağa vadar olurdu...

Pauza.

M e h r i c a n. Hər halda, Firəngiz böyük səhv etmişdir.

R e y h a n. Sonralar bunu o özü etiraf edirdi.

M e h r i c a n. İndi ərdədir?

R e y h a n. Deyirlər ərdədir. (*Pauza*)

M e h r i c a n. İldırım Atayev onu çoxmu sevirdi?

Reyhan. Yəqin ki, çox sevirdi. Yadımdadır, Firəngiz çıxıb gedəndən sonra, elə bil, əmim bir günün içində qocaldı. (*Pauza*)

İldırım Atayev daxil olur.

Reyhan. Əmi, bu qədər işlədin, yorulmadın?

İldırım Atayev (*gülümsəyir*). Yorulana nə lazımdır?

Reyhan (*eyni zarafatla*). Bir stəkan ətirli çay.

İldırım Atayev. Afərin!

Reyhan. Bu dəqiqə. (*O biri otağa qaçır*)

İldırım Atayev. Bağçaya baxıram, fikir edirəm ki, səkkiz il necə tez keçdi. Mənim körpə qoyub getdiyim fidanlar indi böyük ağac olub.

Mehrican. Yəqin ki, burada hər şey sizə keçmişləri xatırladır...

İldırım Atayev. Bəzən keçmişləri xatırlamaq da çox ağır olur.

Mehrican. Elə xatirələr var ki, onlar nə qədər acı olsa da, yenə gözəldir.

İldırım Atayev (*gülümsəyir*). Siz yaşda olanda mənə də elə gəlirdi. Mən də elə güman edirdim ki, hər kədərli xatirənin özündə də bir gözəllik, bir romantika var. Ancaq sonralar gördüm ki, yox, iztirab iztirabdır! Ona görə də, çalışın xoşbəxt olun. İtirilmiş bir səadət bir də çətin geri qayıdır...

Pauza. Reyhan çay gətirir.

Reyhan (*stəkanı işığa tutaraq*). Necədir, əmi?

İldırım Atayev. Əla! (*Çayı alıb qabağına qoyur. Zarafatyana*) Demək, Mehrican xanımın çəkdiyi layihələri Reyhan həyata keçirir.

Reyhan. Elədir ki, var.

İldırım Atayev. Mən sizin yoldaşlığınıza qibtə edirəm.

Reyhan. Biz buna çox şadıq. Füzuli küçəsində tikdiyimiz yaşayış binası xoşuna gəlirmi?

İldırım Atayev. Ümumiyyətlə, yaxşıdır. Üslubunuzdakı genişlik, sərbəstlik, sadə, lakin gözəl olmaq cəhdi mənə xüsusilə xoş gəldi. Sütunların başlıqları, tağların quruluşu cazibədardır. Baxdıqca adam özündə, nə isə, fərəhli bir şey duyur.

Reyhan. Ax, doğrudanmı? Biz həmişə bu barədə narahat olurduq, əmi.

İldırım Atayev. Ancaq mənə elə gəlir ki, naxışların ümumi ahəngi bir az da ciddi olsaydı...

Mehrican (*qızararaq*). Bu, çox amansız tənqid oldu.

İldırım (*gülümsəyir*). Axı, mən hiss edirəm ki, siz sənətdə hər şeyin bizim Köndələnçay kimi sakit axması tərəfdarı deyilsiniz.

Reyhan. Doğrudur!

İldırım. Elə isə, əminin sözlərindən pərt olmayın! Qoy sizin bu ilk əsərinizdə parlayan istedad qığılcımları gələcəkdə sönməz bir od, bir alov olsun!

Reyhan. Gələcəyi kim bilir?!

İldırım Atayev. "Kim bilir"i əkiblər, bitməyib. İradə istedadın anasıdır! (*Otaqdan çıxır*)

Mehrican (*İldırım Atayevin ardınca baxaraq, həyəcanla*). Nə üçün onun səadətinə mane olurlar?!

Reyhan. Çünki analığıma belə lazım idi. (*Pauza*) Əmimin başına gətirdiyini indi də mənim başıma gətirmək istəyir. Görmürsənmi? Hər vasitə ilə Cahangiri mənim gözümdən salmağa çalışır.

Mehrican. Ancaq mən elə güman edirəm ki, heç bir fırtına həqiqi məhəbbəti sarsıda bilməz!

Reyhan (*fikirli*). Doğrudan da elədir.

Cahangir gəlir. O, iyirmi dörd yaşında yaraşıqlı bir oğlandır. Üzündə bir az sərt görünən açıq və ağıllı ifadə vardır. Hərəkətləri qəti və sərbəstdir.

Reyhan (*Cahangirin əlindən tutaraq*). Adını çək, qulağını bur. Bir az qabaq sənin barəndə danışırdıq, Cahangir.

Cahangir. Mən də gələ-gələ fikirləşirdim ki, sizi mütləq bir yerdə görəcəyəm.

Mehrican. Yoxsa, qısqanırsınız?

Cahangir. Eh... Bəlkə də...

Mehrican. Əslində, mən qısqanmalıyam ki, on beş illik yoldaşımı əlimdən alırsınız. Sizin toyunuzdan sonra lap tək qalacağam.

Reyhan. Yaxşı, yaxşı, ürəyimi xarab eləmə.

Cahangir (*Mehricanın əlindən tutur*). Qardaşınız ölməyib ki, siz tək qalasınız!

Reyhan. Biz üçümüz də həmişə bir yerdə olacağıq.

Cahangir. Həmişə!

R e y h a n (*Cahangirə*). Eşitdim sən bizim tikinti kontorunda böyük bir işin üstünü açmısan.

C a h a n g i r. Bəli, açmaq üzrəyəm.

R e y h a n. Deyilənə görə, Sadıqovun özü də dolaşır.

C a h a n g i r. Deyəsən, elədir.

M e h r i c a n. Görürsünüz, biz gecələri ömrümüzdən borc alıb, zəhmət çəkirik, tikirik. Onlar isə...

R e y h a n. Kim olursa-olsun, amansız ol, Cahangir!!

Ziyad Şahsuvarov gəlir. Bu, otuz yeddi-otuz səkkiz yaşlarında bir adamdır. Özünü çox sadə və nəzakətli aparmağa çalışmasına baxmayaraq, gözlərində daim şüşə parıltısı kimi soyuq bir ifadə var. Bahalı parçadan kostyum geyinmişdir, Cahangirin burada olması ona pis təsir edir. Lakin o, bu hissini məharətlə gizlədərək, özünü şad göstərir.

Ş a h s u v a r o v. Salamlar... Mən söhbətinizə mane olmadım ki?

R e y h a n. Xeyr. Buyurun, əyləşin.

Ş a h s u v a r o v. Rica edirəm, zəhmət çəkməyin. (*Oturur*) İstirahət günü olanda adam lap darıxır. Xüsusən mənim kimi heç bir kosi olmayanlar.

R e y h a n. Niyə elə deyirsiniz? Sizi ki, bütün şəhər tanıyır.

Ş a h s u v a r o v. Hər bir tanışa da dost deyib, ülfət bağlamaq olmur, Reyhan xanım.

C a h a n g i r. Əlbəttə. Adam öz qəlbinə yaxın olanlarla görüşüb-danışmaq istəyir.

Ş a h s u v a r o v (*Cahangirin sözlərindəki istehzanı hiss edir. Lakin üzə vurmur*). Doğrudur.

C a h a n g i r. Mən arzu edirəm ki, hamı sizin kimi incə təbiətli olaydı, Şahsuvarov.

Ş a h s u v a r o v (*gülümsəyərək*). Siz kompliment deməkdə həddindən artıq səxavətlisiniz, yoldaş müstəntiq!

C a h a n g i r. Bunun eybi yoxdur. Özünüz bilirsiniz ki, insanda səxavət gözəl keyfiyyətdir.

Ş a h s u v a r o v. Şübhəsiz. (*Zarafatyana*) Vaxta ki, Cahangir məni incə təbiətli adam hesab edir, o zaman rica edirəm bir şey çalasınız, qulaq asaq.

R e y h a n. Əziz qonaqlara hörmət borcumuzdur.

Ş a h s u v a r o v. Təşəkkür edirəm.

R e y h a n (*pianinonun qabağında oturaraq*). Nə çalım?

Ş a h s u v a r o v. Ürəyiniz nə istəyirsə.

R e y h a n. Bəlkə mənim ürəyim istəyən sizə xoş gəlmədi?

Ş a h s u v a r o v. Ola bilməz.

R e y h a n. Kaş ki, mən sizin bu etimadınızı doğruldaydım.

Çalır. Cahangir qalxıb pəncərədən bağçaya tamaşa edir. Mehrican da onun yanına gəlir və onlar nə haqqındasa danışırlar. Şahsuvarov, Reyhanın yanındakı stola söykənir.

Ş a h s u v a r o v (*yalnız Reyhanın eşidə biləcəyi bir səslə*). Srağagün axşam mən evinizin yanından keçirdim, siz onda da bu sonatanı çalırdınız. Dayanıb xeyli qulaq asdım.

R e y h a n (*gülümsəyərək*). Doğrudanmı?

Ş a h s u v a r o v. Lakin, sizə qulaq asdıqca, özümü elə bədbəxt hiss edirdim ki.

R e y h a n. Nə üçün?

Ş a h s u v a r o v. Bilmirəm.

R e y h a n. Görünür, siz o gecə çox sentimental bir əhvali-ruhiyyədəymişsiniz.

Ş a h s u v a r o v (*pərt olaraq*). Hər halda, mənim o gecəki vəziyyətim istehzadan çox mərhəmətə layiqdi.

R e y h a n. Yoxsa, mən sizin xətrinizə dəydim?

Ş a h s u v a r o v. Xətrimə dəyəndə nə olar! Siz mənim sinəmə dalbadal on güllə sıxsaydınız, bir dəfə "uf" deməzdim.

R e y h a n. Siz lap keçmiş rıtsarlar kimi danışırsınız. (*Qaşlarını çataraq, ayağa qalxır*)

Dilşad və Lətafət gəlirlər.

D i l ş a d. Oho... Şahsuvarov... Mən dedim, bəs, gəlmədiniz.

Ş a h s u v a r o v. Necə ola bilər ki, siz çağırasınız, mən gəlməyim?

D i l ş a d. Sağ olun. Siz qədirbilən adamsınız.

Ş a h s u v a r o v. Siz məni utandırırsınız, Dilşad xanım...

D i l ş a d. Siz həddindən artıq təvazökarsınız, yoldaş naçalnik. Xoş gəlmisiniz. Bəs, ayaq üstə nə üçün? Reyhan, qonaqlara yaxşı qulluq eləmirsən. Rica edirəm, əyləşin...

C a h a n g i r. Zəhmət çəkməyin. Bütün günü oturmaqdan yoruluruq.

D i l ş a d. Sizdən incimişəm. Bizə gec-gec gəlirsiniz.

C a h a n g i r. İş-güc...

D i l ş a d (*mənalı tərzdə gülümsəyərək*). Bilirəm, bilirəm... Son vaxtlar işiniz yaman çoxdur.

R e y h a n. Cahangir, gedək. Mehricanın düzəltdiyi yeni maketi sənə göstərmək istəyirəm.

C a h a n g i r. Gedək.

Reyhan, Cahangir və Mehrican o biri otağa keçirlər.

D i l ş a d. Ziyad, Sadıqovun əhvalatından sizin xəbəriniz varmı?

Ş a h s u v a r o v. Bəli, xəbərim var.

D i l ş a d. Bu necə məsələdir?

Ş a h s u v a r o v. Hamısını burada danışmaq mümkün deyil. Ancaq, hər halda, çox ciddi məsələdir.

D i l ş a d. Bəs, fikriniz nədir?

Ş a h s u v a r o v. Mən əlimdən gələn köməyi etməyə çalışıram. Lətafət xanım özü də bilir. Ancaq qorxuram mənim köməyim müsbət bir nəticə verməsin.

D i l ş a d. Nə üçün?

Ş a h s u v a r o v. Çünki Sadıqovgilin işini Cahangir açıb.

D i l ş a d. Nə olsun ki?

Ş a h s u v a r o v. Qanuna görə, biz onlara təsir göstərə bilmərik.

D i l ş a d. Orasını mən də bilirəm.

Ş a h s u v a r o v. Başqa bir yol düşünməyə imkan yoxdur. Çünki özünüz bilirsiniz, prokurorun da, Cahangirin də mənimlə araları soyuqdur.

D i l ş a d. Bəs, necə olsun?

Ş a h s u v a r o v. Siz bu barədə yoldaş Atayevlə danışsaydınız, pis olmazdı.

D i l ş a d. Atayevə elə söz demək olar?

Ş a h s u v a r o v. Bilirsiniz, Dilşad xanım, siz ağıllı qadın olduğunuz üçün mən hər şeyi açıq danışmaq istəyirəm. Atayevin bu işə qarışmağı mütləq vacibdir! Əgər, Sadıqov dolaşsa...

D i l ş a d. Başa düşürəm.

Ş a h s u v a r o v. Digər tərəfdən, Cahangir işində fanatik bir adamdır. Onu ancaq Atayev kimi böyük avtoritet öz yerində oturda bilər. (*Pauza*) Görürsünüz, onun yerinə mən olsam, utandığımdan sizin üzünüzə baxa bilməzdim. Amma o...

D i l ş a d. Amma o bu evdə özünü elə aparır ki, guya, mənim yeznəmi dolaşdırıb tutmaq istəməsinin bizə heç dəxli yoxdur.

Ş a h s u v a r o v. Sizi inandırıram ki, o elə də düşünür. (*Pauza*)

D i l ş a d. Siz haqlısınız. Mən bu barədə mütləq Atayevlə danışmalıyam. Lap dalaşsa da, danışmalıyam. Mənə və mənim qohumlarıma hörmət eləmək onun borcudur.

Ş a h s u v a r o v. Əlbəttə.

D i l ş a d. Siz oyləşin, mən bir mətbəxə baş çəkim, gəlim.

Ş a h s u v a r o v. Buyurun.

Dilşad çıxır.

Ş a h s u v a r o v. Niyə mənə elə qanlı-qanlı baxırsan, Lilya?

L ə t a f ə t. Hələ bir danışırsan da...

Ş a h s u v a r o v. Axı nə olub?

L ə t a f ə t. Özün bilirsən!

Ş a h s u v a r o v. Sənin canın üçün, heç bir şey bilmirəm.

L ə t a f ə t. Axşam gələrsən, deyərəm.

Ş a h s u v a r o v. Bəlkə gələ bilmədim.

L ə t a f ə t. Aydındır.

Ş a h s u v a r o v. Ürəyinə ayrı şey gəlməsin. Qonaq çağırıblar. Getməsəm, yaxşı düşməz.

L ə t a f ə t. Demək, o qonaqlıqdakılar sənin üçün məndən artıqdır?

Ş a h s u v a r o v. Nə danışırsan, Lilya...

L ə t a f ə t. Gələrsən! Eşitdinmi?

Ş a h s u v a r o v. Baş üstə!

D i l ş a d (*balaca məcməyidə çay, mürəbbə gətirir*). Bu, siz xoşlayan qızılgül mürəbbəsidir. Özüm bişirmişəm.

Ş a h s u v a r o v. Nə zəhmət çəkirsiniz...

D i l ş a d. Təki sizin kimi dostlar üçün zəhmət çəkək.

Ş a h s u v a r o v. Doğrusu, bu evə elə öyrənmişəm ki, bir gün gəlməyəndə ürəyim darıxır.

D i l ş a d. Mən sizi öz ailəmizin bir üzvü hesab edirəm, Ziyad.

Ş a h s u v a r o v. Mən bunu bilirəm, Dilşad xanım.

D i l ş a d. Elə zənn edirəm ki, biz bir-birimiz üçün qənimət adamlarıq.

Ş a h s u v a r o v. Biz bir-birimizi anlayıb qiymətləndirməyi bacarırıq, Dilşad xanım.

D i l ş a d. Şübhəsiz.

Cahangir, Reyhan və Mehrican gəlirlər.

C a h a n g i r. Mən sizin yerinizə olsaydım, maketi müsabiqəyə göndərərdim.

R e y h a n. Mehrican yenə də bəzi dəyişikliklər eləmək fikrindədir.

C a h a n g i r. Lap yaxşı.

D i l ş a d (*Cahangirə*). Əyləşin, çay için.

C a h a n g i r. Sağ olun. Axşam tikinti işçiləri üçün mühazirə oxuyacağam. Gedib bir az hazırlaşmaq lazımdır.

M e h r i c a n. Mühazirəniz nə mövzudadır?

C a h a n g i r. "Ailə və cəmiyyət".

Ş a h s u v a r o v. Gözəl mövzudur. Vaxtım olsaydı, məmnuniyyətlə qulaq asardım.

D i l ş a d. Siz müstəntiq adamsınız. Mühazirə ilə nə işiniz var?

C a h a n g i r. Bizim vəzifəmiz yalnız cinayətləri tapıb meydana çıxarmaqla bitmir, Dilşad xanım. Biz, eyni zamanda, bu cinayətləri doğuran səbəblərin kökünü kəsməyə çalışırıq. Biz istəyirik ki, adamlar mənəvi cəhətdən daha kamil, daha gözəl olsunlar. Biz istəyirik ki, cinayət sözü zehinlərdən silinib getsin.

R e y h a n. Ona görə də, hər bir müstəntiq, eyni zamanda, bir müəllim olmalıdır.

C a h a n g i r. Doğrudur.

Xosrov Atayev gəlir. Bu, qırx beş yaşında, ucaboylu, yaraşıqlı bir kişidir.

X o s r o v A t a y e v. Salam.

Ş a h s u v a r o v. Salam, yoldaş Atayev.

X o s r o v A t a y e v. Deyirlər İldırım gəlib, bəs hanı?

R e y h a n. Bu saat, ata... (*O biri otağa qaçır*)

D i l ş a d (*əl-ayağa düşərək*). Səhərdən haradasan? Bu vaxtacan ac qalmaq olar?

X o s r o v A t a y e v. İşim çox idi, Dilşad.

D i l ş a d. İş öz yerində, insana can da lazımdır.

X o s r o v A t a y e v (*gülümsəyir*). Doğrudur.

D i l ş a d. Həmişə "doğrudur" deyirsən, amma əməl eləmirsən. Ver şlyapanı.

X o s r o v A t a y e v. Zəhmət çəkmə. (*Özü gedib asır*)

D i l ş a d. Qabaqca nahar edəcəksən, yoxsa...

X o s r o v A t a y e v. Ürəyim yanır.

D i l ş a d. Görürsənmi, vaxtlı-vaxtında yeyib-içmədiyin üçün iştahadan kəsilmisən. Yox, belə olmaz. Axı, mən sənin üçün rejim qoymuşam.

X o s r o v A t a y e v. Bu dəfə bağışla. Söz verirəm ki, bir də rejimi pozmayım.

D i l ş a d. Yaxşı, görək.

İldırım Atayevlə Reyhan gəlir.

İ l d ı r ı m A t a y e v. Xosrov, Salam! (*Qardaşını diqqətlə nəzərdən keçirərək*) Yaxşısan, gümrahsan.

X o s r o v A t a y e v. Sən də yaxşısan... Birco de görüm məzuniyyətə çıxmısan, yoxsa...

İ l d ı r ı m A t a y e v. Xeyr, iş üçün gəlmişəm.

D i l ş a d. Amma mən dedim, bəs, siz məxsus bizimlə görüşə gəlmisiniz.

İ l d ı r ı m A t a y e v. Həm ziyarət, həm ticarət. (*Xosrova*) Şəhəriniz qiyamət olub. Köhnə evlərin yerlərini tanımaq olmur.

Ş a h s u v a r o v. Yoldaş Atayev ki, belə başlayıb, çox çəkməz bura Bakını da ötər.

İ l d ı r ı m A t a y e v (*Şahsuvarova diqqətlə baxaraq, zarafatyana*). Bakı dayanıb sizi gözləmir. O da tərəqqi edir, böyüyür.

Ş a h s u v a r o v (*tutularaq*). Şübhəsiz.

İ l d ı r ı m A t a y e v. Tikmək qardaşımın çoxdankı ehtirasıdır.

X o s r o v A t a y e v. Dünyada tikməkdən, qurmaqdan da gözəl nə var?! (*Cahangirlə Şahsuvarova*) Əlbəttə, mən belə deməklə siz inzibatçıları özümüzdən ayırmıram.

D i l ş a d. Söhbət dananı qurda verər, xahiş edirəm yemək otağına buyurasınız. Xosrov da səhərdən acdır.

C a h a n g i r. İcazənizlə mən gedim.

D i l ş a d. Heç elə şey yoxdur. İldırımın gəlişi münasibəti ilə hamımız bir yerdə nahar edəcəyik.

X o s r o v A t a y e v. Doğrudur. Siz buyurun əyləşin, mən bu dəqiqə gəlirəm.

Dilşadla Xosrov Atayevdən başqa hamı o biri otağa keçir.
Xosrov Atayev saçını darayır.

D i l ş a d. Bu gün bizim evlənməyimizin düz on ili tamam olur, Xosrov.

X o s r o v A t a y e v. Gərək məni bağışlayasan. İldırımın gəldiyini eşidib evə tələsdiyim üçün sənə hədiyyə ala bilmədim. Sabah mütləq!

D i l ş a d (*gülümsəyir*). Eybi yoxdur. Borclu borclunun sağlığını istər. Bir də ki, qocalar hədiyyəsiz də keçinər.

X o s r o v A t a y e v (*onun əlindən tutaraq*). Sən indi də on il bundan qabaqkı kimi gözəlsən. (*Saçlarından öpür*)

D i l ş a d (*ona qısılaraq*). Amma mənə elə gəlir ki, sən daha məni əvvəlki kimi istəmirsən.

X o s r o v A t a y e v. Əksinə. İllər keçdikcə, mən səni daha çox istəməyə başlayıram. Bu məlun şübhə haradan ağlına gəlibdir?

D i l ş a d. Bəzən olur ki, bütün günü evə gəlmirsən.

X o s r o v A t a y e v. Neyləyim... Səbəbini özün bilirsən. (*Pauza*)

D i l ş a d. Sənin xəbərin varmı ki, bizim dostumuz Cahangir mənim gözümün ağı-qarası bircə bacım qızının ərini dolaşdırmaq istəyir?

X o s r o v A t a y e v (*qaşlarını çataraq*). Təqsiri olmayan adamı heç kəs dolaşdıra bilməz.

D i l ş a d. Sən hamını öz arşınınla ölçmə, Xosrov. Əgər, Sadıqovun başına bir iş gəlsə, o yazıq qızın halı necə ola bilər? Savadı az, qohum-qardaşı yox...

X o s r o v A t a y e v. Nə üçün sən onu təhsildən ayırıb verdin Sadıqova? Axı, mən o vaxt sənə dedim...

D i l ş a d. Bu söhbətlər gecdir, Xosrov. Sən kömək elə, Lətafət bədbəxt olmasın!

X o s r o v A t a y e v. Nə cür kömək edim?

D i l ş a d. Qoyma əri dolaşsın!

X o s r o v A t a y e v. Bayaq dedim, günahı olmayan adamı heç kəs dolaşdıra bilməz!

D i l ş a d. Sən hamıya verəcəyin rəsmi cavabı mənə də verirsən.

X o s r o v A t a y e v (*acığını unudaraq*). Dilşad! Axırıncı dəfə səndən xahiş edirəm: əgər, bizim aramızdakı onillik məhəbbətin məhv olmasını istəmirsənsə, bir də məndən belə şeylər xahiş etmə! Mən xalqa qulluq elədiyim bu otuz ildə ona xəyanət etməmişəm, etməyəcəyəm də. (*Çevrilib iti addımlarla o biri otağa keçir*)

D i l ş a d (*onun ardınca qəzəbli bir nəzər salaraq*). Ah... Siz Atayevlər!..

P ə r d ə

ÜÇÜNCÜ ŞƏKİL

Xosrov Atayevin evi. İldırım Atayev qəzet oxuyur. Xosrov Atayev nə isə yazır. Dilşad bir qutu papiros gətirib onun qabağına qoyaraq çıxır. Onun hərəkətlərindəki gizli acığı Atayev qardaşları hiss edirlər.

İ l d ı r ı m A t a y e v (*qəzeti stolun üstünə qoyur*). Uşaqlıqdan bizim bir-birimizdən gizli sözümüz olmayıb, Xosrov, açığını deyim ki, sənin ailə həyatın məni kədərləndirir.

X o s r o v A t a y e v. Niyə axı? Səbəbi nədir?

İ l d ı r ı m A t a y e v. Bizim hər ikimiz xalq uğrunda, onun böyük arzuları uğrunda çarpışırıq, elə deyilmi?

X o s r o v A t a y e v. Əlbəttə, elədir! Başqa cür ola bilər ki?

İ l d ı r ı m A t a y e v. Və mən bilirəm ki, sənin üçün xalqın mənafeyindən yüksək, müqəddəs heç nə yoxdur!

X o s r o v A t a y e v. Şübhəsiz!

İ l d ı r ı m A t a y e v. Lakin mənə elə gəlir ki, sənin əqidənlə, işinlə ailə həyatın arasında çox dərin bir ziddiyyət əmələ gəlmişdir.

X o s r o v A t a y e v. Sən bunu nəyə əsasən deyirsən?

İ l d ı r ı m A t a y e v. Görüb-eşitdiklərimə əsasən!

Pauza.

X o s r o v A t a y e v. Bu daşın haradan atıldığını bilirəm. Sən Reyhanın sözlərinə çox da əhəmiyyət vermə. Özün bilirsən ki, ögey ana ilə övladın ulduzu çətin barışır.

İ l d ı r ı m A t a y e v. Yox, Xosrov! Mən istəyirəm ki, sən bizim bu söhbətimiz ətrafında çox ciddi düşünəsən! Sonra gec olar...

X o s r o v A t a y e v (*tutularaq*). Monco, hər kəs kiminlə yaşadığını daha yaxşı bilir.

Əsəbi halda qalxıb telefon aparatına yaxınlaşır. İldırım çıxır.

Xosrov Atayev (*zəng edir*). Milis idarəsini verin. Şahsuvarov haradadır? Xahiş edirəm onu tapıb mənim yanıma göndərəsiniz. (*Dəstəyi asır. Uzun pauza, ağır addımlarla o biri otağa keçir*)

Səhnə bir an boş qalır. İldırımla Mehrican daxil olurlar.

İldırım Atayev. Siz nə isə soruşmaq istəyirsiniz. Bəs, niyə susursunuz?

Mehrican. Qorxuram mənim sualım sizə həddindən artıq cəsarətli görünsün.

İldırım Atayev. Cəsarət – mərdlik deməkdir! Rica edirəm, danışın!

Mehrican. Mən səkkiz il bundan qabaq sizin başınıza gələn əhvalatı eşitmişəm. Ona görə də, mənə elə gəlir ki, dünən sizin xoşbəxtlik haqqında dediklərinizlə bu ağır xatirə arasında bir əlaqə vardır. Doğrudanmı siz öz səadətinizi həmişəlik itirilmiş hesab edirsiniz?

İldırım Atayev. Əlbəttə, yox!.. Bizim ümumi idealımız o qədər yüksək, o qədər gözəldir ki... Lakin bununla bərabər... (*Pauza*) Siz qoca bağban haqqındakı nağılı eşitmisinizmi?

Mehrican. Xeyr.

İldırım Atayev. Deyir, əlli il idi ki, qoca bağban gözəl ağaclar becərirdi. Əlli il idi ki, adamlar onun yetişdirdiyi meyvələrdən yeyib mənfəətbərdar olurdular. Axır bir gün qoca hiss elədi ki, daha bu dünyadan köçmək üzrədir. Adamlar tökülüb gəldilər. Kimi qocaya soyuq şərbət hazırladı, kimi dərman verdi, kimi yastığını düzəltdi. Qoca bağban isə uzaqlara baxıb "ah" çəkdi. O vaxt bir cavan oğlan soruşdu ki, nəyin qüssəsini eləyirsən, ay baba? Gününü görüb, dövranını keçirmisən, camaat başına and içir. Bağban dedi: heç nəyin fikrini çəkmirəm, hamınızdan da çox razıyam. Ancaq kaş rəhmətlik qarım indi yanımda olaydı...

Pauza.

Mehrican (*mütəəssir*). Nə üçün siz özünüzü qoca bağbanla müqayisə edirsiniz? Əgər, səhv etmirəmsə, sizin hələ otuz doqquz yaşınız var.

İldırım Atayev. Ola bilər ki, indi də öz taleyini mənimlə bağlamaq istəyən bir qadın tapılsın. Lakin siz özünüz də inkar etməzsiniz ki, bu istəklə əsl məhəbbət arasında payızla yaz qədər böyük fərq

vardır. Mən isə (*gülümsəyir*), etiraf edirəm ki, bu barədə bir az xudpəsəndəm. Mənə elə gəlir ki, məhəbbətdə orta hal yoxdur. Ya həqiqi sevgi, ya nifrət!

Mehrican. Doğrudur. Lakin nə üçün siz elə zənn edirsiniz ki, bu həqiqi sevgi sizə aid ola bilməz? Bəlkə indi sizi, sizin təsəvvür etdiyinizdən də artıq sevən gənc bir qız vardır və əgər, o sizi istədiyinin yarısı qədər özünün sevildiyini bilsəydi...

İldırım Atayev. Yoxsa, siz mənə təsəlli vermək istəyirsiniz?

Mehrican. Mən bilirəm, sizin kimi ağıllı adamların buna ehtiyacı yoxdur.

İldırım Atayev. Elə isə... (*Həyəcanlı halda susur. Gərgin pauza*)

Mehrican. Rica edirəm Reyhana deyəsiniz ki, mən gəlib onu gözlədim, hələlik.

İldırım Atayev. Hara? Dayanın! Bu belə qurtara bilməz.

Mehrican çıxır. İldırım Atayev də həyəcanla onun ardınca gedir. Səhnə bir anboş qalır. Sadıqov başını içəri salıb baxır. Sonra qayıdıb yoldaşlarına gəlmək üçün işarə edir.

Sadıqov, Xuduş, Ağasəlim daxil olurlar.

Xuduş. İndicə Mehricanın dalınca tələsik bağçaya düşən ministr Atayev deyildi?

Sadıqov. Özü idi. Gəldiyi iki gün deyil, eşqbazlığa başlayıb. Görəsən, Dilşad hardadır?

Xuduş. Amanın günüdür, Sadıq, bu dəfə zəli kimi yapış yaxasından, əl çəkmə.

Ağasəlim. Canım, ispalkom deyirsən burada, ministr deyirsən burada, müstəntiq deyirsən burada...

Xuduş. Dilşad xanım kimi əflatun burada.

Ağasəlim. Düzəltsinlər də.

Sadıqov. Dayanın, səs-küy salmayın görək. (*O biri otağa keçir*)

Xuduş (*pıçıltı ilə*). Bu zalım qızı qəsd qoysa, bizim işimizi düzəldər.

Ağasəlim. Qəsd qoysun da. Ondan nə gedir, hər nə getsə bizdən gedəcək.

Xuduş. Dünən yenə də mən yazıq Şahsuvarovun cibinə düz üçcə dənə ötürdüm.

Ağasəlim. Üç yüz?

X u d u ş. Başına at təpib nədir? Şahsuvarov uşaq-zaddır? Üç min!

A ğ a s ə l i m. Özündən də hələ bir kömək-zad görmürük.

X u d u ş. Bütün iş Cahangirdədir. Di gəl ki, zalım oğluna bir yol tapa bilmirik.

A ğ a s ə l i m. Sən ölәsən, bir dəli şeytan deyir ki, gir onun kabinetinə. On beş mini çırp stolunun üstünə!

X u d u ş (*dəhşətlə*). Bıy!.. Bıy!.. Nə danışırsan! İstəyirsən üçümüzü də tutub bassın dama? Amanın bir günüdür, bu sözü burada dedin, bir də heç yerdə demə!

Sadıqovla Dilşad danışa-danışa gəlirlər.

S a d ı q o v. Mən əminəm ki, İldırım Atayev sizin sözünüzü yerə salmaz.

X u d u ş. Amanın bir günüdür, Dilşad xanım. Belə fürsət elə düşməz. İldırım Atayev istəsə, o işi bir dəqiqədə ləğv etdirər.

A ğ a s ə l i m. Zarafat deyil, dövlət nazirinin müavinidir.

S a d ı q o v. Dilşad xanım, bəlkə Liliçkaya deyim, onu bir qonaq çağıraq?

D i l ş a d (*amiranə*). Lazım deyil! Gəlməz.

X u d u ş. Bu gün gəlmişdi bizim idarəyə.

S a d ı q o v. Kişinin qulağını yaman doldurubdur.

D i l ş a d. Bəs, sən nə dedin?

S a d ı q o v. Dedim, məndən nə istəyirlər? Bir canım var, onu da salmışam azara. Gecələr ürəyimin ağrısından yata bilmirəm. Həkimlər də hey dad eləyir ki, "Sadıqov, get kurorta... Sadıqov, get müalicəyə..." Amma mən beş ildə bir dəfə də məzuniyyətə çıxmamışam. Oğlum yox, qızım yox. Əlləşib-vuruşmağım kimin üçündür? Özümlə arvadım gündə heç bir kilo çörək yemirik.

D i l ş a d. Yaxşı demisən. (*Pəncərədən görərək*) Budur, özü də gəlir.

S a d ı q o v. Onda biz gedək.

X u d u ş. Amanın bir günüdür, Dilşad xanım, ölmüşük, bizi yerdən götürün.

S a d ı q o v (*gedib qayıdır*). Lap yadımdan çıxmışdı. Dilşad xanım, xahiş edirəm, axşam bizə buyurasız.

D i l ş a d. Nə var ki?

S a d ı q o v. Sıxıntı çəkməkdən bağrımız çatladı. Dedim yığışaq, bir az ürəyimiz açılsın.

D i l ş a d (*bərkdən gülərək*). Dünya dağılsa da, Sadıqov kefindən qalmaz. Yaxşı. (*Sadıqovgil gedirlər*) Bu axmaqlar elə bilirlər ki, İldırım Atayev mənim əziz-xələfimdir.

İ l d ı r ı m A t a y e v (*gəlir*). İndi buradan çıxanlar tikinti təchizatı idarəsinin işçiləri deyildilərmi?

D i l ş a d. Bəli, onlar idi.

İ l d ı r ı m A t a y e v. Niyə gəlmişdilər?

D i l ş a d. Heç... elə-belə... Axı, Sadıqov bizim Lətafətin əridir. (*Qısa pauza*)

İ l d ı r ı m A t a y e v. Onların buraya gəlib-getmələrindən Xosrovun xəbəri varmı?

D i l ş a d. Kimlərin?

İ l d ı r ı m A t a y e v. Sadıqovun... Xuduşun... Ağasəlimin.

D i l ş a d. Bilmirəm. Siz bunu nə üçün soruşursunuz ki?

İ l d ı r ı m A t a y e v. Ona görə ki, bura Xosrov Atayevin evidir!..

D i l ş a d (*gülümsəyir*). Yoxsa, mənim burada heç bir hüququm yoxdur?

İ l d ı r ı m A t a y e v. Kim deyir ki, yoxdur?! Ancaq elə güman edirəm ki, sizin kimi Xosrov Atayev də öz evinə gəlib-gedənlərin kim olduqlarını bilməlidir.

D i l ş a d. Əgər, yad adam olsaydılar, başqa. Dedim ki, Sadıqov mənim yeznəmdir.

İ l d ı r ı m A t a y e v. Bəs Xuduş, Ağasəlim?..

D i l ş a d. Onlar da Sadığın yoldaşlarıdır. Deyə bilmərəm ki, gəlməyin.

İ l d ı r ı m A t a y e v. Bəlkə onların böyük bir cinayətdə ittiham edildiklərini bilmirsiniz?

D i l ş a d. Bilirəm.

İ l d ı r ı m A t a y e v. Elə isə, bu cür adamların şəhər sovetinin sədri Xosrov Atayevin evinə bu qədər mərhəm olmaları sizə qəribə görünmürmü?

D i l ş a d. Onların təqsirkar olub-olmadıqları hələlik sual altındadır.

İ l d ı r ı m A t a y e v. Onların məsuliyyətə alınmasını birinci Xosrov Atayev təklif etmişdir.

D i l ş a d (*gülümsəyir*). Kor atlanar, öz kəndini çapar.

İ l d ı r ı m A t a y e v. Dilşad xanım!

D i l ş a d (*əsəbi*). Siz hamınız məni ögey hesab edirsiniz. Mən sizdən kömək gözləyirəm. Amma sizin biriniz mənim yeznəmin həbsə alınmağına hökm verir, o biriniz onun mənim evimə gəlib-getməyini qadağan edir...

İ l d ı r ı m A t a y e v. Yaddan çıxarmayın ki, sizin əriniz dövlət xadimidir! Onu camaat seçib...

D i l ş a d. Mən də həmin camaatın biriyəm! Özüm də Xosrov Atayevi sizdən az istəmirəm.

İ l d ı r ı m A t a y e v (*kəskin təbəssümlə*). Ola bilər.

D i l ş a d (*odlanaraq*). Siz məndən nə istəyirsiniz?

İ l d ı r ı m A t a y e v (qəzəbli). Mən istəyirəm ki, xalq qarşısında, hökumət qarşısında cinayət məsuliyyəti daşıyan adamlar bu evə ayaq basmasınlar!

Xosrov Atayev daxil olur.

X o s r o v A t a y e v. Salam! Nə olub? Niyə belə dayanmısınız?

İ l d ı r ı m A t a y e v. Heç bir şey.

X o s r o v A t a y e v. Bu gün tikinti işləri ilə tanış ola bildinmi?

İ l d ı r ı m A t a y e v. Oldum.

X o s r o v A t a y e v. Vəziyyəti necə görürsən?

İ l d ı r ı m A t a y e v. Danışarıq... (*O biri otağa keçir*)

X o s r o v A t a y e v (*Dilşada*). Doğrusunu de görüm, niyə bikefsən? Yoxsa, məndən gizlədirsən?

D i l ş a d. Nəyi gizlədəcəyəm? Qardaşın mənimlə keçmişlərin haqq-hesabını çəkməyə başlayıb. Guya ki, o zaman Firəngizin onu atıb getməsinə mən təqsirkaram.

X o s r o v A t a y e v (*hirslənir*). Xahiş edirəm, bu köhnə söhbətləri buraxın getsin. (*O biri otağa keçir*)

D i l ş a d (*onun ardınca öz-özünə*). Ax, siz Atayevlər!

Şahsuvarov daxil olur.

D i l ş a d. Nədir, Ziyad, gözümə birtəhər dəyirsən?..

Ş a h s u v a r o v. İşlər yaxşı deyil, Dilşad xanım! (*Ahəstə səslə*) Atayev evdədirmi?

D i l ş a d. Sözünü danış.

Ş a h s u v a r o v. Mən elə güman edirdim ki, İldırım Atayevin gəlişi indiki ab-havanı bir qədər yumşaldacaq. Ancaq, əksinə oldu...

D i l ş a d. Mən bunu əvvəlcədən bilirdim...

Ş a h s u v a r o v. Gələn kimi bütün aləmi qatıb bir-birinə. Bu gün düz iki saat prokurorla söhbət edib, sonra məni çağırtdırıb.

D i l ş a d. Sizdən nə istəyir?

Ş a h s u v a r o v. Guya, mən niyə Sadıqovgilin işinin üstünü vaxtında açmamışam. Bütün tikintiləri bir-bir gəzib. Eşitdiyimə görə, özü də Bakıya teleqram vurub, böyük komissiya tələb edib.

D i l ş a d. Görürsünüzmü?

Ş a h s u v a r o v. Heç olmasa, öz qardaşını da nəzərə almır.

D i l ş a d. Ziyad, birdəfəlik bilin ki, Atayevlər üçün istər qardaş, istər yad... Heç bir təfavütü yoxdur.

Ş a h s u v a r o v. Bu cür getsə, vəziyyət çox pis olacaq.

D i l ş a d. Bütün işlərin mayası o Çahangirdir.

Reyhanla Cahangir daxil olurlar. Reyhan o biri otağa keçir.

C a h a n g i r. Salam, Şahsuvarov, bu gün biz nə tez-tez görüşürük!

D i l ş a d. Görünür, ürəkləriniz bir-birinə yaxındır.

C a h a n g i r. Gərək də elə olsun. O, milis naçalniki, mən də ki...

D i l ş a d (*zarafatyana*). Siz də ki, rəhmsiz bir müstəntiq.

C a h a n g i r. Niyə elə deyirsiniz, Dilşad xanım?

D i l ş a d (*gülümsəyərək*). Rəhmsiz olmasanız, bizim yazıq Sadığı elə sıxışdırmazsınız.

C a h a n g i r. Özünüz bilirsiniz ki, dünyada səbəbsiz şey yoxdur.

D i l ş a d. Şübhəsiz. Ancaq indiyə qədər heç kəs Sadıqovdan bir pislik görməyib. Niyə elə siz gələn kimi təqsirkar oldu?

C a h a n g i r. Mən görürəm ki, bizim söhbətimiz zarafat dairəsindən çıxır. Ona görə də, sizin sualınıza cavab verməliyəm. Sadıqovun başçılıq etdiyi idarənin yoxlanılmasını tək mən yox, xalq tələb edir! İçində yaşadığımız bu gözəl binaları tikən fəhlələr tələb edir.

D i l ş a d (*əsəbi*). Nə üçün? Sadıqov neyləyib?

C a h a n g i r. Təəssüf ki, mən bu barədə hələlik sizə heç bir söz deyə bilməyəcəyəm.

D i l ş a d. Siz çox "mən-mən" deməyin, dəvədən böyük fil var.

C a h a n g i r. Bu misal çoxdan köhnəlmişdir. Ona görə də, şəhərimizdə ən mötəbər adamlardan birinin həyat yoldaşı olan sizə, onu işlətməyi məsləhət görmürəm...

D i l ş a d. Rica edirəm, mənə əxlaq dərsi verməyəsiniz.

C a h a n g i r. Mən hüquqşünasam. Dilşad xanım, dövlət qanunlarını düzgün dərk etməyənləri başa salmaq bizim borcumuzdur.

D i l ş a d. Yox, artıq dözülməzdir. Bu... bu...

Ş a h s u v a r o v. Əsəbiləşməyin, Dilşad xanım. (*Ona su verir*) İçin. Yoldaş müstəntiq vəzifəsinə görə çox gəncdir. Gəncləri isə bağışlamaq olar.

C a h a n g i r (*Şahsuvarova*). Mən Dilşad xanıma təhqiredici bir söz demədiyim üçün sizin bu miyançılığınız da yersizdir.

Ş a h s u v a r o v. Siz mənimlə həddindən artıq açıq danışırsınız, yoldaş müstəntiq. Ancaq eybi yoxdur. Vəzifələrimiz bizim mümkün qədər səbrli və nəzakətli olmağımızı tələb edir.

C a h a n g i r. Bu barədə sizə çatan olmaz. Siz nəzakətdə ad çıxarmısınız.

R e y h a n (*gələrək*). İldırım əmim sizi gözləyir, Cahangir...

C a h a n g i r. Gedək.

Reyhanla Cahangir o biri otağa keçirlər.

Ş a h s u v a r o v. Bu qədər də azğınlıq olar?! Eşitdinizmi? İldırım Atayevin yanına gəlibmiş.

Dilşad ona cavab verməyərək, qəzəbli halda telefonun dəstəyini götürür.

D i l ş a d. Prokurorun kvartirasını ver! Tez! Alo! Kimdir? Salam, yoldaş Hüseynov! Kefiniz-zadınız necədir? Gülsüm bacı nə təhərdir? Niyə heç bizlərə sarı gəlib-eləmir? Nə olsun? İş-güc elə hamının var. Yox, boynunuza alın ki, bizə məhəl qoymursunuz... (*Bərkdən gülür*) Zarafat edirəm. Bura baxın, Hüseynov! Mən sizin o müstəntiqin əlindən yaman hirslənmişəm. Sizin canınız üçün, lap adamın əsəblərinə toxunur. Əşi, nə olacaq! Bütün işini-gücünü buraxıb düşüb bizim o yazıq Sadığın üstünə. Özünüz bilirsiniz ki, Sadıqov suyu üfürüb içən adamdır. Xahiş edirəm, o Cahangirə balaca bir qulaqburması verəsiniz. Bəlkə cavandır, başa düşmür... Necə? Necə? Nə üçün qarışmayım? Mən nə danışdığımı çox yaxşı bilirəm, yoldaş Hüseynov! Nə təhər?! Əgər doğrusunu bilmək istəsəniz, sizin bu hərəkətiniz Atayevə

sataşmaqdır! Bəli, bəli!.. Biz də bir şey qanırıq!.. Müstəntiqin beli sizə bağlı olmasa, gəlib məni evimin içində təhqir etməz! Ancaq onu bilin ki, Atayevlər ailəsi girməli kol deyil! (*Dəstəyi qəzəblə yerinə çırpır*) Gədələr! Elə bil ki, hamısı dilbir olublar. (*O, kəskin hərəkətlə geri çevrilir*)

Xosrov Atayev, Cahangir və Reyhan gəlirlər.

X o s r o v A t a y e v (*Şahsuvarova*). Mən səni axtarırdım.

Ş a h s u v a r o v. Ona görə gəlmişəm, yoldaş Atayev.

X o s r o v A t a y e v. Eşitdiyimə görə, Sadıqov çox namuslu bir işçi olan baş mühasibi nə üçünsə iki ay bundan qabaq işdən çıxarıb. Onu təcili surətdə tapmaq lazımdır, başa düşürsənmi?

Ş a h s u v a r o v. Aydındır, yoldaş Atayev.

X o s r o v A t a y e v. Mən səndən xahiş edirəm, təchizat idarəsində baş vermiş bu cinayətin köklərini tapıb meydana çıxartmaqda bütün gücünlə Cahangirə kömək edəsən. Qoy o vicdansızlar bilsinlər ki, ədalətdən qaçıb qurtarmaq olmaz!

P ə r d ə

İKİNCİ PƏRDƏ

DÖRDÜNCÜ ŞƏKİL

Sadıq Sadıqovun evi. Bahalı mebellər. Ortada üstü cürbəcür yeməklərlə dolu böyük stol. Qapının zəngi vurulur. Lətafət tələsik addımlarla gedib açır.

Ş a h s u v a r o v. Lilya! Səni görəndə ürəyim necə çırpınır.

L ə t a f ə t. Mən səndən küsmüşəm, Ziyad.

Ş a h s u v a r o v. Elə demə, özümü öldürərəm.

L ə t a f ə t. Heç birinə inanmıram.

Ş a h s u v a r o v. Nə üçün?

L ə t a f ə t. Deyirlər sən başqasını sevirsən.

Ş a h s u v a r o v. Belə zarafatları burax, Lilya! Mənim üçün dünyada ancaq sənsən!

L ə t a f ə t. Bəs Reyhan?

Ş a h s u v a r o v. Nə danışırsan? Onun ki, sevgilisi var.

L ə t a f ə t. Nə olsun? Xalam istəyir ki, o sənə getsin. Xalam da bir şey istəməsin, istədi, qurtardı.

Ş a h s u v a r o v. Xalanın elə arzusu olduğunu sən haradan bildin?

L ə t a f ə t. Görürsən necə maraqlanırsan?

Ş a h s u v a r o v. Sən Allah, boşla.

L ə t a f ə t. Yox, Ziyad, düzünü de, sən, doğrudanmı, Reyhanla evlənmək fikrindəsən?

Ş a h s u v a r o v. Heç yatsam yuxuma da girməz.

L ə t a f ə t (*onun əlindən tutaraq*). And iç!

Ş a h s u v a r o v. Sənin əziz canın üçün!

L ə t a f ə t (*ona qısılaraq*). Ax, Ziyad, mən sənsiz bir gün də yaşaya bilmərəm.

Ş a h s u v a r o v. Mən sənsiz nəinki bir gün, heç bir dəqiqə də yaşaya bilmərəm, Lilya...

L ə t a f ə t. Elə isə nə üçün tərpənmirsən? Niyə məni bu əzablardan qurtarmırsan? Ax... Sən bilsən ki, mən ona nə qədər nifrət edirəm!

Ş a h s u v a r o v. Bilirəm... Hamısını bilirəm. Ancaq bir qədər də səbr etmək lazımdır. Sənin ona getdiyin cəmi iki ildir. Bu tezliklə boşanıb mənə gəlsən, yaxşı çıxmaz.

L ə t a f ə t. Nə üçün?

Ş a h s u v a r o v. Mənə məişət pozğunu adı verərlər. Deyərlər xalqın təzə arvadını boşatdırıb aldı.

L ə t a f ə t. Cəhənnəmə ki! Qoy nə deyirlər desinlər. Yoxsa qorxursan?

Ş a h s u v a r o v (*gülümsəyir*). Nədən qorxacağam? Ancaq...

L ə t a f ə t. Sevən adam heç nəyi gözə gətirməz, Ziyad! Mən hər şeyə razıyam, təki sənin**lə** bir yerdə olum.

Sadıqov gəlir.

S a d ı q o v (*gülür*). Hi-hi... Sən məndən qabaq gəlmisən.

Ş a h s u v a r o v. Əsl dost gərək elə olsun.

L ə t a f ə t. Sənə yüz dəfə demişəm ki, şlyapanı elə qoyma.

S a d ı q o v. Axı, məndə nə təqsir var, Liliçka? Evimizdə bişməyib, qonşudan gəlməyib. Hi-hi... Atam baqqal Məşədi Kərim

rəhmətliyin bir kürkü var idi ki, içinə üç adam yerləşərdi. Belinə də bir qurşaq dolayardı ki, düz on iki arşın. İndi onun oğlu şlyapa? Hi-hi...

L ə t a f ə t. Yaxşı... yaxşı... tez ol, Şahsuvarov bayaqdan səni gözləyir.

S a d ı q o v. Liliçka, mən indi xalat geyim, yoxsa?

L ə t a f ə t. Ox... qonaqların yanında xalatla oturacaqsan?

S a d ı q o v (*gülür*). Hi-hi... Şahsuvarov ki, özümüzünküdür.

L ə t a f ə t. Sənə yüz dəfə demişəm belə gülmə.

S a d ı q o v. Eh, Liliçka, gülməyib nə edəcəyəm... Beş günlük dünyadır, ye, iç, kef çək! Atam Məşədi Kərimin də pulu çox idi, axırı nə oldu? İnsan bu fani dünyaya bir dəfə gəlir. Ömər Xəyyam demişkən, sabah yıxılıb ölsən, yeddi min il bundan qabaq ölənlə sənin heç bir fərqin olmayacaq! Elə deyilmi, Şahsuvarov?

Ş a h s u v a r o v. Elədir.

S a d ı q o v. İskəndər Zülqərneyə qalmayan dünya kimə qalacaq? Ye, iç, kef çək, vəssalam. (*Oxuya-oxuya o biri otağa keçir*)

Mixək əkdim ləyəndə,
Ay mixək boynun əyəndə...

Ş a h s u v a r o v (*bərkdən gülərək*). Bu, doğrudan da, idiot imiş!

L ə t a f ə t. Sən isə günü günə satırsan.

Ş a h s u v a r o v. Lilya! Yox, yox, üçcə ay da gözlə.

L ə t a f ə t. Neynək, üç ay da dözərəm. (*Onunla yanaşı dayanaraq, güzgüyə baxır*) Görürsənmi, bir-birimizə necə yaraşırıq! İkimiz də bir boyda.

Ş a h s u v a r o v. İkimiz də gözəl...

S a d ı q o v (*daxil olur*). Hi-hi... Siz nə münasibətlə belə qoşa dayanmısınız?

Ş a h s u v a r o v. Lilya mənimlə mübahisə edir ki, biz bir boydayıq.

S a d ı q o v. Yox, Liliçka, Şahsuvarov səndən bir az hündürdür.

L ə t a f ə t. Xeyr, bir boydayıq.

S a d ı q o v. Bir az...

L ə t a f ə t (*qışqırır*). Dedim ki, bir boydayıq!

S a d ı q o v. Düzdür, Liliçka, bir boydasınız...

Qapının zəngi çalınır. Sadıqov gedib açır. Xuduş, Ağasəlim və arvadı Zabitə daxil olurlar.

S a d ı q o v. Gəlin çıxın də...

X u d u ş. Bıy, yoldaş Şahsuvarov da burdaymış...

A ğ a s ə l i m. Yoldaş Şahsuvarovsuz bir günümüz olmasın!

S a d ı q o v (*qədəhləri tez doldururaq*). Elə, götürün bunu ekspromtom vuraq yoldaş Şahsuvarovun sağlığına! Uşaqlar, siz ölə-siniz, elə bilirəm dədəm rəhmətlik Məşədi Kərimin iki oğlu varmış.

Ş a h s u v a r o v. Sən mənim böyük qardaşımsan!

S a d ı q o v. Qoy bir səni öpüm, qardaş.

Öpüşürlər.

A ğ a s ə l i m. Yaxşı oğlanlara can qurban!

S a d ı q o v. Sağ ol, qardaş. (*Birnəfəsə içir*)

X u d u ş. Sən bizim üstümüzdən əskik olmayasan, naçalnik... (*İçir*)

Ş a h s u v a r o v. Sağ olun, dostlar! (*İçir*)

S a d ı q o v. Hə, indi əyləşin...

Z a b i t ə. Bəs Dilşad xanım gəlməyəcək? Liliçka, bəlkə zəng eləyəsən? (*Qapının zəngi çalınır*) Aha... gəldi... (*Tələsik gedir açır*) Buyurun, buyurun.

Dilşad daxil olur. Hamı ayağa qalxır.

D i l ş a d. Əyləşin, əyləşin.

S a d ı q o v. Yuxarı başa keçin.

Ş a h s u v a r o v. Bura buyurun...

Əyləşirlər.

D i l ş a d. Zabitə, xoş gördük... Aya-günə dönmüsən...

Z a b i t ə. Vallah, üç-dörd gündür başımız yaman qarışıb...

A ğ a s ə l i m. Mərdimazara lənət!

X u d u ş. Min lənət!

S a d ı q o v. Qədəhləri doldurun, canım. Qan qaraltmaq vaxtı deyil.

Ş a h s u v a r o v. Varam Sadıqov. Dünyada heç bir şeyi vecinə alan deyil.

S a d ı q o v. Sizin kimi dostları olan nədən qorxacaq? (*Oxuyur*)

Mixək əkdim ləyəndə,
Ay mixək boynun əyəndə...

D i l ş a d (*gülümsəyir*). Deyəsən, yeznəm dəmdir.

S a d ı q o v. Yeznə anadan elə dəm doğulub, Dilşad xanım. Nəyin dərdini çəkəcəyəm? Bir özüməm, bir də Liliçka. Tikinti idarəsi olmasın, aztorq olsun, hara getsəm bir parça çörəyim var.

X u d u ş. Mən təklif edirəm bu qədəhləri qaldıraq hamımızın böyüyümüz, ağsaqqalımız yoldaş Atayevin və onun həyat yoldaşı Dilşad xanımın sağlığına!

S a d ı q o v. Afərin!

X u d u ş. Allah Dilşad xanımı həmişə qoltu-budaqlı eləsin. Biz də onun kölgəsində yavaş-yavaş dolanaq.

A ğ a s ə l i m. Dilşad xanım, onu bilin ki, bu canı sizin yolunuzda qurban verməyə hazıram.

X u d u ş. Mən fəxr edirəm ki, Dilşad xanım bizim bu şəhərimizdə yaşayır.

S ə s l ə r. Doğrudur... Doğrudur...

S a d ı q o v. Hi-hi... Vallah, mən yaşda Dilşad xanımdan böyük də olsam, həmişə özümü onun yanında uşaq kimi hiss edirəm.

A ğ a s ə l i m. Dilşad xanım ministrə bərabər adamdır.

S a d ı q o v. Afərin! Bax, söz odur!

D i l ş a d. Yaxşı, çox tərifləməyin, sonra nəzərə gətirərsiniz. (*Gülüşürlər*)

Ş a h s u v a r o v. Sağ ol, Dilşad xanım!

D i l ş a d (*Zabitəyə*). Nə gözəl üzüyün var! Ortadakı brilyantdır?

Z a b i t ə. Bəli, brilyantdır.

D i l ş a d. Brilyant daş-qaşın padşahıdır. Gör necə işıq verir! (*Ağasəlim Zabitəyə göz vurur*)

Z a b i t ə (*üzüyü çıxarıb Dilşad xanıma uzadaraq*). Peşkəşdir.

D i l ş a d. Yox... yox... Nə danışırsınız... Sağ olun.

A ğ a s ə l i m. Xoşunuza gəlir, götürəcəksiniz.

D i l ş a d. Siz lap gerçəklənisiniz, elə şey olar?

A ğ a s ə l i m. Niyə olmur, canım? Yüz elə brilyantlar qurban olsun sizin bir xoş sifətinizə. Xahiş edirəm, taxın barmağınıza.

D i l ş a d. Yox, götürmərəm.

A ğ a s ə l i m. Sizin canınız üçün, götürməsəniz, bu saat çıxıb gedəcəyik.

X u d u ş. Dilşad xanım, mən Ağasəlimin xasiyyətini bilirəm. Dedi, qurtardı, gərək götürəsiniz...

S a d ı q o v. Bəxşişi geri qaytarmaq yaxşı deyil.

D i l ş a d. Siz adamı lap məcbur edirsiniz. (*Zabitə üzüyü Dilşad xanımın barmağına taxır*)

Ş a h s u v a r o v. İndisə bu qədəhləri qaldıracağıq bizim əzizimiz Sadıqovun sağlığına. Sadıqov çox nadir tapılan adamlardandır. Adı Sadıq olduğu kimi, özü də dostluqda sadiqdir.

S a d ı q o v (*mütəəssir*). Bəs, atam Məşədi Kərimi görsəydiniz...

L ə t a f ə t. Ox, yenə də Məşədi Kərim...

Ş a h s u v a r o v. Siz nə üçün acıqlanırsınız, Lilya? Ot öz kökü üstə bitər. Görün rəhmətlik Məşədi Kərim necə adammış ki, ondan belə oğul əmələ gəlib. Sağ ol, Sadıq. (*Məna ilə gülümsəyərək*) Bülbül ol, amma qəfəsdə olma!

X u d u ş. İnşallah, olmarıq!..

S a d ı q o v (*Şahsuvarova*). Qoy bir səni öpüm, qardaş.

X u d u ş. Sizin bu sədaqətiniz lap mənim ürəyimi köyrəltdi.

A ğ a s ə l i m (*sərxoş halda*). Dost yolunda gərək can qoyasan... Bir üzük nədir ki...

D i l ş a d (*Şahsuvarova*). Yoxsa, bunun gözü qalıb üzüyün dalınca?

Ş a h s u v a r o v. Siz ona nə fikir verirsiniz? Görmürsünüz qanmazın biridir?

A ğ a s ə l i m. Dünyada hər şeyin başı puldur. Pul olmasaydı, bizim bu məclisimiz də olmazdı. Pul olmasaydı, sədaqət də olmazdı. Dünya pul üstündə bərqərardır! Pulu isə, biz kimin sayəsində qazanırıq? Əlbəttə, yaxşı dostların! Odur ki...

S a d ı q o v. Yox, dayan. (*Təntənə ilə ayağa qalxaraq*) Mən yoldaş Ağasəlimin sözləri ilə qətiyyən şərik deyiləm. Pul nədir? Əl çirki? Pul elə bir zibildir ki, gərək Ağasəlim belə bir məclisdə onun heç adını da tutmayaydı!

A ğ a s ə l i m (*yavaş səslə Xuduşa*). Bura bax, adə... Arvadının üstündə iki yüz manatlıq daş-qaş var, amma pulu pisləyir.

X u d u ş. Şşş... Bəs neyləsin? Hər şeydə bir siyasət lazımdır, ya yox?

S a d ı q o v. Pul olsa da biz hökumətimizə can-başla qulluq eləyəcəyik, olmasa da...

A ğ a s ə l i m. Sən ölməsən, kişinin siyasətçilikdə üstü yoxdur.

X u d u ş. Şşş...

S a d ı q o v. İnsanın gərək ürəyi geniş olsun! Biz pul üçün işləmirik!

X u d u ş. Məncə, Sadıqovun fikri siyasi nöqteyi-nəzərdən çox doğrudur.

A ğ a s ə l i m. Mən səhvimi boynuma alıram.

S a d ı q o v. Odur ha... İndi dostumsan! İçək Ağasəlimlə onun həyat yoldaşı Zabitənin sağlığına. (*İçirlər*) Hi-hi... Təklif var ki, Liliçka bizim üçün bir-iki ağız desin.

A ğ a s ə l i m (*Xuduşun qulağına*). Bu nə danışır, əyə? Mənim qeyrətim belə şeyləri götürməz.

X u d u ş. Şşş!.. Nə borcuna, anan deyil, bacın deyil!

Ş a h s u v a r o v. Lilya, xahiş edirik.

S a d ı q o v. Liliçka, burada hamı özümüzünküdür! (*Pauza*).

Ş a h s u v a r o v. Lilya!

Lətafət tərəddüd edir, sonra yavaş-yavaş oxumağa başlayır.

S a d ı q o v. Yanasan, dünya!

Xuduş "ah" çəkir. Lətafət oxuyur...
Birdən hönkürüb ağlayaraq, əlləri ilə üzünü tutur.

S a d ı q o v. Bıy... Nə oldu, Liliçka?!

Lətafət cavab verməyərək, qalxıb o biri otağa keçir.

D i l ş a d (*qəzəblə Sadıqova*). Get ona bir-iki damcı valeryan ver.

Sadıqov o biri otağa keçir. Xuduş, Ağasəlim və Zabitə qalxırlar.

Z a b i t ə. Biz də gedək. Daha gecdir.

X u d u ş. Sağ olun.

A ğ a s ə l i m. Sağ olun. (*Çıxırlar*)

Ş a h s u v a r o v. Bu gecə çox acıqlısınız, Dilşad xanım...

D i l ş a d. Sənin arxayınçılığın məni lap hirsləndirir, Ziyad, onu bil ki, Sadıqovdan sonra növbə sənindir!

Ş a h s u v a r o v (*gizli qorxu ilə*). Siz bunu haradan bilirsiniz?

D i l ş a d. İldırım Atayevin sizi görməyə gözü yoxdur.

Ş a h s u v a r o v. Olmasın! Əsassız, sübutsuz mənə nə edə bilər?

D i l ş a d. Yaxşı, tutaq ki, sənə bir şey eləyə bilmədilər, bəs Reyhan?! Nə qədər ki, Cahangir ortadadır, siz ondan gözünüzü çəkməlisiniz!

Ş a h s u v a r o v. Mən nə edə bilərəm?

D i l ş a d. Əgər, mən kişi olub belimə tapança bağlasaydım, bu sualı verməzdim.

Ş a h s u v a r o v. Məhəbbət olan yerdə tapança işə keçmir, Dilşad xanım! Reyhan Cahangiri sevir.

D i l ş a d. Hmm... İzzəti-nəfsi olan oğlan öz məğlubiyyətini bu qədər soyuqqanlılıqla etiraf etməz. Ziyad! Sizi inandırıram ki, Cahan-

girin başına bir iş gəlsə, ondan ilk üz döndərən Reyhan olacaq! Həyata ayıq gözlə baxın! Məhəbbət yaxşı günün töhfəsidir! Ax... nə üçün mən kişi doğulmamışam!

S a d ı q o v (*gəlir*). Bu cavanların da işindən heç baş açmaq olmur. (*Dilşad xanıma*) Hara hazırlaşırsınız?

D i l ş a d (*sərt*). Gedirəm!

S a d ı q o v. Qoyun sizi ötürüm.

Çıxırlar. Lətafət gəlir.

L ə t a f ə t. Ox, bu nə həyatdır mən keçirirəm...

Ş a h s u v a r o v. Lilya, bir qədəh də şampanski iç, əsəblərin düzəlsin. (*Qədəhi doldurub verir*)

L ə t a f ə t. Ax, Ziyad. Mən çox bədbəxtəm, heç kəs məni istəmir. Hamı mənə nifrətlə baxır. Bu gün Reyhanla Mehrican mənimlə elə danışırdılar ki, elə bil, məndən iyrənirdilər.

Ş a h s u v a r o v. Yəqin onlar sənin bu qiymətli daş-qaşlarına həsəd aparırlar.

L ə t a f ə t. Onların heç bir şeyə ehtiyacları yoxdur. Özləri də bir zaman məni sevirdilər. (*Ağlayır*)

Ş a h s u v a r o v. Lilya! Axı, sənin nəyin əskikdir ki, ağlayırsan?

L ə t a f ə t. Sən heç nə başa düşmürsən, Ziyad! Elə bil ki, mən insanlardan ayrılıb kənara atılmışam. Elə bil ki, heç kəsə lazım deyiləm. Atamın vəfatından sonra anam məni kənd təsərrüfatı texnikumuna qoymuşdu. Yaxşı da oxuyurdum. Anam da vəfat edəndən sonra xalam məni texnikumdan mamalıq məktəbinə dəyişdirtdi. Orada da iki kurs oxuyandan sonra çıxarıb verdi bu kişiyə!

Ş a h s u v a r o v. Lilya! Sən ki, ona öz xoşunla gəlmisən.

L ə t a f ə t. Xalam mənə o qədər dil tökdü ki... (*Pauza*) Ax... Qurtar məni bu evdən, Ziyad. (*Qədəhi alaraq*) Sən məni içkiyə yaman

Ş a h s u v a r o v. Lilya! Sənin gözlərin şərabdan xumarlananda bilirsən nə qədər gözəl görünür? İç!

Lətafət şərabı yarıya qədər içir, sonra üz-gözünü büzüşdürərək qədəhi yerə qoyur.

L ə t a f ə t. Ax... İçirəm. Zəhləm gedir. Hamısı... Hamısı iyrəncdir. (*Qalxıb divana yıxılır. Şahsuvarov da gedib onun yanında oturur*)

Ş a h s u v a r o v. Lilya! Yatdı... (*Onu divana söykəyərək qalxır*) Əzab çəkir. Hamının ona pis baxmağından danışır. Doğrudur, Lilya... Sənə nifrət edirlər. Çünki sən axmaq və sadəlövhsən. İndi adamlar iyirmi il bundan əvvəlki deyillər. Ona görə də, son dərəcə incə və ehtiyatlı tərpənmək lazımdır. (*Pauza*) Sən bütün ümidini mənə bağlamısan. Yox, əzizim. Mən səadəti sənin qızıl saçlarında axtaran axmaqlardan deyiləm! Əgər, sən Atayevin qızı olsaydın, onda başqa məsələ idi. Mənə arxa lazımdır, Lilya! Atayev kimi güclü bir arxa! Mən təkəm. Tək olmaq isə dəhşətdir! Qəlbimdə hər dəqiqə hiss etdiyim qorxu və iztirablara ancaq Reyhanın məhəbbəti son qoya bilər! Lakin skamyadan dünən qalxan bir gədə onu mənim əlimdən alır. Məni mat qoyur! Utan, Şahsuvarov! Dilşad xanım arvadlığı ilə səndən qətiyyətlidir! (*Pauza*) Lakin vəziyyət son dərəcə təhlükəli və mürəkkəbdir. Mən hər dəqiqə ümumi atmosferi öyrənməliyəm. (*Həyəcan içində zəng edir*) Prokuroru ver. Salam, yoldaş Hüseynov. Tikinti təchizatı idarəsində aparılan yoxlamanın ilk nəticələri Sadıqovun məsuliyyətə cəlb olunmasına əsas verir. Siz necə düşünürsünüz? Mən istəyirəm onu həbs edəm. Necə? Hələ yoxlama qurtarsın? Aha... Yaxşı. Hər halda, mən onu ciddi nəzarət altına almışam. Sağ olun. (*Dəstəyi yerinə qoyur*) Danışığının tonu buz kimi soyuqdur!.. Ax... Öldürür bu şübhələr məni! Kim üzümə bir az ciddi baxırsa, kimin danışığında bir sərtlik duyuramsa, qorxu, müdhiş bir kabus kimi çökür üzərimə! (*Qısa, gərgin pauza*) Dilşad xanım haqlıdır. Gecikmək olmaz! Bu saat hər anın bir hökmü var! (*Geri çevrildiyi zaman balaca stolun üstündəki güldana toxunaraq, salıb sındırır. Lətafət diksinib oyanır*)

L ə t a f ə t. Deyəsən, mən yuxulamışam...

Ş a h s u v a r o v. Sən mələklər kimi yatmışdın, Lilya. Mən sənə tamaşa edərək, gələcək həyatımız barədə elə şirin xəyallara dalmışdım ki...

L ə t a f ə t. Mən də indicə yuxuda görürdüm ki, sənə bir dəstə gül verirəm. Özü də ağ gül. (*Yerə dağılmış büllur çiliklərini görərək*) Buna nə oldu?

Ş a h s u v a r o v. Mən toxundum.

L ə t a f ə t. Mən bu güldanı elə çox istəyirdim ki... Axı, onu mənə sən bağışlamışdın. (*Şahsuvarovun əlindən tutaraq*) Nə üçün bikef oldun?

Ş a h s u v a r o v. Sən yuxuda mənə ağ gül verməkdə, mənim də sənə bağışladığım güldan bu cür düşüb sınmaqda...

L ə t a f ə t. Elə danışma, Ziyad. Mən qorxuram...

Ş a h s u v a r o v (*əda ilə*). Nədən qorxursan? Nə olacaqsa, olacaq...

L ə t a f ə t (*vahimə ilə*). Axı, nə ola bilər?

Ş a h s u v a r o v. Mən özümdən qorxuram, Lilya.

L ə t a f ə t. Mənə əzab vermə, Ziyad! De görüm nə olub?

Ş a h s u v a r o v. Bilirsənmi, Lilya, əgər, Sadıqov həbs edilsə, bizim evlənməyimiz baş tutmayacaq!

L ə t a f ə t. Mən, Sadıqova nə qədər nifrət etsəm də, onun tutulmağını istəmirəm. Ancaq bizim evlənməyimiz nə üçün onun işi ilə əlaqədar olsun?

Ş a h s u v a r o v. Ona görə ki, mən inzibati orqanda işləyirəm.

L ə t a f ə t. Əgər, naçalniklikdən çıxaracaqlarsa, qoy çıxarsınlar. İkimiz də gedib ayrı bir iş görərik. Eh, Ziyad! Onda mən səni indikindən də çox istəyərəm. Gündə səkkiz saat işləyib gələrik evimizə. Mən gecələr oxuyub orta məktəbi qurtararam.

Ş a h s u v a r o v. Bunlar hamısı mümkündür. Ancaq iş təkcə vəzifədən çıxarılmaqla qurtarsaydı, nə vardı ki...

L ə t a f ə t. Ayrı nə ola bilər?

Ş a h s u v a r o v. Düşmənim çoxdur, Lilya. Bir balaca büdrədimmi, məndən əl çəkməzlər!

L ə t a f ə t. Bəs, onda nə edək?

Ş a h s u v a r o v. Çalışıb Sadıqovu qurtarmaq lazımdır.

Pauza.

L ə t a f ə t. Bəlkə mən gedib Atayevə yalvarıb-yaxarım?

Ş a h s u v a r o v. Atayev doğma oğlunun da günahından keçməz.

L ə t a f ə t. Elədir.

Ş a h s u v a r o v. Atayevdənsə Cahangirə müraciət etmək daha yaxşı olardı. Bu saat bütün işlər onun əlindədir. Özü də ki, sizinlə qohum olur.

L ə t a f ə t. Yox, yox, mən ondan utanıram.

Ş a h s u v a r o v. Bu ayrı məsələ. Mən səni ürəyin istəmədiyi işə məcbur edə bilmərəm.

L ə t a f ə t. Elə demə, Ziyad. Mən sənin bir sözünlə odun, alovun içinə girərəm.

Ş a h s u v a r o v. Sağ ol, Lilya.

L ə t a f ə t. Vaxta ki, sən məsləhət görürsən, mən gedib Cahangirdən xahiş edərəm. Özü də lap bu saat.

Ş a h s u v a r o v. İndi gecdir.

L ə t a f ə t. Onda sabah...

Ş a h s u v a r o v. Ancaq idarəyə getmək yaxşı deyil.

L ə t a f ə t. Evinə getmək pis düşməz ki? Subay oğlandır.

Ş a h s u v a r o v. Mən sənə özümdən artıq inanıram, Lilya. Cahangir həmişə axşamçağları evdə olur. Saat yeddidə getsən görə bilərsən. Ancaq Sadıqov bilməsin. Köhnə fikirli adamdır. Ürəyinə yüz şey gələ bilər.

L ə t a f ə t. Yaxşı.

Ş a h s u v a r o v. Mənim atam həmişə deyərdi ki, bir işi başlama, başladın, axıra çatdır. Madam ki, sən Cahangirə ağız açırsan, çalış sözün yerə düşməsin.

L ə t a f ə t. Görək. Mənə elə gəlir ki, o mənim xatirimi istəyir.

Ş a h s u v a r o v (*gülümsəyir*). Bu gün Atayevgildə bunu mən də hiss edirdim.

Sadıqov daxil olur.

S a d ı q o v. Liliçka. Sən bizi lap pərt elədin.

Ş a h s u v a r o v. Eybi yoxdur, əşi. Məclis lap əla keçdi, Lilya, rica edirəm, mənə bir stəkan çay verəsiniz.

Lətafət o biri otağa keçir.

Ş a h s u v a r o v. Sabah axşam düz yeddinin yarısında təzə parkda olarsan. Sənə çox mühüm bir şey xəbər verəcəyəm.

S a d ı q o v. Ola bilməz ki, indi deyəsən?

Ş a h s u v a r o v. Sabah axşam düz yeddinin yarısında!

S a d ı q o v. Baş üstə.

P ə r d ə

BEŞİNCİ ŞƏKİL

Böyük park. Sağ tərəfdə Cahangirin yaşadığı bina görünür. Parkın ortasından yol keçir. Xuduş ilə Ağasəlim dalaşa-dalaşa gəlirlər.

X u d u ş. Qəribə adamsan... Dünən yüz dəfə başa saldım ki, müstəntiq səndən bir şey soruşanda, əgər, "yox" demək lazım olsa, mən yavaşca sol çiynimi qaldıracağam, "hə" demək lazım gəlsə, sağ...

A ğ a s ə l i m. Adə, çuşqanın biri çuşqa, sən solu qaldırdın də.

X u d u ş. Çünki "yox" demək lazım idi. Müstəntiq səni dilə tutub soruşur ki, əhaliyə yardım məqsədilə şəhər qırağındakı ev sahiblərinə list dəmir satmısınızmı? Mən o saat sol çiynimi dartıram. Amma sən deyirsən "bəli, satmışıq".

A ğ a s ə l i m. Sən öləsən, Xuduş, çaşbaş salmışam.

X u d u ş. Odur də... Mən hələ qorxuram bu danışıqda heçə-puçanın hamısını açıb tökəsən ortalığa...

A ğ a s ə l i m. Adə, yeri, maymaq özünsən.

X u d u ş. Amanın bir günüdür, Ağasəlim, sərhesab ol. Özü də həmişə "bəli", "xeyr"lə.

A ğ a s ə l i m. Niyə, nə olub bəyəm? O kimdir ki?

X u d u ş. A balam, necə kimdir? Müstəntiqdir. Acı danışarsan, tutar basar dama də...

A ğ a s ə l i m. Ölmüşdü Ağasəlim!

X u d u ş. Lənət sənə, şeytan! Yəni, bu, qoçaqlıq yeridir?

S a d ı q o v (*gəlir*). Nə olub yenə? Niyə boğuşursunuz?

X u d u ş. Deyirəm, qardaş, siyasətin olsun, müstəntiqlə qaba danışma, başlayıb...

S a d ı q o v. Doğrudur. İndi adamlardan mədəniyyət tələb olunur. Bax, yenə də qalstuk bağlamamısan.

A ğ a s ə l i m. Vallah, Sadıqov qardaş, qalstuk bağlayanda az qalır bağrım çatlasın.

S a d ı q o v. Öyrənmək lazımdır. Qalstukun olmasa, deyəcəklər mədəniyyətsizdir. Bu da sənin işinə təsir edəcək. Başa düşdün?

A ğ a s ə l i m. Bəli, onu başa düşməyə nə var ki!

S a d ı q o v. Mənim atam, babam şlyapa qoymuşdu? Ya elə bilirsiniz bu çalağan yuvasından çox xoşum gəlir? Zəmanənin tələbidir... (*Xuduşa*) Sən də çox əzilib-büzülmə! Özünü tox tut! İnsanın ən güclü müdafiə vasitəsi cəsarətdir! Bir işi tutma, tutdunmu, qorxma!

Qabağındakının gözünün içinə dik bax! Özünün haqlı olduğuna inan! Onsuz da, qorxaqlıq səni xilas etməyəcək.

A ğ a s ə l i m. A balam, niyə qorxursan axı? Şükür Allaha, anbarımızdan əskiyimiz çıxmayıb, bir şey olmayıb. Özümüz də Sadıqov qardaşdan iki dəfə təşəkkür almışıq.

S a d ı q o v. Hələlik o barədə danışmaq lazım deyil. Yeri gələndə mən deyərəm. Bilirsiniz, Xuduş demişkən, siyasət lazımdır. Biz gərək özümüz özümüzü yox, bir-birimizi tərifləyək. Bir-birimizin avtoritetini qaldıraq.

A ğ a s ə l i m. Məsələn, biz sizin avtoritetinizi necə qaldıraq, Sadıqov qardaş?

S a d ı q o v. Əslinə baxsanız, heç mənim buna ehtiyacım da yoxdur. Ancaq yenə də işimizin xatirinə deyərsiniz ki, Sadıqov yoldaş həmişə bizə öyüd-nəsihət verir ki, xalqa sədaqətlə qulluq eləyək. Düz olaq.

A ğ a s ə l i m. Niyə demirik? Lap üstünə beşini də qoyub deyərik.

S a d ı q o v. Çox da şişirtmək lazım deyil. Ağlınız özgəsinə getməsin. Bu müstəntiq tükü tükdən seçəndir.

X u d u ş (*pıçıltı ilə*). Şahsuvarova bir şey boyun olmusan?

S a d ı q o v. Nə boyun olacağam? Elə bizim qazandığımızın yarısı onun deyil?

A ğ a s ə l i m. Siz ölәsiniz, zalım oğlu məni lap süngə çəkdi. Özünün də azla işi yoxdur.

S a d ı q o v. Bağırma! Verməsən, almazsan. İyirmi əngəlinin üstünü basdırıb.

A ğ a s ə l i m. Atası xeyrinə eləməyib ki! (*Hirslənir*) Sən ölәsən, onu-munu bilmirəm. Bir köməyi dəymәsə, hamısını açıb deyəcəyəm. Çolaq oğlu Ağasəlimi hərif hesab eləmək olmaz!

S a d ı q o v. Adə, yaxşı, adə, onu bil ki, indiyə qədər onların sayəsində azad gəzirsən, yoxsa, çoxdan damdaydın.

X u d u ş. Düzdür, qardaş, düzdür. Adam gərək tanrısına təpik atmasın!

S a d ı q o v. Yaxşı, siz gedin, mənim burda mühüm bir adamla görüşüm var.

X u d u ş. İşin xeyrinədir?

S a d ı q o v. Hesabla gərək xeyrinə olsun. Görək...

Xuduş ilə Ağasəlim başqa səmtə, Sadıqov isə başqa səmtə gedərək, bağın dərinliklərində yox olurlar. Bir azdan Cahangirlə Reyhan gəlirlər.

R e y h a n. Bu da sənin evin...

C a h a n g i r. Gedək qonağım ol...

R e y h a n. Sağ ol. Burada yoldaşım var, onlara gedəcəyəm.

C a h a n g i r. Qoy onda səni ötürüm.

R e y h a n. Lazım deyil. Evləri yaxındadır.

C a h a n g i r. Elə isə, xudahafiz.

R e y h a n. Nə üçün məndən belə tez ayrılmaq istəyirsən?

C a h a n g i r (*onun əlindən tutaraq*). İncimə, Reyhan. Bu saat fikirlərim alt-üstdür.

R e y h a n. Hiss edirəm. Bayaqdan telefonda da çox bikef danışırdın.

C a h a n g i r. Sən zəng vuranda mən Sadıqovun adamlarını istintaq edirdim.

R e y h a n. Qurtardınmı?

C a h a n g i r. Hələ yox. (*Pauza*) İşin kökü çox dərinlərə gedir, Reyhan. Qorxuram bizim hər ikimiz üçün ağır olan əhvalat meydana çıxsın.

R e y h a n. Mən isə qorxmuram! Yara nə qədər tez üzə çıxsa, bir o qədər yaxşıdır! Sən hər bir şeyi aydınlaşdırmısanmı?

C a h a n g i r. Hələ tamamilə aydınlaşdıra bilməmişəm. Bəzi məsələləri təkrar-təkrar yoxlamaq istəyirəm.

R e y h a n. Mən də, hələlik, səndən heç bir şey soruşmuram, Cahangir. Ancaq xəstə kim olursa-olsun, yaxşı cərrahın əlində bıçaq titrəməməlidir! Sağ ol! Axşam sənə zəng edəcəyəm.

C a h a n g i r. Gözləyəcəyəm.

Reyhan gedir. Cahangir onun ardınca xeyli baxır. Sonra qayıdıb evə keçir. Müxtəlif tərəflərdən gələn İldırım Atayevlə Mehrican qabaqlaşırlar.

M e h r i c a n. Salam.

İ l d ı r ı m A t a y e v. Salam.

Pauza.
Hər ikisi həyəcan içindədir.

İ l d ı r ı m A t a y e v. Niyə siz dünən elə gözlənilmədən çıxıb getdiniz?

M e h r i c a n. Dayanmaq mənim üçün çətin idi.

İ l d ı r ı m A t a y e v. Mən bilmək istəyirəm, bütün bunlar doğrudanmı həqiqətdir?

M e h r i c a n (*cəsarətlə*). Mən sizin yolunuzu çoxdan gözləyirdim.

İ l d ı r ı m A t a y e v. Necə? Məgər, siz məni əvvəllər tanıyırdınız?

M e h r i c a n. Xeyr. Tanımırdım. Ancaq bilirdim ki, bir gün siz gələcəksiniz. (*Qısa pauza*) Siz mənim xəyalımda yaşayırdınız.

İ l d ı r ı m A t a y e v. Təşəkkür edirəm. Min dəfə təşəkkür edirəm! (*Qısa pauza*) Rica edirəm, öz qəlbinizi təkrar-təkrar yoxlayın. Unutmayın ki, mənim gəmim bir dəfə daşa toxunub.

M e h r i c a n. Mən bunu bilirəm.

İ l d ı r ı m A t a y e v (*həyəcanla*). Elə isə deyin. Tamamilə bitərəf bir adam kimi deyin, mən sizin məhəbbətinizə layiqəm?

M e h r i c a n (*gərgin bir təbəssümlə*). Sevənlər bitərəf adamlar kimi danışa bilməzlər.

İ l d ı r ı m A t a y e v. O... Siz mənim düşündüyümdən də ağıllısınız. (*Pauza*) Lakin yox! Mən, həyatımda cəmi iyirmi dörd bahar görmüş sizin kimi bir qızın otuz doqquz yaşlı, saçları ağarmış bir adamla həyat yoldaşı olmasını rəva görmürəm! Bu mümkün deyil! Sizin gəncliyiniz mənim üçün öz səadətimdən min dəfə qiymətlidir! (*Pauza*) Niyə susursunuz?

M e h r i c a n (*gülümsəyərək*). Mənim bir qəlbim var idi, onu da sizə açdım. Başqa nə deyə bilərəm ki? Sağ olun. (*Sürətlə uzaqlaşır*).

İ l d ı r ı m A t a y e v (*tək*). Bu mümkündürmü? (*Fikirli halda gedir*)

Şahsuvarovla Sadıqov gəlirlər.

S a d ı q o v. Bu gecə səhərə qədər gözümə yuxu getməyib.

Ş a h s u v a r o v. Səbr elə, bu dəqiqə hər şeyi öz gözünlə görərsən!

S a d ı q o v. Qəribədir.

Ş a h s u v a r o v. Doğrudan da, çox qəribədir...

S a d ı q o v. Ürəyim lap darıxdı.

Ş a h s u v a r o v (saatına baxaraq). Bu ağacın dalına çəkil.

S a d ı q o v. İ... i... lap qəribənin qəribəsidir.

Lətafət tələsik addımlarla gəlib, Cahangirin evinin arxasına çıxır.

S a d ı q o v. İ... i... bu Liliçka deyil?

Ş a h s u v a r o v. Məncə, özüdür.

S a d ı q o v. Hara gedir?

Ş a h s u v a r o v. Görmürsünüz?

S a d ı q o v. Axı, onun Cahangirin evində nə işi var?

Ş a h s u v a r o v. Əri sənsən!

S a d ı q o v. Əgər, mənəmsə, mən bilmirəm. İ... i... odur, zəngi basdı. Qapı açıldı. Liliçka girdi içəri... İ... i... qapı örtüldü. Yurdun kor qalsın, Məşədi Kərim, bu nə işdir? Mənim arvadımın bu vaxt subay oğlanın evində nə işi var?

Ş a h s u v a r o v. Dayan! Qışqır-bağır salma! Dünən mənim adamlarım xəbər gətirdilər ki, Lətafət hər axşam gəlir Cahangirin mənzilinə!

S a d ı q o v (*başına vurur*). Hər axşam?

Ş a h s u v a r o v. Mən əvvəl inanmadım. Elə ki, dünən gəlib indiki kimi öz gözlərimlə gördüm...

S a d ı q o v. Ax, namərd arvad! Mən səni brilyantlara qərq edirəm, sən də mənim başımı yerə soxursan?!

Ş a h s u v a r o v. Bura bax, bəlkə özün göndərmisən?

S a d ı q o v. Əşi, sən məni binamus-zad hesab edirsən?

Ş a h s u v a r o v. Dedim, bəlkə minnət-filan üçün...

S a d ı q o v. Sən öləsən, yox!

Ş a h s u v a r o v. Elə isə, daha şübhə yeri yoxdur.

S a d ı q o v. Kor-kor, gör-gör.

Ş a h s u v a r o v. Səni dolaşdırıb tutmaq istəməsi də elə bununla əlaqədardır...

S a d ı q o v. Düz deyirsən.

Ş a h s u v a r o v. İndi burada ağılla hərəkət etmək lazımdır. Bildinmi? Fərqi yoxdur, sən biabır olmusan! Çünki bu əhvalatı indi bütün şəhər danışır... Ona görə də, xışı dərindən götürmək lazımdır. Cahangiri ifşa etmək üçün tale özü sənin əlinə fürsət vermişdir!

S a d ı q o v. İndi mən nə edim?

Ş a h s u v a r o v. Bu dəqiqə get gir içəri, bir tufan qopar ki, göy üzü tutulsun!

S a d ı q o v. Sonra?

Ş a h s u v a r o v. Sonrası ilə sənin işin olmasın! Ancaq məni orada görəndə özünü elə aparırsan ki, guya, mənim bu əhvalatdan heç bir xəbərim yoxdur.

S a d ı q o v. Başa düşürəm.

Ş a h s u v a r o v. Di tərpən! Unutma ki, boran nə qədər tez gəlsə, çanavarın işi o qədər asan olar.

S a d ı q o v. Ancaq sən gecikmə.

Ş a h s u v a r o v (*qəzəbli halda*). Vaxt keçir!

Sadıqov Cahangirin evinə tərəf gedir. Şahsuvarov harasa yüyürür.

P ə r d ə

ALTINCI ŞƏKİL

Cahangirin evi. Yuxarı tərəfdə böyük kitab rəfi qoyulub. Ortada ağ örtüklü stol var. Divan, radioqəbuledici, telefon. Arxa pəncərədən əlvan rənglərə boyanmış qürub görünür... Lətafət və Cahangir. Lətafət dərin həyəcan içindədir.

C a h a n g i r. Demək, siz buraya Sadıqovun işi üçün gəlmisiniz?

L ə t a f ə t (*həyəcanla*). Bəli.

C a h a n g i r. Görünür, ərinizi çox istəyirsiniz.

Lətafət yerində səbrsiz hərəkətlər edir. Pauza.

C a h a n g i r. Niyə dinmirsiniz?

L ə t a f ə t. Məsələ istəməkdə deyil...

C a h a n g i r. Bəs nədədir? (*Pauza*) Əlbəttə, ərinizdir.

L ə t a f ə t (*hövsələdən çıxaraq*). Rica edirəm, bu sözü çox təkrar etməyəsiniz.

C a h a n g i r. Əgər, siz Sadıqovu bir ər kimi sevmirsinizsə, niyə onun minnətini edirsiniz? Yoxsa, bu qiymətli daş-qaşlarınızdan ayrılmaq istəmirsiniz?!

L ə t a f ə t (*ağlamsınmış halda*). Nə üçün siz mənə belə sözlər deyirsiniz? Mən sizdən kömək istəməyə gəlmişəm.

C a h a n g i r. Mən sizin xahişinizin mənasını bilməliyəm. Elə deyilmi? (*Pauza*) Ona görə də təkrar soruşuram. Əgər, siz ərinizi sevmirsinizsə, nə üçün onun işini öz taleyinizlə əlaqədar hesab edirsiniz? (*Pauza*) Bəlkə o özü sizi bura göndərib?

L ə t a f ə t. Mənim bura gəlməyimdən onun xəbəri yoxdur.

C a h a n g i r. Bəlkə siz onu doğru yola qaytarmaq, öz həyatınızı yenidən qurmaq istəyirsiniz? (*Pauza*) Bəlkə siz ona acıyırsınız?

L ə t a f ə t. Xahiş edirəm, soruşmayın. Əgər, qəlbinizdə mənə qarşı zərrə qədər də mərhəmət varsa, Sadıqovun qurtarmasına çalışın. (Ağır pauza)

C a h a n g i r. Deyirsiniz sizin bura gəlməyinizdən Sadıqovun xəbəri yoxdur?

L ə t a f ə t. And içirəm ki, xəbəri yoxdur!

C a h a n g i r (*sərt*). Elə isə, düzünü deyin, sizi bura kim göndərib?

L ə t a f ə t (*hərarətlə*). Heç kim, özüm gəlmişəm. (*Pauza*)

C a h a n g i r. Yadınızdadırmı, dünən xalanızgildə mən sizdən soruşdum ki, niyə həmişə bikef görünürsünüz. Mən bu sualı təsadüfi vermirdim. Mən hiss edirdim ki, siz nədənsə narazısınız. Ürəyinizi bir dost, bir yoldaş kimi mənə açın. Mən sizə, şəxsən sizə hər cür köməyə hazıram! Bəlkə bir çətinlik içindəsiniz? Bəlkə bir məsləhətə möhtacsınız? (*Pauza. Lətafət tərəddüd və iztirab içində susur*) Əgər, bu bir sirdirsə, ikimizin arasında qalacağına namusla söz verirəm!

L ə t a f ə t (*ağlayır*). Yox... bacarmıram... mümkün deyil...

C a h a n g i r. O zaman mən sizə nə deyə bilərəm...

L ə t a f ə t. Siz Sadıqova kömək etmək istəmirsiniz?

C a h a n g i r. Sadıqov cinayətkardır, Lətafət xanım!

L ə t a f ə t. Bəs, onda mən nə etməliyəm?

C a h a n g i r. Təəssüf ki, siz mənə ürək qızdırıb, gəlişinizin əsl səbəbini açıb söyləmədiniz. Bəlkə də, mən sizə nə etmək lazım olduğunu deyə bilərdim.

Qapının zəngi vurulmadan Sadıqov içəri daxil olur. Pauza.

S a d ı q o v (*Lətafətə*). Sən burada nə gəzirsən?

L ə t a f ə t. Onun sənə dəxli yoxdur!

S a d ı q o v (*qışqırır*). Necə dəxli yoxdur? Bəs, mən sənin ərin deyiləm?!

L ə t a f ə t. Ər!

S a d ı q o v. Yoxsa yalandır?! (*Cahangirə*) Sən cavab ver görüm, mənim cavan arvadımın sənin evində nə işi var?

C a h a n g i r. Qışqırmayın, mən kar deyiləm!

S a d ı q o v. Mən də sən deyən ərlərdən deyiləm! Cavab ver! Yoxsa, bu saat yerin altını üstünə çevirəcəyəm!

L ə t a f ə t. Bura mən özüm gəlmişəm, onun xəbəri yoxdur, bildinmi?

S a d ı q o v. Xeyr! Elə nömrələr işə keçməz! Cavab verin! Hər ikiniz cavab verin!

Şahsuvarov bir nəfər leytenantla daxil olur.

Ş a h s u v a r o v. Bu nə səs-küydür, canım? Leytenantla küçədən keçirdik, eşidib dedik, görəsən, nə olub?

S a d ı q o v. Nə olacaq?! Xalqın hüququnu, namusunu yaxşı qorumursunuz. Kişinin özünü dolaşdır, arvadını isə, çək gətir evinə?

Ş a h s u v a r o v (*əli ilə onun ağzını tutaraq*). Yavaş! Qışqırma! Küçədən keçənlər eşidərlər.

S a d ı q o v (*qışqırır*). Qoy eşitsinlər! Qoy görsünlər ki, namuslu şəxslərin başına nə oyun açırlar!

L ə t a f ə t. Ax... Bilsəydin ki, mən sənə nə qədər nifrət edirəm?!

S a d ı q o v. Hə? Belə?! Yaxşı, o necə olur ki, Sadıqovun daşqaşları ilə bəzənirsən, amma özünə nifrət edirsən?! Hə?!

Lətafət boynubağısını, saatını, üzüklərini qoparıb onun başına çırpır.

L ə t a f ə t. Al!

S a d ı q o v. İ... i... yavaş, yavaş! Nə qayırırsan? Dağıtma!

Lətafət sürətlə çıxır. Pauza. Sadıqov yerə tökülmüş daş-qaşları yığışdırır.

Ş a h s u v a r o v (*Sadıqova*). Sən də qəribə adamsan. Nə olar, adam adamın evinə gələr də.

S a d ı q o v. Nə münasibətlə? Mən ona demişdim?!

Ş a h s u v a r o v. Yaxşı, yaxşı, ayıbdır.

S a d ı q o v. Ayıb-zad qanmıram. Xahiş edirəm, bu saat oturub bizim bu davamız haqqında akt yazasınız.

Ş a h s u v a r o v. Burax, canım! Bu sizin üçün də, yoldaş Cahangir üçün də yaxşı olmaz!

C a h a n g i r (*Şahsuvarova*). Rica edirəm, siz mənim qayğıma qalmayasınız!

Ş a h s u v a r o v (*gülümsəyir*). Görünür, bu vəziyyətin sizin üçün nə demək olduğunu başa düşmürsünüz.

C a h a n g i r. Əksinə! Bu əhvalatın nə demək olduğunu mən sizdən daha aydın hiss edirəm.

S a d ı q o v. Yoldaş Şahsuvarov, onu bilin ki, siz aktı yazmasanız da, mən bu işi lap bu saat hər yerə... hər yerə xəbər verəcəyəm!

(*Qışqırır*) İşin üstünü basdırmağınız üçün sizin özünüzdən də şikayət edəcəyəm...

C a h a n g i r. Sadıqov! Lətafət buraya siz düşünən mənada gəlməmişdir. Əgər, buna inanmırsınızsa, gedin, nə bilirsiniz edin! İndi isə, rədd olmaq üçün sizə bir dəqiqə vaxt verirəm!

S a d ı q o v. Dayan... Dayan... Bəs, Liliçka bura nə üçün gəlmişdi?

C a h a n g i r (*qapını göstərərək*). Çıxın!

S a d ı q o v (*Şahsuvarovun üzünə baxır*). Bəs akt? (*Şahsuvarov çıxmasına him eləyir. Cahangirə*) Neynək, çıx deyirsən çıxaram. Ancaq onu bil ki, mən namus üçün hər bir şeyə hazıram. (*Çıxır*)

P ə r d ə

YEDDİNCİ ŞƏKİL

Qapının zəngi çalınır. Dilşad o biri otaqdan gəlib qapını açır. Zabitə daxil olur.

Z a b i t ə. Salamələyküm.

D i l ş a d. Salam. Nə olub, Zabitə?

Z a b i t ə. Nə olacaq, Ağasəlimi də, Xuduşu da tutdular.

D i l ş a d. Nə vaxt?

Z a b i t ə. Bir az bundan qabaq... Heç bilmirəm neyləyək? Yazıq uşağın barı bir təqsiri ola, adamı yandırmaz.

D i l ş a d. Uşaq kimdir?

Z a b i t ə. Bizim başıküllü Ağasəlimi deyirəm də. Qızılı ayağının altına töksən, gözünün ucu ilə baxmaz!.. Di gəl ki, bəxti yoxdur... (*Yavaş səslə*) Bacı canı, elə Şahsuvarov özü də Ağasəlimə qardaş kimiydi. Di gəl ki, indi üzü yaman dönüb... Elə bil, heç o Şahsuvarov deyil. Bu gün idarəsinin qabağında nə qədər dayandım, məni qəbul eləmədi.

D i l ş a d. Onda təqsir yoxdur, Zabitə, qorxur. Bu saat şəhərdə böyük komissiya işləyir...

Z a b i t ə. Güman yerimiz sizsiniz, Dilşad xanım, gərək bir təhər çəkəsiniz. Axı, siz neçə adamı bu cür çətinliklərdən qurtarmısınız...

Xosrov Atayev əsəbi halda daxil olaraq Zabitənin son sözlərini eşidir... Zabitə özünü yığışdırır.

Z a b i t ə. Salamələyküm.

Atayev cavab verməyərək, şlyapasını çıxarıb asır.

D i l ş a d (*Zabitəyə işarə edərək*). Yaxşı, ay qız, sabahda-zadda gələrsən söhbət edərik...

Z a b i t ə. Neynək... Neynək... (*Çıxır*)

X o s r o v A t a y e v (*sərt*). Bu kimdir?

D i l ş a d. Belə nə üçün soruşursan? Adamdır, mənim yanıma gəlib.

X o s r o v A t a y e v. Mən onun sənə dediyi axırıncı sözləri eşitdim...

D i l ş a d. Nə olsun?

X o s r o v A t a y e v. Yadındadırmı, bir dəfə sən bir adam haqqında məndən xahiş etmişdin... O zaman mən də səndən təvəqqe eləmişdim ki, bir də elə işlərə qarışmayasan?!

D i l ş a d. Mən sənin üçün evdə oturub bozbaş bişirən arvadlardan deyiləm! Mən də sənin kimi bir vətəndaşam!

X o s r o v A t a y e v. Doğrudur, ancaq vətəndaşın borcu xalqı müdafiə eləməkdir, ona xəyanət edənləri yox! Sən nə haqla prokurora zəng edib oğruları, quldurları təmizə çıxarmağı ona təklif edirsən?

D i l ş a d. Mənim yeznəmin heç bir təqsiri yoxdur!.. Bu Cahangir kimi stolbazların özlərini gözə dürtmək üçün düzəltdikləri fitnədir!

X o s r o v A t a y e v. Sən bunu sübut edə bilərsənmi?

D i l ş a d. Bunu sübut etmək sənin borcundur. Mən sənin arvadınam! (*Pauza.*) İldırım ayağını qapıya qoyan kimi, mən bildim ki, evdə yenə bir tufan qopacaq...

X o s r o v A t a y e v (*dərin bir kədər içində*). İldırım haqlı imiş.

D i l ş a d (*odlanaraq*). Əlbəttə, haqlı olar! Çünki sənin qardaşındır. Mən isə yad qızıyam... Amma bu on ildə gecə-gündüz sənin qulluğunda duran, sənə yanan mən olmuşam, qardaşın yox! Sənin çətin günlərinə mən dözmüşəm... (*Ağlayır*) Mən səndən savayı bir kişiyə gözümün ucu ilə baxmamışam.

X o s r o v A t a y e v. Yaxşı, sakit ol...

D i l ş a d (*ağlayır*). Mən elə güman etmişəm ki, sən məni istəyirsən... Amma indi baxıb görürəm ki, bəd ayaqda yenə qardaşın yaxşı olur, mən pis! Haqqın var... yaşı qırxa çatan sonsuz bir arvad daha sənin nəyinə lazımdır...

X o s r o v A t a y e v. Ağlama!

D i l ş a d (*ağlayır*). Mənim oğlum-qızım olsaydı, qohum-əqrəbam olsaydı, xətrim əziz olardı... Amma indi... yiyəsiz, kimsəsiz... (*Ürəyi xarab olur. Xosrov Atayev təlaş içində ona dərman içirdir. Nəhayət, Dilşad özünə gəlir*)

X o s r o v A t a y e v (*onun əlindən tutaraq*). Dilşad!

D i l ş a d. Yaxşı... Bağışla...

Pauza.

Dilşad saçlarını düzəldir. Sadıqov həyəcanlı halda daxil olur. Xosrov Atayev onun gəlişindən narazı halda o biri otağa keçir...

D i l ş a d. Nə olub? Niyə belə tövşüyürsən?

S a d ı q o v. Liliçka belimi sındırdı... Məni dost-düşmən yanında xar elədi...

D i l ş a d. Necə? Necə?

S a d ı q o v. Yarım saat bundan qabaq bir nəfər şəxs məni aparıb düz müstəntiqin evinin qapısına. İçəri girib nə görmüşəm?! Liliçka ilə Cahangir əyləşiblər qabaq-qabağa. Deyirəm, balam, sən mənim arvadımsan, burada nə işin var? Deyir, onun sənə dəxli yoxdur. İndi başlayıb ki, daha səninlə yaşamıram. Şeylərini yığışdırır ki, çıxıb getsin. (*Kövrəlir*) Dərdimi götürüb sizin yanınıza qaçmışam.

D i l ş a d. A kişi, sən dəli olmusan, nədir, bu nə sözlərdir danışırsan?

S a d ı q o v. Yaxşı ki, Şahsuvarov özü də gəlib əhvalatın üstünə çıxdı. Yoxsa, elə deyərdim ki, dəli olmuşam. Ax, belə iş olar? Siz Allah, bircə gedin, Liliçkanı qoymayın çıxıb getsin...

D i l ş a d (*qəzəblə*). Qoy hara cəhənnəm olub gedir-getsin.

S a d ı q o v. Sevirəm. Əl çəkə bilmirəm... (*Gözünün yaşını silir*)

D i l ş a d. Yaxşı, yaxşı, yekə kişisən!

Şahsuvarov gəlir.

D i l ş a d. Bu nə məsələdir, Ziyad?!

Ş a h s u v a r o v. Heç soruşmayın, Dilşad xanım... Bütün şəhərdə biabır olmuşuq. (*Sadıqova*) Axı, mən sənə dedim ki, səs-küy qaldırıb aləmə bildirmə...

S a d ı q o v. Canım, axı, mən necə susaydım?

Ş a h s u v a r o v. Biabırçılıqdır.

D i l ş a d. Bəs, niyə Lilyadan soruşmadınız ki, bu subay oğlanın evində nə gəzirsən?

Ş a h s u v a r o v. Açıq danışdığım üçün üzr istəyirəm... Mən içəri girəndə onların ikisi də özlərini elə itirmişdilər ki, artıq bir kəlmə izahata ehtiyac yox idi.

D i l ş a d (*qəzəblə*). Ay ləçər!

Ş a h s u v a r o v. Əgər, məsələni dərindən götürsəniz, mən bu işdə Lilyanı təqsirləndirmirəm... Sadıqov da məni bağışlasın. Lilya əlli beş yaşlı kişiyə getmiş gənc, gözəl bir qadındır.

D i l ş a d. Bütün günah Cahangirdədir!

S a d ı q o v. Tamamilə haqlısınız. Doğrudan da... Əgər, sən – müstəntiq məni xalqa, dövlətə xəyanətdə təqsirləndirirsənsə, onda, icazə ver soruşum ki, mənim arvadımın sənin evində nə işi var?

Sadıqov "ah" çəkir.

D i l ş a d. Demək, bir tərəfdən Xosrov Atayevin qızını almaq istəyir... O biri tərəfdən də...

Ş a h s u v a r o v. İnsan nə qədər avantürist olmalıdır ki, bu cür işlər tutsun...

D i l ş a d. Mən deyəndə Reyhan xanım az qalırdı hirsindən çatlaya. Qoy indi eşitsin, ləzzət aparsın. (*Şahsuvarova*) Siz müstəntiqin bu dözülməz hərəkəti barədə prokurora yazdınızmı?

Ş a h s u v a r o v. Mən onu biabır etmək istəmədim. Nə qədər olsa, camaat onu Atayevin qızının nişanlısı hesab edir.

D i l ş a d. Sən qəribə söz danışırsan, Ziyad! Demək, Cahangiri müstəntiq qoyublar ki, xalqın cavan arvadını yoldan çıxarıb, evini dağıtsın, özünü də dolaşdırıb həbsə alsın?

Ş a h s u v a r o v. Ona görə də, gəlmişəm yoldaş Atayevlə danışım, görək nə etmək lazımdır.

D i l ş a d. Get danış! Qoy, hamıya nümunə göstərdiyi cavan oğlanın əslində kim olduğunu bilsin!

Şahsuvarov o biri otağa keçir.

S a d ı q o v. Siz Allah, bircə gedin Liliçkanı qoymayın çıxıb getsin. Mən sonra onu geri qaytara bilmərəm.

D i l ş a d. O məndən icazəsiz heç yerə gedə bilməz.

Reyhan daxil olur.

R e y h a n. O... Sadıqov... Siz burdaymışsınız...

S a d ı q o v. Necə məyər?

R e y h a n. Heç... dedilər siz bir az bundan qabaq bizim yeni parkda qəribə bir komediya oynayırmışsınız.

S a d ı q o v. Yıxılana gülməzlər, Reyhan xanım!..

R e y h a n. Nə üçün yıxılırsınız, sizin ki, əliniz böyüklərin ətəyindədir...

S a d ı q o v. Yoxsa, siz mənim gedib öz gözlərimlə gördüklərimə inanmırsınız?

R e y h a n. Siz hər kimə inanırsınız inanın, ancaq öz gözlərinizə yox...

S a d ı q o v. Qəribədir. Nə üçün axı?

R e y h a n. Çünki sizin gözləriniz qaradan başqa ayrı bir rəng seçmir!

D i l ş a d. Sənin seçdiyin oğlanı gördük...

R e y h a n. Əgər, Cahangir hamının xoşuna gələn bir oğlan olsaydı, daha mən niyə onu sevirdim ki!

D i l ş a d. Sən bu istehzalarına son qoyacaqsan, ya yox?

R e y h a n. Təəccüb edirəm... Nə üçün siz həqiqəti istehza kimi başa düşürsünüz?!

D i l ş a d. Sənin yerinə ayrı qız olsaydı, utandığından heç kimin üzünə baxa bilməzdi...

R e y h a n. Böyüklərdən nümunə götürmək borcumuzdur. Siz ki, hamının üzünə şax baxırsınız?!

D i l ş a d (*qışqırır*). Həddini keçmə!

R e y h a n. Siz nə danışırsınız, Dilşad xanım... Əgər, biz həddləri vurub keçməsəydik, bu qədər böyük işlər görə bilərdikmi?

D i l ş a d. Bu xarabadan baş götürüb getməkdən başqa ayrı çarə yoxdur...

Cahangir gəlir... Gərgin pauza... Dilşad əsəbi halda o biri otağa keçir, Sadıqov da onu təqib edir.

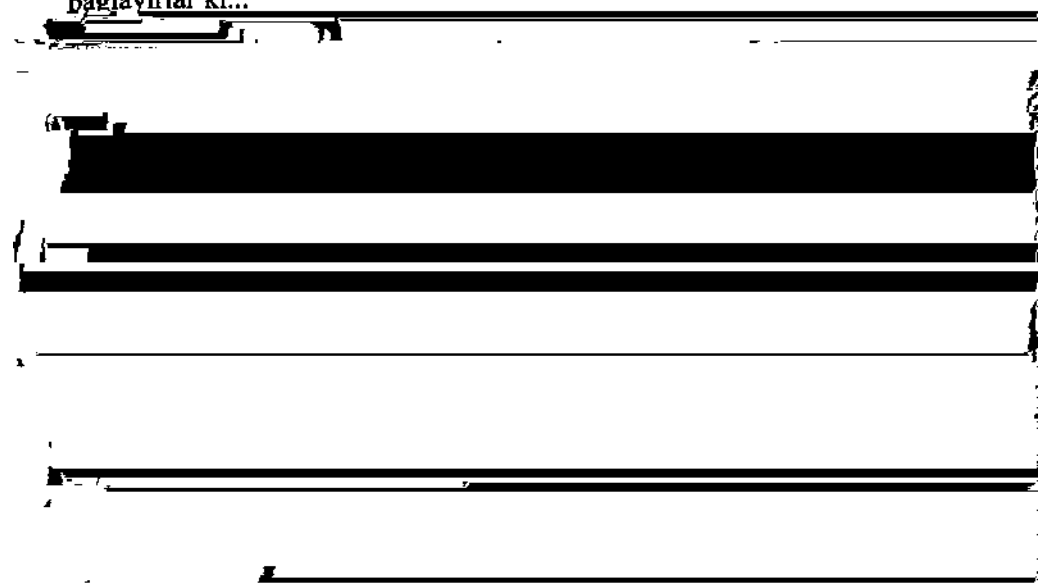
C a h a n g i r. Deyəsən, mən bu dəfə çağırılmamış qonaq oldum... Sən bir saat bundan qabaq baş vermiş əhvalatı bilirsənmi?

R e y h a n. Bilirəm. Hamısını bilirəm... (*Onun əlindən tutaraq*) Mənim əzizim, gəl əyləş... Mən səni ilk dəfə gördüyüm o konsert axşamı birlikdə qulaq asdığımız "Yasəmənlər açılanda" sonatasını çalmaq istəyirəm...

Cahangiri çəkərək öz yanında oturdur, coşğun bir ruhla çalmağa başlayır...

R e y h a n. Niyə bikefsən? Yoxsa, hörümçəklərin toru səni təşvişə salmışdır?

C a h a n g i r. Hörümçəklər öz torlarının uclarını bəzən elə yerlərə bağlayırlar ki...

C a h a n g i r. Bu gün mənim həbsə aldığım adamlar sizin ailənizdən danışırdılar. Hətta, onlardan Ağasəlim adlı birisi çığır-bağır salıb iddia edir ki, Sadıqovun evində Dilşad xanıma neçə min qiyməti olan bir brilyant üzük vermişdir.

R e y h a n (*ayağa qalxaraq*). Demək, mənim çoxdan gözlədiyim fırtına artıq başlamışdır.

C a h a n g i r. Əgər, sən bir şey hiss edirdinsə, nə üçün atanı vaxtında xəbərdar etmirdin? Axı, mən əminəm ki, bu işlərin heç birindən onun xəbəri yoxdur.

R e y h a n. Mən atamı vaxtında xəbərdar etdim. Lakin o mənim sözlərimi ögey ana ilə övlad arasında olan bir narazılıq kimi başa düşərək əhəmiyyət vermədi. O zaman mən də bütün əhvalatı İldırım əmimə yazdım və xahiş elədim ki, şəxsən özü bura gəlsin.

C a h a n g i r. Aha, demək, sən yazmısan?!

R e y h a n. Mən atamın başı üzərində hərlənən qara buludları gördüm. Sevdiyin bir adamın uçuruma doğru getdiyini görüb, ona bir kömək edə bilməməkdən də ağır dərd varmı?

Pauza.

C a h a n g i r. Mən sənə təsəlli üçün söz tapa bilmirəm, Reyhan. İstintaq zamanı hər dəfə sizin familiyanızı protokola yazdıqca elə

R e y h a n. Sən qızdırmalı adamlara oxşayırsan, Mehrican. Xəstə deyilsən ki?

M e h r i c a n. Xəstə? (*Gülür*) Əksinə!.. Mən indi özümü hər zamankından gümrah hiss edirəm. Mənə elə gəlir ki, bu saat dağı dağ üstünə qoya bilərəm. Bilirsinizmi, kədər – məğlubiyyət əlamətidir. Mən isə, güclü insanları sevirəm! (*İldırım Atayev gəlir. Mehrican əlindəki yasəmənlərdən birini ona verir*) Buyurun, mən bunu sizin səkkiz il bundan qabaq əkmiş olduğunuz ağacdan qoparmışam.

İ l d ı r ı m A t a y e v. Təşəkkür edirəm.

Qısa pauza.

C a h a n g i r. Dedilər ki, siz məni görmək istəyirmişsiniz.

İ l d ı r ı m A t a y e v. Bəli. Yəqin ki, qızlar bizi bir-iki dəqiqəliyə bağışlayarlar.

M e h r i c a n. Buyurun.

İldırım Atayevlə Cahangir o biri otağa keçirlər.

Pauza.

R e y h a n. Sənə nə oldu, Mehrican? Gözlərin nə üçün dolub?

M e h r i c a n (*göz yaşları arasından gülümsəyərək*). Görürsən, özümü saxlaya bilmədim. Nə qədər olsa, qadın qadındır. Gedək bağçaya. Burada hava azdır.

R e y h a n. Gedək. (*Onlar qol-qola çıxırlar*)

Pauza.

İldırım Atayevlə Cahangir gəlirlər.

C a h a n g i r. Siz bağçaya enmək istəmirsiniz?

İ l d ı r ı m A t a y e v. Yox, siz gedin. (*Zarafatla*) Bahar gəncliyindir.

C a h a n g i r. Guya ki, siz qocalmısınız. Yaxşı, hələlik.

İldırım Atayev pəncərəyə söykənərək, bağçaya tamaşa edir. Sonra dərin kədər içində o biri otağa keçir. Səhnə bir an boş qalır. Sonra Dilşad gəlib böyük şkafdan nə isə götürür və bu zaman Lətafət əlində çamadan daxil olur.

D i l ş a d. Bu nədir? Hara yığışırsan belə?

L ə t a f ə t. Evdən çıxmışam...

D i l ş a d. Niyə?

L ə t a f ə t. Onunla yaşamaq istəmirəm.

D i l ş a d. Hə?! (*Pauza*) De görüm Cahangirin evində sənin nə işin var idi? (*Pauza*) Niyə cavab vermirsən?

L ə t a f ə t. Sən məndən nə istəyirsən?

D i l ş a d. Canına dərd istəyirəm, gözünə də ağ. Bildinmi? Bu saat qayıt get evinə!

L ə t a f ə t. Getməyəcəyəm.

D i l ş a d. Sənə deyirəm bu dəqiqə qayıt!

L ə t a f ə t. Ölsəm də qayıtmaram!

D i l ş a d. Necə? Mənimlə söz güləşdirirsən? (*Bir neçə dəfə onu vurur*) Ləçər! Təqsir məndədir ki, sənin kimi iti adam eləyib ortaya çıxarmışam. Həyasız. (*O biri otağa keçir*)

Pauza. Şahsuvarov gəlir.

Ş a h s u v a r o v. Lilya! Sənə nə olub? Bu çamadan-zad nədir?

L ə t a f ə t. Mən Sadıqdan ayrılmışam, Ziyad.

Ş a h s u v a r o v (*halı dəyişir*). Necə? Ayrılmısan?

L ə t a f ə t. Həmişəlik ayrılmışam.

Ş a h s u v a r o v. Axı, mən sənə dedim bir-iki ay gözlə.

L ə t a f ə t. Gözləyə bilmədim. (*Pauza*)

Ş a h s u v a r o v. Nə etməli, vaxta ki, ayrılmısan, hələlik qal burada, görək sonra nə edərik.

L ə t a f ə t. Burada qalmağım mümkün deyil.

Ş a h s u v a r o v. Niyə?

L ə t a f ə t. Xalam qoymur. (*Pauza*)

Ş a h s u v a r o v. Bəs, onda nə etmək istəyirsən?

L ə t a f ə t. Mən bu sualın cavabını səndən gözləyirəm, Ziyad.

Ş a h s u v a r o v. Mən bu saat nə edə bilərəm?

L ə t a f ə t. Bakıda evin var. Göndər məni ora.

Ş a h s u v a r o v. Dəli olmusan, nədir? Sadıqov bütün şəhəri vurub bir-birinə. Müstəntiqin üstünə iş qaldırıb, sən də durub belə bir həngamə çıxarırsan?

L ə t a f ə t. Bəs, onda mən nə edim?

Ş a h s u v a r o v. Qayıt get evinə. O idiotu birtəhər dilə tut. Barış. Müvəqqəti. Başa düşürsənmi?

L ə t a f ə t. Mən ölsəm də bunu etmərəm, Ziyad!

Ş a h s u v a r o v. Onda özün bil. Mən sənin ağılsız hərəkətin ucundan özümü məhv edə bilmərəm.

L ə t a f ə t. Niyə belə sözlər danışırsan? Bilirsən ki, mən sənin ayağına kiçik bir daş dəyməsinə də razı olmaram.

Ş a h s u v a r o v. Ayağıma daş dəyməsinə razı olmursan, amma başımın batmasına razı olursan. Mən vəzifə adamıyam, anlayırsanmı?

L ə t a f ə t. Bəs, sən deyirdin məni sevirsən?

Ş a h s u v a r o v. Bilirsən, mənim giley-güzar etməyə vaxtım yoxdur. Ya bir neçə aylığa qal burada, ya da biz bir-birimizi heç tanımırıq. Aydındır?

L ə t a f ə t. Aydındır, Ziyad.

Şahsuvarov əsəbi halda qayıdıb o biri otağa girir. Lətafət onun ardınca uzun və key bir nəzər salır. Sonra yüyürərək qapıdan çıxır.

Pauza.

M e h r i c a n (*səsi gəlir*). Ora baxın, ora baxın! Özünü atmaq istəyir!

R e y h a n (*qışqırır*). Cahangir, özünü yetir!

Ş a h s u v a r o v. Bu nədir? (*Bayıra yüyürür*)

O biri evdən çıxan Xosrov Atayev, İldırım Atayev, daha sonra isə Dilşad və Sadıqov həyəcanla bayıra yüyürürlər. İşıq sönüb yanır. Lətafəti yarıbayğın halda gətirirlər.

S a d ı q o v. Bədbəxtlik məni basıb. Qaraçuxam yatıb. (*Lətafət özünə gəlir*) Liliçka, bu nə işdir mənim başıma gətirirsən?

Ş a h s u v a r o v. Lətafət xanım, özünüzü necə hiss edirsiniz?

L ə t a f ə t (*ayağa qalxaraq*). "Lətafət xanım" nə üçün? Sən ki, həmişə mənə Lilya deyirsən?!

Ş a h s u v a r o v (*stəkanı su ilə doldurub ona uzadaraq*). İçin, əsəblərinizi sakit olsun.

L ə t a f ə t. Bu ki, şampanski deyil.

S a d ı q o v. Liliçka! Sən nə danışırsan?! Yoldaş Atayevgili görmürsən?

L ə t a f ə t. Görürəm və istəyirəm ki, Ziyad Şahsuvarovun indiyə qədər mənə göstərmiş olduğu iltifatı onlar da bilsinlər. Çünki mən Ziyad Şahsuvarovu birinci dəfə bu evdə görmüşəm! Onun mənə etdiyi elani-eşqə bu evdə qulaq asmışam!

Ş a h s u v a r o v. Bu, ağlını itirmişdir.

D i l ş a d (*Lətafətə*). Axmaq-axmaq danışma! Dur keç o biri otağa!

X o s r o v A t a y e v (*amiranə*). Ona toxunmayın! Mən sənə qulaq asıram, Lətafət.

L ə t a f ə t. Təşəkkür edirəm.

X o s r o v A t a y e v. Bəs, sən Şahsuvarova nə cavab verdin?

L ə t a f ə t (*istehza ilə*). Sizin kimi hörmətli şəxslərlə oturub-duran, böyük bir şəhərdə naçalnik müavini olan bu cür yaraşıqlı oğlanın heyranedici sözlərinə hər gün Sadıq Sadıqovun mənfur üzünü görən bir qadın nə cavab verərdi?

S a d ı q o v. Əclaf qadın! Belə şeylər səni təmizə çıxara bilməz.

L ə t a f ə t. Kim deyir ki, mən təmizə çıxmaq istəyirəm? Özünüz gördünüz ki, əgər, bu gənc müstəntiq olmasaydı, indi cansız bir odun parçası ilə mənim fərqim yox idi. Onu da bilirsiniz ki, ölümdən qurtarmaq ikinci dəfə dünyaya gəlmək kimi bir şeydir. (*Qısa pauza*) Qəribədir... Bu, doğrudan da, belə imiş. Bir az qabaq Ziyad Şahsuvarovun dərdindən ölən mən, indi onun üzünə baxmaq istəmirəm.

Ş a h s u v a r o v. Lətafət!

L ə t a f ə t. Nədir? Yoxsa, davam gətirə bilmirsən? Sənin ki, belində tapança var. Nə üçün çəkib məni vurmursan? Vura bilməzsən. Çünki sən tülkü kimi qorxaqsan! Yer üzünün bütün alçaqlıqlarını toplasan sənin əməllərinin qarşısında bir heç olar. Mən öz namusumu, mənliyimi bir qurban kimi sənin ayaqlarının altına atdım. Sən isə, öz mənfur niyyətlərinə yetmək üçün onu körpü etmək istədin. Mən ölməyə layiq bir qadın idim. Lakin indi ölmədiyimə sevinirəm. Mən sizin hər ikinizə – sənə də, ölümə də nifrət edirəm. Ancaq yox. Mənim kinimi ifadə etmək üçün nifrət sözü kifayət deyil.

Kapitan iki milislə daxil olur.

K a p i t a n. Salam, belə vaxtsız gəlişim üçün üzr istəyirəm, yoldaş Atayev. (*Şahsuvarova*) Mən qanun adından sizi həbsə alıram. Silahınızı verin!

Ş a h s u v a r o v. Sizin məni həbs etməyə ixtiyarınız yoxdur.

K a p i t a n. Sizin həbs olunmağınız haqqında sərəncam verilmişdir. (*Orderi təqdim edir. Şahsuvarov təcili getmək istəyir. Kapitan onun qabağını kəsir*) Gecikmisiniz! (*İldırım Atayevə*) Yoldaş nazir müavini, müqəssir Ağasəlimlə Xuduş hər bir şeyi etiraf etmişlər. (Sadıqova) Rica edirəm şlyapanızı başınıza qoyasınız.

S a d ı q o v. Nə üçün axı?

K a p i t a n. Çünki biz sizi öz dostlarınızdan ayırmaq istəmirik.

S a d ı q o v. Bu, ədalətsizlikdir.

K a p i t a n. Bu, zamanın hökmüdür. Ailənizə bir sözünüz varsa, buyura bilərsiniz.

S a d ı q o v. Mənim heç bir kəsim yoxdur.

K a p i t a n. Elə isə gedək. (*Xosrov Atayevə*) Təkrar üzr istəyirəm, yoldaş Atayev. Biz bu cənabları başqa yerlərdə axtarırdıq, təəssüf ki, gəlib burada tapdıq. Hələlik.

P ə r d ə

SƏKKİZİNCİ ŞƏKİL

Xosrov Atayevin evi. Dilşad əsəbi halda daxil olur.

D i l ş a d (*öz-özünə*). Bu iki-üç gündə hər şey alt-üst oldu. Fikirləşdikcə ayağımın altından yer qaçır. Dərdini deməyə bir adam da tapmırsan. (*Pauza, qapının zəngi çalınır*) Gəl.

Zabitə daxil olur. Dilşad onu görərkən amiranə görkəm alır.

D i l ş a d. Hə, bu vaxt xeyir ola?

Z a b i t ə. Sadıqovgildə aldığınız brilyant üzük üçün gəlmişəm.

D i l ş a d. Bəs, siz onu mənə bağışlamadınız?

Z a b i t ə. Biz dedik əl əli yuyar, əl də qayıdıb üzü. İndi ki, belə olmadı, malımızı qaytar özümüzə.

D i l ş a d (*qəzəblə*). Görünür, qulağınıza səs dəyib! Ərin dünyanı dağıdıb, hələ bir adam içinə də çıxırsan?

Z a b i t ə. Hə, bəs üzüyü alanda niyə belə demirdin?

D i l ş a d. Artıq-əskik danışma! Rədd ol burdan!

Z a b i t ə. Heç özünü dağıtma! Mənə Zabitə deyərlər! Bizim malımızı yemək olmaz.

D i l ş a d. Bu dəqiqə rədd olmasan, milis çağırdıb, səni də göndərəcəyəm ərinin yanına!

Z a b i t ə. Zəhmət çəkmə. Tay Şahsuvarov naçalnik deyil! Milis sözünə baxmaz! Tez ol, üzüyü ver! Yoxsa, evini başına uçurdaram!

Xosrov Atayev o biri otaqdan çıxır.

X o s r o v A t a y e v. Niyə qışqırırsan, bacı, nə olub?

Z a b i t ə (*başını aşağı salaraq*). Heç bir şey. Öz malımızı istəyirik.

X o s r o v A t a y e v. Siz kimsiniz, bacı?

Z a b i t ə. Ağasəlimin külfətiyəm.

X o s r o v A t a y e v. Həbsə alınan Ağasəlimin?

Z a b i t ə. Bəli.

X o s r o v A t a y e v. Yaxşı, bizdə sizin nə işiniz var?

Z a b i t ə. Necə yəni nə işiniz var? Mən Sadıqovun evində barmağımın beş min manatlıq üzüvünü çıxarıb arvadınıza vermişəm...

X o s r o v A t a y e v. Nə üçün verirdiniz?

Z a b i t ə. Tay bunun nə üçünü yoxdur ki, verdik də. Özünüz bilmirsiniz?

Pauza. Dilşad iti addımlarla o biri otağa gedərək üzüyü gətirib atır Zabitənin üstünə.

D i l ş a d. Götür, cəhənnəm ol, həyasız! Təqsir məndədir ki, sizin kimi alçaqlardan bəxşiş götürürəm.

Z a b i t ə (*qapıdan çıxa-çıxa*). Biz dedik ki, əl əli yuyar, əl də üzü. (*Çıxır. Pauza*)

X o s r o v A t a y e v (*öz-özünə*). Əl əli yuyar, əl də üzü... Ağasəlimin xalq malı ilə alınmış üzüyü mənim evimdən çıxır. Şahsuvarov, Sadıqov kimi cinayətkarlar mənim evimdə həbsə alınırlar... Bu dəhşətdir! Necə oldu ki, onlar mənim qapımı tanıdılar?! (*Dilşada*) Səndən soruşuram. Necə oldu?!

D i l ş a d. Mən sənin əkdiklərini biçirdim... Əgər, Şahsuvarov, Sadıqov sənin qapını tanımağa layiq deyildilərsə, niyə hərəsini oturdurdun bir idarənin başında?

X o s r o v A t a y e v (*sarsılaraq*). Doğrudur... Tamamilə doğrudur. Onların kim olduqlarını indiyə qədər tanımamaq mənim böyük, bağışlanılmaz günahımdır! (*Pauza*) Ancaq bəs sən? Bəs sən niyə öz ərinin bu səhvindən istifadə eləyib, onu xalq içində biabır edirdin?! Axı, sən həmişə and içib məni istədiyini söyləyirdin.

D i l ş a d. Mən sənin belə qorxaq olduğunu bilmirdim.

X o s r o v A t a y e v. Necə? Mən qorxağam? (*Pauza*) Düz deyirsən. Ancaq yaddan çıxarma ki, xalqın ağır töhmətindən qorxmayanlar dünyanın ən vicdansız adamlarıdır. Vicdansızlıqla xəyanət isə əkiz yaranmışdır. Ona görə də, tutduğun əməllər səni qorxutmamışdır. Sən nə ailəni sevmisən, nə də xalqını...

D i l ş a d. Sən bir az nəzakətli danışsaydın pis olmazdı.

X o s r o v A t a y e v. Nəzakət! Bundan sonra sən məndən hələ nəzakət də umursan?

D i l ş a d. Heç lazım da deyil! Sənինlə yaşadığım bu on ildə mən nə gördüm ki, indi də onu itirməkdən qorxum?

X o s r o v A t a y e v. Bəs, sən nə görmək istəyirdin?

D i l ş a d. Bilmirəm... Başqa ərlər öz arvadlarına belə suallar vermirlər...

X o s r o v A t a y e v. Əgər, sən öz ərindən narazı idinsə, nə üçün indiyə qədər bunu açıb ona demirdin?

D i l ş a d. Bilirdim ki, bunun heç bir mənası yoxdur.

X o s r o v A t a y e v. Axı, biz evlənəndə mən adicə bir mühəndis idim.

D i l ş a d. Ona görə də, mən o zamanlar susub heç bir söz demirdim... Sonra gördüm ki, sənin adi mühəndislikdən yüksək vəzifələrə qalxmağın bizim ailə həyatımızda heç bir dəyişikliyə səbəb olmadı.

X o s r o v A t a y e v. Aha... Demək sən elə bilirdin ki, mən yüksək vəzifəyə keçəndən sonra biz də dayələr, qulluqçularla yaşayacağıq, qapımızda "Pobeda" maşınları dayanacaq. Eləmi? Ah, sən nə dəhşətli qadınsanmış!

D i l ş a d. Çox gec tanımısan!

X o s r o v A t a y e v. Gec tanısam da bir daha sənin üzünü görməyəcəyəm! Bir daha sənə Xosrov Atayevin həyat yoldaşı deməyəcəklər. Rədd ol buradan!

D i l ş a d. Bilirsənmi nə edirsən?

X o s r o v A t a y e v. Bu saat, bu dəqiqə rədd ol.

İldırım Atayev gəlir. Qısa pauza. Dilşad çıxır.

İ l d ı r ı m A t a y e v. Nə olub?

X o s r o v A t a y e v. Mən məhv olmuşam, qardaş! Mənim on illik ailə həyatım saxtaymış. Bizim familiyamız ləkələnmişdir! Qoy məni xalq divanına çəksinlər! (*Əlləri ilə başını tutaraq, stula yıxılır. Pauza*) Xalq bizi öz halal pulu ilə oxutdu. Yüksək vəzifə sahibləri etdi. Hökumət böyük bir şəhərin müqəddəratını mənə tapşırdı. Lakin mən? Mən nankor oldum! Nankor! Nə üçün dinmirsən, İldırım? Yoxsa, mən, doğrudan da, məhv olmuşam?! Yoxsa, daha mənimlə kəlmə kəsib danışmağa belə dəyməz?!

İ l d ı r ı m A t a y e v. Hər şeyi sən özün dedin, Xosrov, daha mənə söz qalmadı.

X o s r o v A t a y e v. Yox! Sən hökumətin bir nümayəndəsi kimi mənim haqqımda nə fikirdəsən?

İ l d ı r ı m A t a y e v. Mən sənin işdən götürülməyini tələb etmişəm!

Ağır pauza.

X o s r o v A t a y e v. Sağ ol, qardaşım! Xalqın böyük etimadını məlun bir qadının saxta məhəbbətinə qurban verən adamlar qardaş cəzasına layiqdirlər! Mən sənin sözlərinə vaxtında qulaq assaydım, belə olmazdı.

İ l d ı r ı m A t a y e v. Mən indi yola düşüb gedirəm, Xosrov. Xalqın ədaləti böyükdür! Əgər, onlar sənə aman versələr, igid ol, qardaşım! İndisə gəl qucaqlaşaq! Bax, belə, uşaqlıqdakı kimi. Bu nədir, sənin gözlərin yaşarmışdır?

X o s r o v A t a y e v. Get, İldırım, sənə yaxşı yol.

O biri otağa keçir. Pauza. Mehrican gəlir.

İ l d ı r ı m A t a y e v. Nə yaxşı ki, gəldiniz. Yoxsa, sizinlə görüşməmiş getmək mənim üçün ağır dərd olardı... (*Qısa pauza*) Ümid edirəm ki, məni pisliklə xatırlamayacaqsınız.

M e h r i c a n. Heç bir zaman.

İ l d ı r ı m A t a y e v. Salamat qalın. Xoşbəxt olun. Bilin ki, haradasa bir nəfər vardır və o hər dəfə sizin xoşbəxtliyinizi eşitdikcə sevinəcəkdir.

Cahangirlə Reyhan gəlirlər.

R e y h a n. Əmi, deyirlər gedirsiniz?

İ l d ı r ı m A t a y e v. Bəli. Sən atandan muğayat ol. O, çox iztirab çəkir. Qoy ruhdan düşməsin. Səhv etmək bir günahdırsa, onu düzəldə bilməmək daha böyük dərddir! Atalar deyib:

İgid odur atdan düşə, atlana!
İgid gərək hər əzaba qatlana!

R e y h a n. Mənim atam həmişə mərd olmuşdur! O, bu ağır yaraya qatlanacaq, yarı yolda qalmayacaqdır! O zaman dostlar da, düşmənlər də görəcəklər ki, Atayevlər ailəsinin çırağı sönməmişdir!

P ə r d ə

1954

SƏN HƏMİŞƏ MƏNİMLƏSƏN, YAXUD "BOY ÇİÇƏYİ"

İŞTİRAK EDİRLƏR

Həsənzadə	- zavod direktoru
Xurşid	- onun arvadı
Aydın	- onun oğlu
Nargilə	- cavan qız, orta məktəbi bitirib
Nəzakət	- onun anası
Fərəc	- Nəzakətin ikinci əri
Fərəcov	- zavodda kadrlar şöbəsinin müdiri
Sarışaç qız	- Nargilənin rəfiqəsi
Yaşlı kişi	
Birinci oğlan	
İkinci oğlan	
İşçilər	

Vağzal. Məlum olur ki, hər kəs öz adamını yola salır. Ön planda dayanmış Həsənzadə kiməsə baxıb gülümsəyir. Lakin o çox həyəcanlıdır. O, bütün xarici aləmdən təcrid olunaraq, yalnız gözlərini zilləyiyi adamla məşğuldur. Qarşıdan gələn Nargilə onu görüb dayanır. Həsənzadə bunu hiss etmir.

Aydının səsi. Daha durma, ata, istidir.

Həsənzadə. Yatanda pəncərəni ört.

Aydının səsi. Arxayın ol.

Həsənzadə. Soyuq su içmə. Anginan təzə sağalıb.

Aydının səsi (*səbri tükənmiş halda*). Dedim ki, arxayın ol.

Nargilə sürətlə gözünü səs gələn tərəfdən çəkib, Həsənzadəyə baxır. Lakin Həsənzadə oğlunun sərt cavabından inciməmişdir.

Həsənzadə. Yolda konserv yemə.

Aydının səsi. Yaxşı, ata, get. (*Axırıncı zəng. Qatar tərpənir*) Salamat qal, ata. Çatan kimi teleqram vuracağam. Məndən arxayın ol.

Həsənzadə daha dinmir. O, çox mütəəssirdir. Əlini havada zəif-zəif tərpədərək oğlu ilə səssizcə vidalaşır. Qatarın səsi getdikcə uzaqlaşır. Həsənzadə dərindən nəfəs alaraq, başını aşağı salır və geri dönür. Bütün bu müddətdə gözləri Həsənzadədə olan Nargilə sanki bu saat ona, nə isə, həyəcanlı bir söz deyəcək. Lakin Həsənzadə onun varlığını hiss etməyərək, yanından keçib gedir. Qız onu eyni həyəcanlı, pərişan nəzərlərlə müşayiət edir... Səhnə hərlənir... Həsənzadə eyvana çıxıb papiros yandırır.

O, tez-tez papiros çəkir və budaqları eyvana əyilmiş söyüd ağacına baxır... Qarşıdakı binanın artırmasında isə, Nargilə dayanmışdır. Onun gözləri Həsənzadəyə zillənmişdir. Elə bil ki, qız onun baxışlarını tutub öz üzərində saxlamaq istəyir. Lakin Həsənzadə onu görmür... Həsənzadə öz dərdi ilə məşğuldur. Bu vaxt uzaqdan musiqi eşidilir... və ətrafın səssizliyi içində adama elə gəlir ki, bu musiqi naməlum zamanlardan indiyə qədər davam edib gəlir və bundan sonra da əbədi olaraq davam edəcəkdir... Səhnə tədriclə qaranlıqlaşır və qaranlıqlaşdıqca həmin musiqi də uzaqlaşır... Sonra mavi işıq içindən Xurşid çıxır.

Xurşid. Niyə bu qədər bikefsən? Aydın indi böyük oğlandır. Nə olacaq?..

Həsənzadə. Bu iyirmi iki ildə birinci dəfədir ki, mən ondan belə uzun müddətə ayrılıram.

Xurşid. Hansı ata-ana həmişə öz övladı ilə bir yerdə olub?

Həsənzadə. Elədir.

Xurşid. Bilirəm... təklik sənin üçün çətin olacaq.

Həsənzadə. Nə etməli... Təki canı sağ olsun. (*Pauza. Musiqi davam edir*)

Xurşid. Gərək evlənəydin.

Həsənzadə. O dəhşətli gecədə sən özün dedin ki, evlənmə.

Xurşid (*təqsirkar kimi*). Mən səhv etmişdim...

Həsənzadə. Fərqi yoxdur... O zaman sən "Evlən!" desəydin də, mən bunu bacarmazdım...

Xurşid. Gərək evlənəydin... (*Qısa pauza. Musiqi davam edir*) Aydın səni çox incidirdi. Axı, o, elə körpəlikdən nadinc idi...

Həsənzadə. O tez-tez xəstələnirdi.

Xurşid. Mən sənin bir gecə yuxusuz qalmağına dözmürdüm... Amma o səni aylarla yuxusuz qoyurdu...

Həsənzadə. Başqa cür mümkün deyildi. Onu soyuqdan gözləmək lazım idi.

Xurşid. O, körpəlikdə də həmişə narahat yatırdı.

Həsənzadə (*düşüncə içində*). Sonra da məktəb həyatı. (*Gülümsəyir*) Bir gün olmurdu ki, direktor zəng vurub ondan şikayət eləməsin... Nə isə... bunlar artıq keçmişdə qalıb. O bizim zəhmətimizi itirmədi.

Xurşid. "Bizim" yox, sənin! Mən vəfat edəndə onun iki yaşı var idi.

Həsənzadə. Elədir. Ancaq mən sənin yerini verə bilmirdim. Tez-tez əsəbiləşirdim. Səhvlər edirdim. (*Qısa pauza. Musiqi davam edir*)

Sənin vəfatından üç-dörd ay sonra biz təzə binaya köçmüşdük. Bir gün o mənə, səni aşağıda, darvazanın yanında görmüş olduğunu söylədi. Deyir, "anama dedim ki, bax, burada oluruq, niyə gəlmirsən?"

X u r ş i d. Mən həmişə sənin güclü təbiətinlə fəxr edərdim. Niyə belə şeyləri yadında saxlamısan?

H ə s ə n z a d ə. Görünür, insan həmişə bir cür qalmır...

X u r ş i d. Evlən!

H ə s ə n z a d ə. Gecdir.

X u r ş i d. Qırx altı yaş hələ qocalıq demək deyil.

Qısa pauza.

H ə s ə n z a d ə. Sən mənim üçün həddindən artıq yaxşı olmusan...

X u r ş i d. Deyirlər, məhəbbət də canlı orqanizm kimi qocalır və nəhayət, ölür...

H ə s ə n z a d ə. Bəlkə də... Ancaq yəqin ki, bunun üçün iyirmi il azdır...

X u r ş i d. Evlənib özünə təzə həyat qurmağa sənin çoxdan haqqın var idi. Saçların ağaranda, iyirmi səkkiz yaşın hələ tamam deyildi...

H ə s ə n z a d ə. Bunun üçün mən kimsəyə minnət qoymuram. Çünki heç bir zaman ürəyimin ziddinə hərəkət eləməmişəm... Özümü heç bir səadətdən məhrum etmək fikrində olmamışam. Demək istəyirəm ki, mən, sadəcə olaraq, öz vəzifəmi yerinə yetirmişəm... Burada təəccüblü və ya fövqəladə nə var ki...

X u r ş i d. Elə demə... sən gənc idin... gözəl idin... Biz evlənəndən sonra da qızların telefon zəngləri kəsilmək bilmirdi...

H ə s ə n z a d ə. Bəlkə də, mənim yerimə bir başqası olsaydı, sənin vəfatından bir-iki il sonra evlənərdi... Sən deyən kimi, özünə təzə həyat qurardı... Bəlkə bu, Aydın üçün yaxşı olardı... Ancaq... Mən bunu bacarmadım. Hər dəfə bu barədə düşünəndə... Yox, bu mümkün deyildi və mən bu cür hərəkət etmədiyim üçün özümü məzəmmət eləmirəm!.. Mən çəkdiyim əziyyətlərdən, məhrumiyyətlərdən narazı deyiləm...

Qapının zəngi çalınır. Musiqi tamam susur. Xurşidin üzərinə düşən işıq sönür. Həsənzadə qapını açır. Nargilə, əlində bir yığın qəzet və jurnal daxil olur.

N a r g i l ə (*həyəcanını boğaraq*). Bunları qapıda poçtalyon verdi... Özü sancılanmışdı. Ona görə də, mən alıb gətirdim...

H ə s ə n z a d ə. Çox sağ olun. (*Qəzet və jurnalları ondan alıb, dəyirmi həsir stolun üstünə qoyur*) Siz bizim bu qonşudakı mühasibin qızı deyilsiniz?

N a r g i l ə. Xeyr... O mənim atalığımdır.

H ə s ə n z a d ə. Oxuyursunuz?

N a r g i l ə. Bu il onilliyi qurtardım. Ancaq ali məktəbə girə bilmədim.

H ə s ə n z a d ə. Nə üçün?

N a r g i l ə. Bir balım çatmadı... (*Birdən qızışıb özündən çıxaraq*) Dil müəllimi kifir bir qız idi, "dörd" əvəzinə götürüb "üç" verdi.

H ə s ə n z a d ə (*gülümsəyərək*). Məncə, müəllimə haqqında belə danışmaq yaxşı deyil.

N a r g i l ə (*tutularaq*). Bağışlayın...

H ə s ə n z a d ə. Eybi yoxdur, yaxşı hazırlaşıb gələn il girərsiniz.

N a r g i l ə. Yaman da girərəm...

H ə s ə n z a d ə. Hər halda, ruhdan düşmək lazım deyil. Bəs, indi nə edirsiniz?

N a r g i l ə. Heç nə.

H ə s ə n z a d ə. İşləmək istəmirsiniz?

N a r g i l ə. İş yoxdur. Anamla sizin zavodun kadrlar şöbəsinə getdik. Bir şey çıxmadı.

Qısa pauza.

H ə s ə n z a d ə. Naryadçı vəzifəsində işləyərsiniz?

N a r g i l ə. Siz deyəndən sonra niyə işləmirəm...

H ə s ə n z a d ə. Mənim deməyim başqa, sizin ürəyinizdən olmağı başqa.

N a r g i l ə. İşləyərəm.

H ə s ə n z a d ə (*zəng edir*). Allo, Fərəcov.

İşıq eyni zamanda telefon xəttinin o biri ucunda olan Fərəcovu işıqlandırır.

H ə s ə n z a d ə. Ora bir qız gələcək, adı... (*Nargiləyə*) Adınız nədir?

N a r g i l ə. Nargilə.

H ə s ə n z a d ə (*telefonla*). Adı Nargilə xanımdır. Onu srağagün orduya gedən oğlanın yerinə naryadçı təyin edərsiniz.

Fərəcov (*narazılığını gizlədərək*). Ba-ba-baş üstə, yoldaş direktor.

Həsənzadə dəstəyi asır. Fərəcovun üzərinə düşən işıq sönür.

Nargilə. Görürsünüz... Amma dünən bizə deyirdi oğlanın yerinə adam götürmüşük.

Həsənzadə. Sabahdan gedərsiniz, əlli manat da maaşıdır...

Nargilə (*qürurla*). Onun əhəmiyyəti yoxdur.

Həsənzadə (*zarafatyana*). Yəni o qədər dövlətlisiniz?

Nargilə. Altmış manat da atamın təqaüdünü alıram.

Həsənzadə. Atanız vəfat eləyib?

Nargilə. Bəli... Mən bir yaşında olanda... Müharibədə vurulub. Baş leytenant imiş. (*Həsənzadə papiros yandırır*) Oğlunuzu hara yola salırdınız?

Həsənzadə. Başqırdıstana.

Nargilə. Orda işləyəcək? (*Həsənzadə başı ilə təsdiq edir*) Həmişə?

Həsənzadə. Kim bilir... Hələlik üçillik vaxta gedib.

Nargilə. Gərək ki, mühəndisdir...

Həsənzadə. Bəli. Neft institutunu qurtarıb.

Nargilə. Darıxırsınız?

Həsənzadə. Darıxdım nə olacaq...

Qısa pauza.

Nargilə (*mütəəssir halda*). Bəlkə sizin üçün bir iş görmək lazımdır?

Həsənzadə. Sağ olun. Lazım olan işləri özüm görməyə adət etmişəm.

Nargilə. Bilirəm... oğlunuz kanikula gələndə hər səhər ondan əvvəl durub çay qoyurdunuz. Qəlyanaltı hazırlayırdınız...

Həsənzadə. Elədir...

Nargilə. Mən saatlarla o tək pəncərənin qabağında oturub, sizə tamaşa edirdim... Sizin isə, bundan xəbəriniz yox idi.

Həsənzadə. Xəbərim var idi.

Nargilə (*sevincla*). Doğrudan?.. Amma elə bilirdim siz bir dəfə də olsun məni görməmisiniz...

Həsənzadə. Nə üçün... Qonşu deyilik...

Nargilə (*məyus halda*). Elədir... qonşuyuq... (*Qısa pauza*) Həmişə sizin oğlunuz gələndə mən sevinirdim.

Həsənzadə (*zarafatyana*). Doğrudanmı?

Nargilə (*Həsənzadənin ahəngindəki mənanı duyaraq*). Mən sizə görə sevinirdim!

Həsənzadə. Mənə görə?

Nargilə. Bəli. O gələndə sizin kefiniz yaxşı olurdu. Danışırdınız, gülürdünüz... O olmayanda isə, saatlarla bu həsir kresloda oturub elə hey papiros çəkirdiniz. Hey düşünürdünüz...

Həsənzadə (*gülümsəyir*). Qocalara başqa daha nə qalır ki...

Nargilə. Siz qocasınız?

Həsənzadə. Əlbəttə.

Nargilə (*acıqlanır*). Yoxsa, siz məni yüngülbeyin bir qız hesab edirsiniz?

Həsənzadə. Qətiyyən!

Nargilə. Onda nə üçün heylə deyirsiniz?

Həsənzadə. Mənim özüm haqqımda elə deməyimin sizə nə dəxli ola bilər?

Nargilə. Çox sağ olun. Mən sizdən belə kobud sözlər gözləməzdim.

Həsənzadə. Bağışlayın.

Nargilə. Yox, siz məndən üzr istəməyin... Iap ürəyimi parça-parça eləsəniz də mən sizin üzr istəməyinizə razı olmaram.

Həsənzadə. Təşəkkür edirəm. (*Qısa pauza*) Siz çox roman oxuyursunuz?

Nargilə. Nə üçün soruşursunuz?

Həsənzadə. Elə-belə...

Nargilə. Xeyr, mən Robinzon Kruzodan başqa heç bir romanzad oxumamışam. (*Təşəxxüslə*) Mən riyaziyyatçıyam. Fizika, riyaziyyata aid əlimə nə keçdi, buraxmaram.

Həsənzadə. A... belə deyin.

Nargilə. Nə qədər çalışdım, o kifir qızı başa sala bilmədim ki, riyaziyyatçı olmaq istəyirəm. Qrammatikadan üç alsam da, yola gedərəm.

Həsənzadə. Bəs, axı, dedik müəllim haqqında belə hörmətsiz danışmaq yaxşı deyil...

N a r g i l ə. Bağışlayın... Yadımdan çıxdı. Söz verirəm. (*Pauza. Həsənzadə papiros çəkir, qız baxır*) Təbiətin qəribə sirləri var...

H ə s ə n z a d ə. Necə bəyəm?

N a r g i l ə. Oğlunuz sizə o qədər oxşayır ki...

H ə s ə n z a d ə. Hə... bir az oxşayır.

N a r g i l ə. Bir az yox, lap çox!.. Gözləri, yerişi, duruşu, hətta, papiros çəkməyi...

H ə s ə n z a d ə (*təəccüblə*). Məgər, o, papiros çəkir?

N a r g i l ə (*özünü itirərək*). Yox... Bəlkə... elə-belə məşğuliyyət eləyirmiş. Mən bircə dəfə görmüşdüm. Bir-iki ağız çəkəndən sonra üz-gözünü bürüşdürüb tulladı. Doğru deyirəm.

H ə s ə n z a d ə. Yəqin ki, doğru deyirsiniz...

N a r g i l ə (*ona diqqətlə baxaraq*). Yox! Yalan deyirəm! Papirosu axıra qədər çəkdi!

H ə s ə n z a d ə (*zarafatyana*). Üz-gözünü də bürüşdürmədi.

N a r g i l ə. Yox! (*Üsyankar*) Axı, çəkəndə nə olar... Maşallah, pəhləvan kimi oğlandır. Papiros ona neyləyəcək?! (*Yavaş və mütəəssir səslə*) Mən istəyirəm ki, siz heç bir şeyin fikrini eləməyəsiniz...

H ə s ə n z a d ə. Başa düşürəm... Sağ olun...

N a r g i l ə. Xoşbəxtlik gün kimi onun başı üzərində hərlənir.

H ə s ə n z a d ə (*birdən canlanaraq*). Siz eləmi güman edirsiniz?

N a r g i l ə. Əlbəttə. Ali təhsilli, ağıllı, gözəl... sağlam... Sizin kimi də atası!.. Xoşbəxtlik üçün daha ayrı nə lazımdır ki?!

H ə s ə n z a d ə (*dərindən nəfəs alaraq*). Yox... Həqiqi xoşbəxtlik üçün sizin dediklərıniz hələ çox azdır. Əsl məsələ bu sifətlərdən necə istifadə eləməkdə, insanlar üçün, özün üçün nə kimi xeyirli işlər görməkdədir.

N a r g i l ə (*pərişan halda*). İnsanlar üçün...

H ə s ə n z a d ə. Doğru deyilmi?

N a r g i l ə (*birdən*). Yox!

H ə s ə n z a d ə. Bəlkə siz hamıya kin bəsləyirsiniz?

N a r g i l ə. Sizdən və yazıqlardan başqa!

H ə s ə n z a d ə. Yazıq kimlərə deyirsiniz?

N a r g i l ə (*xəyal içində*). Surikə, anama...

H ə s ə n z a d ə. Surik kimdir?

N a r g i l ə. Yoldaşımdır... Onilliyi bir yerdə qurtarmışıq. Doğrudur, bir az yüngülbeyinliyi var... ancaq yazıqdır. Anam da yazıqdır,

çünki iradəsizdir, qorxaqdır. Rica edirəm, gəlin bu barədə danışmayaq... Mən sizin ürəyinizin qısılmasını istəmirəm.

H ə s ə n z a d ə. Eybi yoxdur. Mənim ürəyim o qədər də nərmənazik deyil.

N a r g i l ə (*riqqətlə*). Mən, oğlunuzdan ayrıldığınız bu ağır dəqiqələrinizdə sizə, nə isə, ürəkaçan bir şey danışmaq istərdim.

H ə s ə n z a d ə. Təşəkkür edirəm. Siz bir az öz həyatınız haqqında söhbət eləsəydiniz...

N a r g i l ə. Mənim həyatımın bir qiyməti olsaydı, onu sizə yüz dəfə danışardım.

H ə s ə n z a d ə. Kim deyir ki, sizin həyatınızın qiyməti yoxdur?

N a r g i l ə (*birdən əsəbiləşərək*). Kim! Anam! Atamın yerini tutan o köstəbək! Üzümə baxıb şit-şit gülümsəyən, məni tovlayıb yoldan çıxarmağa can atan fərsiz oğlanlar! Qrammatikadan "üç"ü verib mənim ali məktəbə girməyimə mane olan o qız! Hamı... hamı!..

Birdən kresloya yıxılaraq, hönkürüb əlləri ilə üzünü tutur.

H ə s ə n z a d ə. Sakit olun... ağlamaq nədir...

Pauza. Bayaqkı musiqi yenidən başlayır. Yenidən adama elə gəlir ki, bu musiqi min illərdir elə-belə davam edir...

N a r g i l ə (*birdən əlini üzündən çəkərək*). Doğrudanmı, siz mənim həyatım haqqında eşitmək istəyirdiniz?!

H ə s ə n z a d ə. Bəli. Danışın.

Nargilənin gözləri sanki yol çəkir... Həmin musiqi yenidən başlayır və musiqinin ahənginə uyğun olaraq, səhnə yavaş-yavaş qaranlıqlaşır.

N a r g i l ə. Anamın ikinci dəfə ərə getməyi yadıma gəlmir. Deyirlər onda mən kök, sağlam, güləyən bir uşaq imişəm. Lakin illər keçir, mən böyüdükcə, bu şənlik də silinib gedirdi. (*Musiqi susur. Səhnə tamam qaranlıqlaşır... və qaranlıqda Nargilənin bu sözləri eşidilir*) Mənim həyatımda fərəhsiz, sıxıntılı günlər başlanırdı...

Səhnə yenidən işıqlananda Nargilənin ata evində yemək otağı görünür, artıq yetkin bir qız olan Nargilə tez-tez mətbəxdən qab-qacaq gətirir. Lakin bu işin onun üçün son dərəcə xoşagəlməz bir hal olduğu hiss edilir. Nəzakət xanım yemək stolunun üstünü düzəldir. Nargilə qrafini gətirib qoyanda su süfrənin üstünə tökülür.

N ə z a k ə t. Niyə üsullu hərəkət eləmirsən... İndi bir də süfrəni dəyişim?

N a r g i l ə. Lazım deyil. Bir damcı tökülüb.

N ə z a k ə t. Sən onun xasiyyətini bilirsən. Şoraba da yadımızdan çıxıb. (*Tələsik mətbəxə gedir. Qız, anasının ardınca təngə gəlmiş adam kimi nəzər salır. Sonra dərindən nəfəs alaraq, yaxınlaşıb radionu açır. Otağa zərif bir musiqi dolur. Nəzakət həyəcanla daxil olub, şorabanı stolun üzərinə qoyaraq radionu bağlayır*) Nə qayırırsan?.. Bilmirsən o, ac olanda belə şeylərə dözmür?! (*Bayırdan ayaq səsləri eşidilir*) Gəlir...

Və yalvarıcı bir ifadə ilə qızına baxır. Nargilə onun nə demək istədiyini başa düşərək, səhnənin ikinci otağı əvəz edən hissəsinə keçir. Fərəc ağır addımlarla daxil olur. Nəzakət xanımın ona dikilən nəzərlərində bir vahimə vardır. Fərəc həsir şlyapasını çıxarıb Nəzakətə verir və mətbəxə yönəlir... Nəzakət də onun ardınca gedir. Sonra Fərəcin fınxıra-fınxıra, suyu üzünə şappıldada-şappıldada necə yuyunduğu eşidilir və bütün bu səslərin Nargiləyə olduqca xoşagəlməz bir təsir bağışladığı, onu əsəbiləşdirdiyi duyulur. Nəzakət yeməklə dolu boşqabı çox ehtiyatla gətirib stolun üstünə qoyur. Fərəc yaş əllərini havada tutaraq gəlir.

F ə r ə c. Məhraba! (*Nəzakət yüyürüb məhraba gətirir, Fərəc məhrabanı alıb qurulanaraq yenə də arvadına qaytarır. Sonra təntənə ilə irəliləyib yemək stolunun arxasına keçir. Nəzakət məhrabanı qoyub qayıdır, ayaq üstündə dayanıb ərinə tamaşa edir. Onun baxışlarında mütilik və qorxu hiss olunur*) İstiot!

N ə z a k ə t. Görürsən... Yenə də yaddan çıxıb...

Gedib gətirir. Pauza. Bütün bu müddətdə Nargilə o biri otaqda əvvəlcə kitab götürüb oxumaq istəyir, lakin oxuya bilmir. Sonra kitabı yerə qoyaraq, yarımçıq qalmış əl işini götürüb tikmək istəyir. Lakin tikə bilmir və onu da kənara atır. Hiss olunur ki, o biri otaqdan gələn çəngəl-bıçaq səsləri onu əsəbiləşdirir.

F ə r ə c. Kompot! (*Nəzakət bir stəkan kompot gətirir. Fərəc bir qurtum alıb arvadına baxır*) İstidir.

N ə z a k ə t (*təqsirkarcasına*). Bu gün işdən gec çıxdıq...

F ə r ə c (*Nargilə olan otağa işarə ilə*). Bəs, o neyləyirdi?

N ə z a k ə t. O da yoldaşıgilə getmişdi...

F ə r ə c. Demək bura mehmanxanadır...

Nargilə acığından barmağını dişləyir.

N ə z a k ə t (*kompotu götürür*). Qoyum soyuducuda bir az qalsın.

F ə r ə c. Çay!..

N ə z a k ə t. İki dəqiqəyə qaynayar.

F ə r ə c (*qəzəblə*). Qaynayar!.. (*Qalxıb əsəbi halda başdakı qapıya tərəf yönəlir və birdən geri dönür. Nargilə olan otağa işarə ilə*) Sən onunla danışdın?

N ə z a k ə t (*müqəssir kimi*). Hələ yox.

F ə r ə c. Danış! (*Baş tərəfdəki qapıdan çıxır. Nəzakət onun ardınca baxır, üzü yazıq, köməksiz bir ifadə alır. Nargilə o biri otaqdan gəlir*)

N a r g i l ə. Nə olub?

N ə z a k ə t (*tərəddüd içində*). Heç bir şey.

N a r g i l ə. Axı, o mənim haqqımda nə isə deyirdi. (*Qısa pauza*) Niyə susursan? Niyə dinmirsən?

N ə z a k ə t. Bir az yavaş...

N a r g i l ə. Yavaş danışmıram! Bura mənim atamın evidir.

N ə z a k ə t. Nargilə... qızım...

N a r g i l ə (*indi yavaş səslə*). Ah!.. Bircə başa düşsəydim ki, sən... vaxtilə gözəl-göyçək bir gəlin olan sən, onun nəyinə aşiq olmusan?

N ə z a k ə t. Mən indiyə qədər bu sirri heç kəsə açmamışam, amma indi böyük qızsan, sənə deyirəm, mən onu sevmirəm. Heç bir zaman da sevməmişəm!..

N a r g i l ə. Elə isə... Bəs, neçə ildir o, burada nə gəzir?

N ə z a k ə t. Atandan sonra mən bu damın altında tək qaldım... Sən isə körpəydin...

N a r g i l ə. Tək niyə olurdun? Sən ki, işləyirdin...

N ə z a k ə t. Gündüzlər işləyirdim... gecələr isə... dünya gözümdə qaralırdı. Elə bil ki, bu evdə hər şey... divarlar da, stullar da dil açıb mənə deyirdi: "O daha yoxdur... O daha heç bir zaman gəlməyəcək".

Yenə də birinci səhnədəki musiqi eşidilir. Yenə də adama elə gəlir ki, bu musiqi dünya bina olunandan indiyə qədər davam edir.

Mən hər yerdə... Hər yerdə onun yoxluğunu hiss edirdim. Mənə elə gəlirdi ki, onunla birlikdə bütün həyat məni tərk edib getmişdir. Sən isə, dilbilməz bir körpə idin. Sən dünyadan xəbərsiz gözlərini mənə zilləyib gülümsədikcə, vahimə məni basırdı. Mənə elə gəlirdi ki, müharibə indicə səni də aparıb udacaqdır. Elə bil ki, soyuq əsgər süngüsünün ucu sənin dodaqlarına dirənmişdi. Sən isə, onu əmzik

bilib sorursan... Mən hər gecə dəhşətli yuxular görürdüm. Mən hər gecə sənin hansı uzaq, yiyəsiz səhradasa düşüb qalmış yaralı atanın çağırışını eşidirdim. (*Musiqi davam edir*) Təklik dəhşət idi. (*Ağlayır*) Mən yaşaya bilmirdim. Başa düş...

N a r g i l ə (*mülayim*). Yaxşı, sakit ol.

N ə z a k ə t (*daha yanıqlı şəkildə ağlayır*). Yoxsa... Mən sənin atanın xatirəsini bu dünyada heç bir səadətlə əvəz etməzdim.

Pauza. Musiqi davam edir. Musiqi susur. Səhnə qaranlıqlaşır. İşıqlananda Həsənzadə papiros çəkərək dinləyir. Nargilə həyəcanla söhbətinə davam edir.

N a r g i l ə (*aramla*). Mən anama inanırdım... Bir dəfə mən onun xəlvətcə atamın şəklinə baxıb ağladığını görmüşdüm. Mən onun halına yanırdım. Lakin onun zəifliyi, iradəsizliyi məni dəli edirdi.

H ə s ə n z a d ə. Bəs, sonra nə oldu?

N a r g i l ə. Sonra da belə oldu ki...

Səhnə yenidən qaranlıqlaşır. İşıqlananda axşamçağıdır. Fərəc arvadının qabağında dayanmışdır. Nargilə isə, o biri otaqda çarpayısının üstündə yarıuzanmış halda yuxulamışdır. Oxuduğu kitab sinəsi üzərinə düşüb qalmışdır. Onun üzündə həyəcanlı bir ifadə var.

F ə r ə c (*arvadına*). Nə oldu, danışdın?

N ə z a k ə t. Axı, bu evlər onun atasınınkıdır. Mən necə deyim ki, sən get ayrı yerdə ol?!

F ə r ə c. Xalası tək arvaddır. Getsin onun yanında qalsın.

N ə z a k ə t (*təqsirkarcasına*). Deyə bilmərəm... Ürəyim gəlmir...

F ə r ə c. Demək o sənin üçün doğmadır, amma, bu biriləri ögey?

N ə z a k ə t. Ögey nə üçün?

F ə r ə c. Bəs, niyə onların da qayğısına qalmırsan? Tək qız bir otağı tutub... Amma biz beş baş külfət iki balacasına sığınmışıq... Uşaqların dərs oxumağa da yerləri yoxdur. (*Hirslənir*) Bu isə, sənin vecinə deyil.

N ə z a k ə t. Qız heç vaxt uşaqların onun otağında dərs hazırlamalarına mane olmur... Əksinə... özü həmişə onlara kömək eləyir.

F ə r ə c. Bu nağılları qoy dursun. (*Birdən*) Mən onun burada olmasını istəmirəm, vəssalam, ya o, ya mən!

Fərəc otaqdan çıxır. Nəzakət onun ardınca uzun bir nəzər salır. Sonra Nargilə olan otağa girərək, gəlib onun yanında oturur. Gözü qızına zillənib qalmışdır. Yenə də

həmin musiqi səslənir. Yenə də zaman dayanır... Nargilə ayılır. Anasına baxaraq, sanki xəyalını uzaqlardan qaytarmağa çalışır.

N a r g i l ə (*dikəlir*). Elə qəribə yuxu görürdüm ki...

N ə z a k ə t. Nə yuxu idi?

N a r g i l ə. Görürəm mən yaşıl bir meşə ilə harasa tələsirəm. Birdən qarşıma saçları ağarmış qədd-qamətli bir zabit çıxır. İkimiz də dayanırıq. Sən də gəlib çıxırsan... Zabit kədərli gözləri ilə hey mənə baxıb susur... Mən özümü itirirəm. Sən mənə deyirsən: bunu tanımırsan? Sənin atandır da... Mən də ürəyimdə deyirəm: bir gör mənim atam necə yaraşıqlıdır...

N ə z a k ə t. O, müharibəyə gedəndə iyirmi üç yaşında saçları qapqara bir oğlan idi.

N a r g i l ə (*qalxıb güzgüdə özünə uzun bir nəzər salır. Gözləri güzgüdə olduğu halda oxuyur*).

Sən şahin kimi cəsur, mələk kimi gözəl idin.
Sən igidlər içində bir igid idin.
Səni uzaq bir səhrada sinəndən vurdular...
Dağlardan bir qartal uçub sənin yanına gəldi.
Başın üzərində hərlənən qarğalar
Onu görüb qaçdılar.
Düşməni məhv edib qayıdan yoldaşların səni
Bir palıd altında dəfn eləyib getdilər.
O vaxtdan həmin qartal hər axşam, səhər
Sənin qərib məzarın üzərində dövrə vuraraq
Göylərin dərinliklərində gözdən itir.

Fərəc gəlib o biri otağa keçir. Hiss olunur ki, qızın mahnısı onu daxilən özündən çıxarır. O, acığından stulları bir-birinə vurur.

F ə r ə c (*yemək otağında stula oturaraq qışqırır*). Borjom!.. (*Nəzakət diksinərək, qalxıb mətbəxdən ona bir şüşə borjom aparır*) Nə oldu, danışdın?

N ə z a k ə t. Yox.

F ə r ə c. Niyə?

N ə z a k ə t. Mən danışa bilmirəm!

Pauza. Fərəc sakit halda borjomu töküb içir.
Sonra qalxıb, arvadının qabağında dayanır.

F ə r ə c. Ya mən, ya o! Bu gecə evə gəlməyəcəyəm. Soruşsalar, əmioğlugildəyəm. Səhər zəng edib qərarını mənə bildirərsən.

Həsir şlyapasını götürüb təntənəli şəkildə çıxır.
Nəzakət yerində donub qalmışdır.

N a r g i l ə (*gəlir*). Yenə niyə stulları bir-birinə çırpırdı?

N ə z a k ə t. Nargilə! Qızım! Sən köç xalanla ol. Tək arvaddır.

N a r g i l ə. Aha... demək belə...

N ə z a k ə t. Yenə də əvvəlki kimi gözüm üstündə olacaq.

N a r g i l ə. Yox, mən heç yerə getməyəcəm. Bura mənim atamın evidir. Zəhmət çəkib siz getsəniz, mən özümü çox yaxşı hiss edərəm.

N ə z a k ə t (*acıqlı halda*). Sən bir adamsan, amma biz beş nəfər!

N a r g i l ə (*onun sözünü təkrar edir*). Biz! Bəs, sən deyirdin onu istəmirsən?

N ə z a k ə t (*qışqırır*). Mənim uşaqlarım var!

N a r g i l ə. Uşaqlar.

N ə z a k ə t. Bu nə hərəkətdir?! Sən ananla danışırsan!..

N a r g i l ə. Yox! Mən Fərəcin arvadı ilə danışıram.

N ə z a k ə t (*mülayim tərzdə*). Axı, sən indi böyük qızsan... Hər şeyi başa düşürsən. Mən ki, sənə izah elədim.

N a r g i l ə. Mən səni ərə getməkdə təqsirləndirmirəm.

N ə z a k ə t. Yoxsa, mənim səni istəməyimə şübhə edirsən?

N a r g i l ə. Mən buna da şübhə etmirəm.

N ə z a k ə t. Bəs, onda sən məni nədə təqsirləndirirsən?

N a r g i l ə. Köləlikdə!

N ə z a k ə t. Mən kimin kölesiyəm?

N a r g i l ə (*qışqırır*). Bir köstəbəyin! İnsanlıqda haqqı olmayan bir rəzilin. Sən bu neçə ildə onun yanında mənimlə bir kəlmə danışmamısan! Qorxursan ki, köstəbək hirslənib səni atar.

N ə z a k ə t (*sarsılmış halda*). Sən ananın bədbəxtliyinə acımaq əvəzinə, gör ona nələr deyirsən!

N a r g i l ə. Mən bütün üzvləri sağlam olduğu halda, özlərini yalnız acımağa layiq bilənlərə...

N ə z a k ə t. Nifrət edirsən, eləmi?

N a r g i l ə. Bağışla, sən məni o qədər yandırıb-tökürsən ki...

N ə z a k ə t. Bəlkə də lənətə gəlmiş müharibə olmasaydı bizim aramızda bu sözlər olmazdı...

N a r g i l ə. Nə isə... Bu söhbətlər artıq gecdir. Demək sən də, ərin də mənim bu evdən çıxıb getməyimi istəyirsiniz.

N ə z a k ə t. Mən yox... başa düş...

N a r g i l ə. Başa düşürəm... Heç sən özün də təsəvvür eləyə bilməzsən ki, nə qədər aydın başa düşürəm.

N ə z a k ə t. O getdi. Əgər, sən burada qalsan, bir də qayıtmayacaq. Mənim isə, ondan üç uşağım var...

N a r g i l ə. Sən uşaqların adını az çək. Dünyada heç nədən xəbərləri olmayan körpələri bir ehtikar alətinə çevirmək yaxşı deyil. Bunu o eləyir, heç olmazsa, sən eləmə.

N ə z a k ə t. Mən sənin qarşında təqsirkaram.

N a r g i l ə. Xahiş edirəm, yalvarıram, belə sözləri qoy bir kənara. Get deyirsən, gedirəm. (*Çamadanını yığışdırır*)

N ə z a k ə t (göz yaşları içində). Allah bilir ki, mən səni nə qədər çox istəyirəm... Sən mənim ilkimsən. Sən onun yadigarısan...

N a r g i l ə (*qışqırır*). Sənə dedim ki, bu sözləri qoy bir kənara! Yoxsa, bax, getmərəm. O köstəbək bilir ki, hökumətə düşsə, bu otaqların heç olmasa, biri qanuni surətdə mənə çatır.

N ə z a k ə t (*qorxmuş halda*). Əlbəttə... (*Pauza. Birinci səhnədəki musiqi yenə də eşidilir. Yenə də adama elə gəlir ki, bu musiqi dünya bina olandan indiyə qədər davam edir. Nargilə atasının şəklini divardan alıb çamadanına qoyur. Sonra şifonerdən bir neçə kişi qalstukunu çıxarır, havada silkələyərək tozunu çırpır..*) Qoy onun qalstukunun biri mənə qalsın...

N a r g i l ə (*qalstukları çamadana qoyaraq*). Onun bu boyda evi sənə qalır, bir qalstuk nəyinə lazımdır ki...

N ə z a k ə t. Niyə sən mənə qarşı bu qədər amansızsan? (*Lakin Nargilə daha onu dinləmir. Çamadanını götürür, musiqi davam edir*) Mən hər gün sənin yanına gələcəyəm.

N a r g i l ə (*onu dinləməyərək divarları nəzərdən keçirir. Öz-özünə danışırmış kimi*). Gövhər nənəm deyərdi ki, mənim atam bu otaqda doğulub, sonralar da bura onun iş otağı olub...

N ə z a k ə t. Elədir...

Musiqi susur.

N a r g i l ə (*təhdidlə*). Əgər, siz buranı yataq otağı eləsəniz, mən hökumətin əli ilə bunu təkrar sizdən alacağam. İndi isə xudahafiz.

Çıxır. Nəzakət qızın ardınca uzun bir nəzər salır. İşıq tədricən tutqunlaşır. Nəzakət vahimə içərisində otağı nəzərdən keçirir. Elə bil ki, divar yerindən tərpənərək ona tərəf hərəkət edir. Yarıqaranlıq içində hər tərəfdən sıxlaşan divarlarla birlikdə Fərəc də irəliləyib Nəzakətin qarşısında dayanır. Nəzakət alacalanmış gözləri ilə ərinə baxaraq, dəhşət içində pıçıldayır.

N ə z a k ə t. Getdi!

Fərəcin Nəzakətə zillənmiş nəzərləri altında səhnə qaranlıqlaşır. İşıq yananda Nargilənin yeni mənzili görünür. Bu, balaca, dar, yarıqaranlıq bir otaqdır. Bir tərəfdə üzərinə ucuz, lakin çox təmiz adyal çəkilmiş dəmir çarpayı, köhnə divan qoyulmuşdur. Çarpayının yanındakı divara Nargilənin gənc atasının şəkli vurulmuşdur. Ortada təmiz, ağ örtüklü stol və iki köhnə stul vardır. Nargilə, əynində xalat, evini səliqəyə salır. Telefon zəng vurur. Nargilə irəliləyib dəstəyi götürür və bu zaman işıq yalnız onun, bir də telefon xəttinin o biri tərəfindəki avtomat köşkünün üzərinə düşür. Köşkdə ultramoda ilə geyinmiş sarısaç bir qız telefon dəstəyini qulağına tutmuşdur. Onun yanında yenə də ultramodada geyinmiş iki gənc oğlan dayanmışdır, oğlanlardan biri qızın əlindən tutmuşdur.

S a r ı s a ç q ı z. Nana, səni təzə mənzildə təbrik edirik.

N a r g i l ə. Çox sağ olun. Ancaq mənim təzə mənzilim bu təbrikə dəyməz.

S a r ı s a ç q ı z. Nə danışırsan, Nana. Sən indi azad quşsan... Heç kəs səndən soruşmayacaq, niyə tez getdin, niyə gec gəldin? Bu ki, dünyaya dəyər... Mən sənə həsəd aparıram.

N a r g i l ə (*gülümsəyir*). Doğrudanmı?

S a r ı s a ç q ı z. Vicdan haqqı. (*İkinci oğlana baxaraq gülümsəyir*) Nana!

N a r g i l ə. Nədi?

S a r ı s a ç q ı z. Tez geyin gəl. "Nərgiz" kafesinin yanında gözləyirik.

N a r g i l ə. Kiminlə?

S a r ı s a ç q ı z. Gələrsən, görərsən. (*İkinci oğlana baxaraq gülümsəyir*) Sənin üçün sürpriz var. (*İkinci oğlan gülümsəyir*)

N a r g i l ə. Nə sürpriz?

S a r ı s a ç q ı z. Dedim ki, gələrsən, görərsən.

N a r g i l ə. Sən kiminləsən?

S a r ı s a ç q ı z. Mən Dodiklə.

N a r g i l ə. Hansı Dodiklə?

S a r ı s a ç q ı z. Çapıq Davudu tanımırsan?

N a r g i l ə (*bərkdən gülərək*). Nə üçün oğlanın üzünə heylə söz deyirsən?

S a r ı s a ç q ı z. Sən də... oğlanın... (*Davud onun əlini bərk sıxır, qız qışqırır*) Oy...

N a r g i l ə. Nə oldu?

S a r ı s a ç q ı z. Sən ki, bunun vəhşiliyini bilirsən... (*Davud vəhşi bir görünüş alaraq, dişlərini bir-birinə sürtüb qıcırdadır*) Oy, Dod... bəsdir... (*Telefona*) Qurtar! Sürprizin bağrı çatladı.

İ k i n c i o ğ l a n (*ağzını telefon dəstəyinə yapışdıraraq oxuyur*).

Zaman keçir... günlər quş kimi uçur.
Həyat bir stəkan sudur,
Tələs tez iç.
Yoxsa, bizim bu fərsiz planetimiz
Hər bir an bir ovuc kül ola bilər.
Həyat bir stəkan sudur,
Tələs tez iç...

S a r ı s a ç q ı z (*oxuyur*).

Taleyindən narazı eybəcər bir qız
Bizi kəsdi, "üç" verdi,
Ali məktəbə girməyə qoymadı,
Biz həyatdan və eybəcər qızdan
İntiqam alacağıq.
Biz eşq badəsini sona qədər içib,
Dünyanın bütün zövq-səfasını dadacağıq...
Biz həyatdan və eybəcər qızdan
İntiqam alacağıq.

H ə r ü ç ü (*oxuyur*).

Biz həyatdan və eybəcər qızdan
İntiqam alacağıq.

S a r ı s a ç q ı z. Nana, tez ol, gözləyirik.

Köşk qaranlıqlaşır. İndi yalnız Nargilənin otağı görünür. O, yavaş-yavaş xalatını çıxarır, təzə paltarını geyir. Üzü ciddi və fikirlidir. Əvvəl dodaqlarına pomada, üzünə

pudra vurur. Sonra nə fikirləşirsə, əsəbi hərəkətlə hamısını silir. Yalnız saçlarını darayıb otaqdan çıxır. Səhnə qaranlıqlaşır, işıq yananda ikinci şəklin ardı davam edir. Həsənzadənin eyvanı, qapıdakı söyüd ağacının yuxarısı günəş şüaları ilə işıqlanmaqdadır. Həsənzadə ayaq üstə papiros çəkir. Nargilə onun qarşısında dayanaraq, bir əli ilə söyüd ağacının yarpaqlarını oynadır. O, həyəcanlıdır.

H ə s ə n z a d ə. Demək, siz rəfiqənizin çağırışına getmədiniz?

N a r g i l ə (*onun üzünə baxmadan*). Mən bura gəldim.

Pauza.

N a r g i l ə (*söyüdün budağını buraxır*). Nə üçün səbəbini soruşmursunuz?

H ə s ə n z a d ə (*gülümsəyir*). Məgər, sizlərdə adamdan qonaq gəlməyinin səbəbini soruşurlar?

N a r g i l ə. Mən qonaq gəlməmişəm. Mən sizi yaxından görmək, səsinizi eşitmək üçün gəlmişəm. Dünyadakı adamların hamısından çox mənim xoşuma siz gəlirsiniz!

H ə s ə n z a d ə. Təşəkkür edirəm. Ancaq siz dünyada hələ o qədər az adam görmüsünüz ki...

N a r g i l ə. Hər halda, görmüşəm. (*Birdən acıqlanır*) Mən hər şeyi, hətta, Surikin öz çuvakları ilə məni çağırdığını belə sizə danışdımsa, bu, heç də o demək deyil ki, mən axmaq və sadəlövh bir qızam.

H ə s ə n z a d ə. Əksinə... Mən sizi çox ağıllı qız hesab edirəm.

N a r g i l ə (*ona dərin və sınayıcı bir nəzər salaraq*). Mən sizdən ancaq səmimi söz gözləyirəm...

H ə s ə n z a d ə. Mən səmimi deyirəm.

N a r g i l ə. Uşaqlıqda bir dəfə rəhmətlik Gövhər nənəm də bu sözü mənə demişdi.

H ə s ə n z a d ə. Yəqin ki, yeri düşməyib. Yoxsa, bu sözü sizə çox adam deyərdi.

N a r g i l ə. Ancaq mən çox zaman bu sözün əksini eşitmişəm.

H ə s ə n z a d ə. Məsələn, kimdən?

N a r g i l ə. Məsələn, atalığımdan... O həmişə mənim yüngülbeyin, axmaq bir qız olduğumu söyləyirdi... Sonralar... Mən on altı-on yeddi yaşına çatanda isə, anamı inandırmağa çalışırdı ki, mənim evdə qız qalmağım təhlükəlidir. Mümkün qədər tez bir adam tapıb, məni başdan eləmək lazımdır.

Qısa pauza. Həsənzadə papiros yandırır.

H ə s ə n z a d ə. O, bu sözləri sizin yanınızda deyirdi?

N a r g i l ə. Bəzilərini mənim lap gözümün içinə deyirdi, bəzilərini isə, mən öz otağımdan eşidirdim.

H ə s ə n z a d ə. Bəs, ananız nə cavab verirdi?

N a r g i l ə. Mən sizə nağıl elədim ki, anam ondan necə qorxurdu.

H ə s ə n z a d ə (*qısa pauzadan sonra*). Həyatda belə şeylər çox olub... Siz ananızdan inciməyin.

N a r g i l ə. Əgər, onun əri adam olsaydı, mən anamdan inciməzdim. Üzünə baxırsan, qusmağın gəlir. (*Getdikcə qızışır*) Xəsis, xırdaçı, qeybətçil, qorxaq, alçaq... rəzil... hər nə desəniz, ondan!..

H ə s ə n z a d ə. Sakit... axı, siz söz verdiniz ki, daha əsəbiləşməyəcəksiniz.

N a r g i l ə. Bağışlayın... (*Ağlamsınır*) O məni o qədər yandırıb ki...

H ə s ə n z a d ə. Hər şey olub keçib. Siz indi ayrı yaşayırsınız.

N a r g i l ə. Ayrı yaşasam da, onun bərəlmiş qoyun gözlərini hər yerdə görürəm...

H ə s ə n z a d ə. İşləyərsiniz... Başınız qarışar... Hamısını unudarsınız.

N a r g i l ə. Məgər, mən anamgildə olanda işləmirdim? Məgər, o üç otağın döşəməsini, altı adamın bütün pal-paltarını mən yuyub təmizləmirdim?!.

H ə s ə n z a d ə. Mən sizin hər gün nə qədər paltar yuduğunuzu, nə qədər zibil atdığınızı görürdüm.

N a r g i l ə. Ah, heç olmasa, bunu bir nəfərdən eşitdim...

H ə s ə n z a d ə. Ancaq, bilirsinizmi, heylə işləmək başqa, cəmiyyət içində başqa... Zavodda siz təzə adamlar görəcəksiniz. Təzə sözlər eşidəcəksiniz...

N a r g i l ə. Mən sizdən başqa heç kəsi görmək də istəmirəm, eşitmək də!

H ə s ə n z a d ə. Nə üçün?

N a r g i l ə. Çünki heç kəsə inanmıram!

H ə s ə n z a d ə. Bəs, nəyə görə məhz mənə inanırsınız?

N a r g i l ə. Bilmirəm. (*Qısa pauza*) Ancaq bu belədir. Əgər, bu iki ildə hər gün mən o pəncərədən sizi görməsəydim, heç bilmirəm nə edərdim. Bayaq mən sizə yalan dedim... Poçtalyon kefsiz deyildi... Mən özüm küçədə dayanıb onu gözləyirdim. Gəlib çıxanda aldatdım ki, Həsənzadəgilə gedirəm, verin qəzetləri mən aparım...

Həsənzadə. Nə olar ki?.. Tanış olmağıma çox şadam.

Nargilə. Təşəkkür edirəm.

Həsənzadə. Təşəkkür nə üçün...

Nargilə. Sizin kimi bir adam, əgər, mənimlə tanış olduğuna da şaddırsa...

Həsənzadə. Məgər, siz pissiniz?

Nargilə. Bilmirəm... hər halda, tale mənim haqqımda bir az insafsızlıq eləyib...

Həsənzadə. Səhv edirsiniz... Əgər, "tale" deyilən bir şey varsa, sizin ondan inciməyə haqqınız yoxdur. O, xoşbəxt olmaq üçün sizə hər şeyi vermişdir... Ağıl, gözəllik, sağlamlıq... daha nə istəyirsiniz... Bayaq siz özünüz bu sözləri mənim oğlum haqqında deyirdiniz.

Nargilə. O başqa... mən başqa! O sizin oğlunuzdur.

Həsənzadə. Bunun dəxli yoxdur... Oğul, qız, ömrü axıra qədər ata-ana ilə bir başa vurmur...

Nargilə. Ah, siz nə yaxşısınız... Mən sizi elə belə də təsəvvür edirdim...

Həsənzadə. Siz də yaxşısınız... Axı, biz nə üçün pis olmalıyıq? Pislikdə nə var ki...

Nargilə. Elədir... (*Qısa pauza*) İcazə verin evinizi təmizləyim...

Həsənzadə (*zarafatyana*). Mən sizə zəhmət vermək istəmirəm.

Nargilə. Mən gözümü açandan bəri həmişə pis adam üçün zəhmət çəkmişəm. İndi isə... dünyada hamıdan çox istədiyim, hamıdan yaxşı sandığım bir adam üçün zəhmət çəkmək istəyirəm. Sizin məni məhrum etməyə haqqınız yoxdur.

Həsənzadə (*zarafatyana*). Elə isə, mənim bu kitab şkafımı səliqəyə salın. Aydın töküb-dağıdıb. Mən də işə dəyim... Getmək istəsəniz, qapını bərk çəkin, özü bağlanacaq.

Nargilə. Baş üstə. (*Həsənzadə evə girir. Nargilə şkafa yaxınlaşaraq, səliqəsiz halda üst-üstə qalaqlanmış kitablardan ilk əlinə keçənin əvvəl üstünü oxuyur, sonra açıb baxmaq istərkən kitabın arasından qurumuş bir çiçək düşür. Qız əyilib çiçəyi yerdən götürür, burnuna tutub qoxlayır, bu zaman Həsənzadə, əlində iri qovluq, içəridən çıxır*) Bu nə çiçəyidir?

Həsənzadə. Ona "Boy çiçəyi" deyirlər. Yuxarı dağlarda bitir.

Nargilə. Nə qəribə çiçəkdir... qupquru quruyub, amma elə gözəl ətri var ki, elə bil indicə dərilib.

Həsənzadə (*dərindən nəfəs alaraq*). "Boy çiçəyi" elədir... Quruyub xəzan olsa da, ətri həmişəkitək qalır. Hələlik.

Gedir. Nargilə yenə çiçəyi kitabın arasına qoyur. Şeylərin tozunu alır. Çaydanı doldurub qazın üstünə qoyur.

Nargilə (*oxuyur*).

Onun saçları gümüş kimi ağdır...
Onun gözlərində daima bir kədər vardır...
Mən onun nəcib əllərinə baxaraq soruşdum:
Əzizim, nə üçün həmişə pərişansan...
O gülümsəyib cavab verdi:
"Məgər, ürəkdə hər nə ki var...
Açıb deməkmi olar..."

Qapının zəngi çalınır. Nargilə qapını açır. Nəzakət daxil olur. Gərgin pauza.

Nəzakət (*acıqlı*). Burada nə edirsən?

Nargilə. Elə-belə gəlmişəm.

Nəzakət. Qız uşağının subay kişinin evində nə işi var?

Nargilə (*sakit halda*). O məni işə düzəldir.

Nəzakət. Nə münasibətlə? O səni hardan tanıyır?

Nargilə. Mən özüm onunla tanış olmuşam.

Nəzakət. Qələt eləmisən. Onun sən boyda oğlu var.

Nargilə (*sakit halda*). Səhv edirsən, onun oğlu məndən üç yaş böyükdür.

Nəzakət (*qorxu içində*). Sən onunla çoxdan tanışsan?

Nargilə. Yox... bir saat bundan qabaq.

Nəzakət (*təkrar qəzəblənir*). Bu dəqiqə buradan çıx, cəhənnəm ol!

Nargilə (*gülümsəyir*). Cəhənnəmdə çox olmuşam, indi də cənnətə köçmək istəyirəm.

Nəzakət. Demək, sən öz doğma anamı ələ salırsan?

Nargilə (*sakit halda*). Yox, ələ salmıram.

Nəzakət (*mülayim tərzdə*). Heç fikirləşmirsən ki, camaat nə deyər? Yoxsa, səni Həsənzadə qulluqçu tutub?

N a r g i l ə. Qulluqçuluğun daşını daha atmışam. Onun evini yığıb-yığışdırmağımı mən özüm xahiş etdim.

N ə z a k ə t. Sənin dəli olduğunu deyirdilər, inanmırdım.

N a r g i l ə. Eh... inanmamağının nəticəsi nə oldu ki...

N ə z a k ə t. Əgər, sən bu saat burdan çıxıb getməsən, mən milis idarəsinə zəng edəcəyəm!

N a r g i l ə (*bərkdən gülür*). Mən on yeddi yaşından başlayaraq, düz doqquz il atamın təqaüdü ilə dolanıb, Fərəc Sərdarova qulluqçuluq elədim. Axırda da məni öz atamın evindən qovdu, bəs, niyə onda milisə zəng eləmədin?

N ə z a k ə t. Sənin kimi cavan qızın, təkcə, yad kişinin evinə getməyi əxlaqsızlıqdır.

N a r g i l ə. Bəs, əzab... işgəncə... ədalətsizlik necə?!

N ə z a k ə t (*kövrəlir*). Niyə heylə deyirsən... Məgər, səni döyüb-söyürdülər?!

N a r g i l ə. Elə zülm var ki, döymək onun yanında muştuluqdur. Bir cüt ağarmış göz buz kimi soyuq, iyrənc baxışları ilə məni gündə yüz dəfə təhqir edirdi. Mən, on üç-on dörd yaşında qız, onun kirli tuman-köynəyini yuyurdum. Uşaqlarına dayəlik edirdim... Səhərdən axşamacan ilan kimi qabıqdan çıxırdım. Bütün bunların müqabilində isə, qulağım nələr eşitmirdi! Eh... nahaq gəlmisən, ana...

N ə z a k ə t (*ağlayır*). Nar... qızım... ağlını başına yığ. Məni ikinci dəfə bədbəxt eləmə.

N a r g i l ə. Mən səni bağışlayıram, ana, sən də məni yaddan çıxar. Üç uşağın var... Onlar sənə bəsdir.

N ə z a k ə t. Nargilə, qızım!..

N a r g i l ə. Get, ana.

N ə z a k ə t. Söz ver ki, sənin ayağın bir də bu evə dəyməyəcək.

N a r g i l ə. O barədə fikirləşərəm.

N ə z a k ə t (*təhdidlə*). Söz ver!

N a r g i l ə. Dedim ki, fikirləşərəm.

N ə z a k ə t. Onu bil ki, ana üzünə ağ olanın qəbirdə də sümüyü od tutub yanar.

Nəzakət çıxır. Pauza. Həsənzadə gəlir.

H ə s ə n z a d ə. Siz hələ burdaymışsınız. Nə olub? Niyə belə qəmginsiniz?

N a r g i l ə. Görəsən, elə bir vaxt olacaqmı ki, kölәlik deyilən şey Yer üzündən silinəcək? Yoxsa, bu, həyatın qanunlarından biridir?

H ə s ə n z a d ə (*zarafatyana*). Nə danışırsınız... Biz ki, köləliyi çoxdan ləğv etmişik...

N a r g i l ə. Mən ürək, xarakter köləliyini deyirəm. Lənətə gəlmiş qorxu hissini deyirəm.

H ə s ə n z a d ə (*ciddi*). Əlbəttə, min illərdən bəri insanların qanına, iliyinə işləmiş pisliklərin hamısını birdən çıxarıb atmaq mümkün deyil... Lakin...

N a r g i l ə (*həyəcanla onun sözünü kəsərək*). Ah... Bircə bilsəydiniz ki, mən, birinin o birindən qorxmağına, ona yaltaqlanmasına nə qədər nifrət edirəm...

H ə s ə n z a d ə. Başa düşürəm... Lakin təkcə nifrət etməkdən nə çıxar... (*Kəskin şəkildə*) Adamları qorxaqlığa, yaltaqlığa öyrədən səbəbləri tapıb məhv etmək lazımdır! (*İlhamla*) Siz bizim zavodda kimsədən qorxmayan, kimsəyə yaltaqlanmayan, öz namuslu zəhmətləri ilə hər şeyə qalib gələn oğlanlar, qızlar görəcəksiniz və o zaman inanacaqsınız ki, qorxaqlıq heç də həyatın qanunlarından biri deyil!

N a r g i l ə. Çünki onların rəisi sizsiniz!..

H ə s ə n z a d ə. Bunun əhəmiyyəti yoxdur, ya mən, yaxud da...

N a r g i l ə (*onun sözünü kəsir*). Əhəmiyyəti çoxdur. Mən oradan, o pəncərədən sizə, sizin iri və gözəl əllərinizə tamaşa elədikcə özözümə deyirdim; görəsən, bu adam həyatında bir kəsdən, bir çətinlikdən qorxmuşdurmu? Sizin bu əlləriniz mənə əsl kişiliyin, cəsarətin, mərdliyin, iradənin, alicənablığın canlı bir timsalı kimi göründü.

Qısa pauza.

H ə s ə n z a d ə (*sözü dəyişir*). Buraları nə yaxşı yığışdırmısınız?

N a r g i l ə (*fərəhlə*). Xoşunuza gəlirmi?

H ə s ə n z a d ə. Əlbəttə... belə səliqə kimin xoşuna gəlməz...

N a r g i l ə. Divanın yerini dəyişdirdim. Etiraz eləmirsiniz ki?

H ə s ə n z a d ə. Əksinə... onun əsl yeri buraymış (*Zarafatyana*), uzan, söyüd budaqları arasından səmaya tamaşa elə.

N a r g i l ə. Aha! Xüsusən aydınlıq gecələrdə.

H ə s ə n z a d ə. Siz nə şairənə qız imişsiniz...

N a r g i l ə (*tutularaq*). Doğru deyirsiniz... yoxsa...

H ə s ə n z a d ə. Doğru deyirəm...

N a r g i l ə. Sağ olun, mən indiyəcən kimsədən özüm haqqında belə yaxşı söz eşitməmişəm.

H ə s ə n z a d ə (*zarafatyana*). Bəs kavalerinizdən necə?

N a r g i l ə. Kavalerim nə gəzir?!

H ə s ə n z a d ə. Necə nə gəzir? Belə gözəl qız...

N a r g i l ə. Biri var idi, dalından dəydim, getdi...

H ə s ə n z a d ə. Niyə?

N a r g i l ə. Sifəti qız üzünə oxşayırdı. Özü də elə şit gülümsəyirdi ki, elə bil, bu saat axıb töküləcək...

H ə s ə n z a d ə (*gülümsəyir*). Ağlı-zadı necəydi?

N a r g i l ə. Ağlı... (*Ovcunun içini üfürür*) Saman tozu! Özünü də müasir Don Juan hesab eləyirdi.

H ə s ə n z a d ə. Bəs, necə olmuşdu ki, siz əvvəllər onu xoşlamışdınız?

N a r g i l ə. Gördüm ki, bəzi qızların xoşuna gəlir, mən də maraqlandım. İndiki ağlım olsaydı, heç onun üzünə də tü... (*"Tüpürməzdim" demək istəyir, lakin sözünü dəyişir*) belə baxmazdım. Siz bura köçəndən qabaqkı əhvalatdır... Onda mənim on altı yaşım var idi.

H ə s ə n z a d ə. Bəs, rəfiqənizin sürprizi?

N a r g i l ə. Boşlayın. Mən sizə dedim ki, getmədim... Nə üçün bir də soruşursunuz? Yoxsa, mənə inanmırsınız?

H ə s ə n z a d ə. İnanıram. Tamamilə inanıram.

N a r g i l ə (*qürurla*). Mən sizə heç bir zaman yalan söyləmərəm. Ümumiyyətlə, mənim yalandan acığım gəlir. O da qorxaqlıq kimi bir şeydir. Elə deyilmi?

H ə s ə n z a d ə. Elədir.

N a r g i l ə. Mən sizin üçün çay dəmləmişəm.

H ə s ə n z a d ə. Nə danışırsınız!.. Siz hardan bildiniz ki, mənim ürəyim bu saat yaman çay istəyir?

N a r g i l ə (*sevinclə*). Gətirim?

H ə s ə n z a d ə. Gətirin.

Nargilə mətbəxdən bir stəkan çay, qənd, peçenye və başqa şeylər gətirir.

N a r g i l ə. Yaxşı dəm alıb?

H ə s ə n z a d ə. Əla. Bəs özünüzə niyə gətirmirsiniz?

N a r g i l ə (*tutularaq*). Özüm sizin yanınızda çay içəcəyəm?

H ə s ə n z a d ə. İçəndə nə olar? (*Nargilə tərəddüd içində susur*) Xahiş edirəm, özünüz üçün də gətirin.

Nargilə gedib özünə çay gətirir və stul çəkib Həsənzadə ilə qabaq-qabağa oturur. Gah gülümsəyir, gah ciddi görkəm alır. Özünü nə cür aparmağını bilmir. Həsənzadə bunu hiss edir.

N a r g i l ə. Siz atalığımla anamın mənim başıma açdıqları oyuna baxmayın, ümumiyyətlə, mənimki həyatda gətirir.

H ə s ə n z a d ə. Doğrudanmı?

N a r g i l ə. Doğrudan. (*Qısa pauza. Cəsarətlə*) Məsələn, bu eyvanda, bu söyüd ağacı altında sizinlə belə qabaq-qabağa oturmaq, sizə qulaq asmaq, sizin üçün bir iş görmək mənim ən böyük arzum idi. (*Göz qapaqlarını endirərək, yavaş səslə*) Bu iki ildə elə bir gecə olmayıb ki, mən sizdən qabaq yatım.

H ə s ə n z a d ə. Sizin kimi ağıllı bir qızdan belə sözlər eşitmək mənim üçün xoşdur. (*Qısa pauza*) Bilirsinizmi, biz insanlar qəribəyik. Nə qədər böyük iradə sahibi olursan ol, həyatın hansı əziz xatirələrlə bağlı olursa-olsun, yenə də kiminsə sənin haqqında düşünməsini, az da olsa, sənin taleyinlə maraqlanmasını istəyirsən.

N a r g i l ə. Bəs necə... İnsanlarla əhatə olunduğun halda, Robinzon Kruzo kimi yaşamaq olmaz ki...

H ə s ə n z a d ə (*papiros yandırır*). Doğrudur.

N a r g i l ə. Təklik dəhşətdir. Anamgildə olanda da mən həmişə özümü yalqız hiss edirdim...

H ə s ə n z a d ə. Başa düşürəm...

Telefon zəngi. Nargilə sıçrayıb dəstəyi götürür.

N a r g i l ə. Kimi istəyirsiniz? Həsənzadəni? Bu saat.

Həsənzadə qalxıb aparata yaxınlaşır. Nargilə dəstəyi elə bir sevinclə ona uzadır ki, elə bil, bu, qız üçün tam bir səadətdir.

H ə s ə n z a d ə (*telefona*). Yaxşı, qoyun boşaltsınlar, mən də yarım saata gəlirəm. (*Dəstəyi asır*)

N a r g i l ə. İşdəndir?

H ə s ə n z a d ə. Bəli. Təzə maşınlar gəlib, təhvil almaq lazımdır.

N a r g i l ə (*tərəddüdlə*). Onda... mən gedim...

H ə s ə n z a d ə. Demək, sabahdan işə başlayırsınız... Əlbəttə, sement zavodunda işləmək o qədər də asan deyil.

N a r g i l ə. Nə olsun çətindir... Siz ki, orda işləyirsiniz.

H ə s ə n z a d ə (*gülümsəyir*). Mən ayrı... bizim ciyərlərimiz sementin tozuna öyrəşib.

N a r g i l ə (*jaketini geyərək*). Hərdən bura gəlməyimə icazə verərsiniz?

H ə s ə n z a d ə. Əlbəttə...

N a r g i l ə. Hərdən yox, tez-tez! Hər gün!

H ə s ə n z a d ə. Gəlin.

N a r g i l ə. Mənim haqqımda pis düşünməyin ha!..

H ə s ə n z a d ə. Bəyəm, siz pis qızsınız?

N a r g i l ə (*qəti şəkildə*). Yox, pis qız deyiləm!

H ə s ə n z a d ə. Onda nə üçün mən sizin haqqınızda elə düşünməliyəm?

N a r g i l ə (*öz-özünə danışırmış kimi*). Doğrudan da... (*Qısa pauza*) Siz mənim indiyə qədər bir yad kişi ilə tək otaqda qalmadığıma inanırsınızmı?

H ə s ə n z a d ə. İnanıram. Bir də ki, qalanda nə olar?.. Kişilər adamyeyən deyillər ki?

N a r g i l ə. Yox... Bu, qeyri-səmimi söz oldu.

H ə s ə n z a d ə. Nə üçün?

N a r g i l ə (*acıqlı*). Çünki adamyeyənləri var!

H ə s ə n z a d ə. Biz həmişə yaxşını əsas götürməliyik... Pisin ömrü az olur.

N a r g i l ə. Əksinə, pislərin ömrü acı bağırsaq kimi hey uzanır... (*Qısa pauza*) Deyirlər mənim atam ağılda, yaraşıqda, qanacaqda iki oğlanın biriymiş. Amma müharibədən qayıtmadı. Fərəc isə qayıtdı. Özünün də hələ yüz il bundan sonra ölmək fikri yoxdur.

H ə s ə n z a d ə. Məsələ tez və ya gec ölməkdə deyil. Ömür, onsuz da, nisbi şeydir. Ancaq... Boy çiçəyini yadınıza salın. Özü neçə vaxtdır ki, xəzan olub gedib, amma ətri indi də bizi heyran edir... Yaxşı insanlar da belədir... Özləri məhv olsalar da, xatirələri həmişə bizim ləyaqətlə yaşamağımıza kömək edir. Bizim üçün təsəlli olur.

N a r g i l ə (*pıçıltı ilə*). Doğrudur... Əgər atamın əziz xatirəsi olmasaydı... (*Ağlayır*) Allaha şükür ki, mən hələ indiyə qədər onun adına layiq olmayan bir iş tutmamışam. Heç bir fırıldaqçı oğlanın hop-gopuna aldanmamışam. Buna birinci səbəb yad yerlərdə həlak olmuş cavan atamın adıdırsa, ikinci səbəb bilirsinizmi kimdir? (*Həsənzadə*

sual ifadəsilə ona baxır) Siz! (*Qısa pauza*) Mən oradan sizə tamaşa elədikcə, həyatımda tez-tez təsadüf elədiyim pisliklər mənə o qədər kiçik görünürdü ki, bir az qabaq onların məni incidə bildiklərinə təəccüb edirdim. Elə bil ki, mən onların hamısına – bütün o Fərəclərə, Dodiklərə ulduzların yanından baxırdım! Elə bil ki, mənim bu balaca sinəmə dünya sığmırdı. Mən zavodda, qəsəbədə sizin haqqınızda eyzən yaxşı sözlər eşidirdim. Və bunlar məni xoşbəxt edirdi. Mən sizin bizə qonşu olduğunuzu hamıya iftixarla söyləyirdim...

Telefon zəngi. Dəstəyi Həsənzadə götürür.

H ə s ə n z a d ə. Eşidirəm. Gəlirəm, gəlirəm. (*Dəstəyi yerinə qoyur*)

N a r g i l ə. Oy... mən sizi ləngitdim. Bağış layın...

H ə s ə n z a d ə. Eybi yoxdur.

N a r g i l ə (*riqqətlə*). Sağ olun. Çox sağ olun...

H ə s ə n z a d ə. Siz də sağ olun.

N a r g i l ə. Hələlik.

H ə s ə n z a d ə. Hələlik.

Nargilə gedir. Həsənzadə onun ardınca uzun bir nəzər salır. Səhnə qaranlıqlaşır və bu qaranlıqda Nargilənin acıqlı səsi eşidilir.

N a r g i l ə n i n s ə s i. Mən elə bilirdim Fərəc bizim evdədir...

İşıq Nargilə və onun qarşısında dayanmış Fərəcovun üzərinə düşür.

N a r g i l ə. Məni direktor Həsənzadə göndərib, başa düşürsünüzmü?

F ə r ə c o v. Ba...ba... başa düşürəm... A... ancaq gecikmisiniz, siz dünən gəlməli idiniz... gö... gözlədim, gəlmədiniz.

N a r g i l ə (*onu yamsılayır*). D...de...dedim ki, xəstələnmişdim.

F ə r ə c o v. O öz işinizdir.

N a r g i l ə. Xəstələnmək öz işimdir?

F ə r ə c o v. Ə...əlbəttə. Sizi mən xəstələndirməmişəm ki?

N a r g i l ə. Siz xəstələndirmişsiniz! Mənim əsəblərimi siz Fərəclər çeynəyib əldən salmısınız. Mən sizlərlə vuruşmaqdan (*Boğazını göstərir*) bura gəlmişəm.

F ə r ə c o v. Mə...mə...mənim adım Fərəc deyil, Bədəldir.

N a r g i l ə. Xeyr! Sən Fərəcsən!..

Nargilə yaxındakı telefonun dəstəyini götürür. Fərəcov mane olmaq istəyir.

Fərəcov. Telefona to...toxunmayın, gedin ayrı yerdən zəng eləyin.

Nargilə. Əlinizi çəkin! Bura sizin eviniz deyil. Mən direktora zəng eləyirəm!

Fərəcov əlini çəkir. Nargilə zəng edir.

Nargilə. Bağışlayın... narahat edirəm... Burda da bir Fərəc var... Məni işə götürmür, deyir yer tutulub...

Nargilə dəstəyi verir Fərəcova.

Fərəcov. E...e...eşidirəm yoldaş di...rektor. Siz bunun dünən gələcəyini söyləmişdiniz... Ö...ö...özü də bi... birtəhər qızdır... Bi... bir az dəlisoydur.

Nargilə (*özündən çıxır*). Dəli, gic, nenormalnı hamısı sizsiniz! (*Fərəcov dəstəyi dərhal onun ağzına tərəf tutur ki, sözlərini Həsənzadə eşitsin*) Siz Fərəclər adamyeyənsiniz!

Fərəcov. Bacı, mənim adım Bədəldir.

Nargilə. Xeyr, sizin hamınızın bir adınız var!

Fərəcov (*telefonda*). Yo...yoldaş direktor, eşidirsiniz? Necə? Ə...əmrini verim? Ba...baş üstə...

Dəstəyi qulağından aralayır, lakin hələ asmır.

Nargilə. Hə... Necədir? Siz Fərəclərlə hələ mənim işim çoxdur.

Fərəcov (*özündən çıxaraq*). Lənət sənə şeytan...de... dedim ki, mənim adım Bədəldir.

Nargilə. Keçməz! Fərəcsiniz!

Fərəcov əsəbi halda dəstəyi yerinə çırpır. İşıq sönür. İşıq yananda Həsənzadənin otağı görünür. Birinci şəkildəki musiqi davam edir. Həsənzadə, əlində papiros, pəncərə qarşısında dayanıb uzaqlara baxır. Sonra dərindən nəfəs alaraq geri çevrilir. Xurşid gəlir.

Həsənzadə. Aydın gedəndən ancaq bir teleqram vurub ki, sağ-salamat gəlib çıxdım. İndi on səkkiz gündür ondan heç bir xəbər yoxdur.

Xurşid. Darıxma. Yəqin hələ yerini-yurdunu əməlli müəyyən eləməyib.

Həsənzadə. Darıxmaya bilmirəm, adamın başına yüz cür fikir gəlir. (*Qısa pauza*) Bəlkə də bu ondandır ki, sən bizi çox tez tərk eləyib getdin. Sən sağ olsaydın, yəqin ki, mən ona bu qədər bağlanmazdım.

Xurşid. Sən öz borcunu yerinə yetirmisən... İndi Aydın sənin haqqında düşünməlidir.

Həsənzadə. Yox... Mən heç kəsin mənim haqqımda narahat olmasını arzu etmirəm. Mən bunları elə-belə ürəyimdə düşünürəm. Kimsənin eşitməsini də istəmirəm.

Xurşid. Mən sənin bu tək vaxtında sağ olmağımı hər zamankından çox istərdim.

Həsənzadə. Sən məni zəiflikdə təqsirləndirmə. Doğrudur, mən tək deyiləm. İşləyirəm, özü də pis işləmirəm. Zavodda məni istəyirlər. Xalq, hökumət mənim əməyimi qiymətləndirib. Lakin mən... bunların hamısını sənin, mənə ən yaxın bir adam olan sənin görüb eşitməyini istərdim...

Xurşid. Mən səni elə belə də tanımışdım.

Birinci şəkildəki musiqi davam edir. Həsənzadə yorğun halda divanda oturur.

Həsənzadə. Bu gün zavoddakı şənlik məni yaman yorub. (*Gülümsəyir*) Axı, biz bu il keçən ilkindən xeyli artıq sement istehsal eləmişik...

Xurşid. Sənin zavoddakı hər qələbən mənim üçün bir bayrama çevrilərdi. Belə vaxtlarda sənin üzündə elə xoşbəxt, elə mehriban ifadə olurdu ki...

Həsənzadə. O zamanlar mənim iki qanadım var idi... biri sən, biri də işim. (*Qısa pauza*) Lakin sonralar da mən ruhdan düşmədim. Mənə elə gəlirdi ki, sən mənim hər bir müvəffəqiyyətimi görüb sevinirsən... (*Yavaş-yavaş mürgüləyir. Musiqi davam edir*) Yadındadırmı... sən bəzən bu mahnını oxuyardın...

İşıq azalır və azaldıqca musiqi, cavan Xurşidin oxuduğu mahnıya çevrilir. Və sanki bu mahnı uzaqlardan, tamam başqa aləmdən gəlir. İşıq gücləndikcə biz Həsənzadəni divanda yatmış görürük. Onun üzündə xoşbəxt bir ifadə var. Xurşid yoxdur. Eyvanın qapısı açılır. Nargilə, əlində bükülü bir kağız daxil olur. Dayanıb uzun müddət Həsənzadəyə baxır, sonra böyük ehtiyatla ona yaxınlaşaraq, əyilib dodaqları ilə onun üzünə toxunmaq istəyir. Həsənzadə yuxuda tərpənir. Qız sıçrayıb kənarda dayanır... Həsənzadə hələ də yatır. Nargilə içəridən adyal gətirib üsulluca

onun üstünə salır. Sonra stolun üstündə çayı yarımçıq qalmış stəkanı aparıb mətbəxə qoyur. Süfrəni götürüb çırpır və yenidən salır. Sonra ehtiyatla gəlib divanda Həsənzadənin yanında oturur. Bayaqkı bükülü kağızı jaketinin cibindən çıxarıb baxır. Sonra səliqə ilə qatlayıb əlində saxlayır. Nəzərləri təkrar Həsənzadənin üzərində dayanır. O biri əli ilə onun saçlarına toxunur. Birinci şəkildəki musiqi davam edir. İşıq təkrar azalır. Sanki hava qaralır. Bayırda tez-tez şimşək çaxdığı görünür. Nəhayət, tamam qaranlıq olur və birdən gur işıq, qucağında bələkli bir uşaq içəri otaqdan çıxan Nargilənin üzərinə düşür. Həsənzadə qaranlıqdan çıxaraq, əyilib körpəyə baxır və gülümsəyərək barmağı ilə ona toxunmaq istəyir. Lakin Nargilə uşağı geri çəkir. Barmağı ilə Həsənzadəni hədələyir, yəni ki, "olmaz!" Sonra əlini üzünə qoyub, körpənin yatdığını başa salır və onu beşiyə qoyur... Sonra başını qaldırıb təkrar Həsənzadəyə baxır. Gözlərini yumaraq, üzünü onun üzünə yaxınlaşdırır. Şiddətli göy gurultusu eşidilir. İşıq qaralır, güclənəndə Nargilə sıçrayıb divandan qalxır. Həsənzadə diksinib gözlərini açır. Ayaq üstündə dayanmış Nargiləni görəndə əvvəl sanki heç nə başa düşmür... Sonra özünə gələrək, təkrar Nargiləyə baxıb gülümsəyir. Adyalı kənar edərək, qalxıb oturur.

H ə s ə n z a d ə. Bəzən adam elə xoşbəxt yuxular görür ki...

N a r g i l ə. Nə görürdünüz?

H ə s ə n z a d ə (*zarafatyana*). Yuxunu danışsan, kəsərdən düşər... Yaxşısı budur siz deyin görüm haradan gəlirsiniz?

N a r g i l ə (*məyus halda*). Nə üçün yuxunuzu danışmaq istəmirsiniz?

Həsənzadə papiros yandırır. Göy bir də şiddətlə gurlayır. Külək söyüd yarpaqlarını tərpədərək uğuldayır.

H ə s ə n z a d ə. Bərk yağacaq. O əlinizdəki nədir?

N a r g i l ə (*daldığı mükəddər xəyaldan ayrılaraq, sevinclə*). Məktubdur. Oğlunuzdan gəlib. (*Zərfi ona verərək*) Poçtalyon məni yamanca tanıyıb... Bura gələndə... qapıda gördüm...

Lakin Həsənzadənin artıq onu dinləməyərək, məktubu açıb nəzərdən keçirdiyini görüb susur. Həsənzadə məktubu oxuyub qurtararaq, ehtiyatla qatlayıb zərfə qoyur.

N a r g i l ə. Nə yazır?

H ə s ə n z a d ə. Yaxşıdır. Neft mədənlərindən birində baş mühəndisdir.

N a r g i l ə. Ev tutub?

H ə s ə n z a d ə. Tutub.

N a r g i l ə. Yaxşı olar. Ağıllı oğlandır.

H ə s ə n z a d ə. Bu adyalı mənim üstümə siz salmısınız?

N a r g i l ə (*"hə" mənasında başını tərpədir*). Başqa kim salacaqdı ki?

H ə s ə n z a d ə. Dedim bəlkə Ayna xala salıb... O bu gün gəlib paltar yuyası idi. Niyə oturmursunuz? Gəlin əyləşin.

N a r g i l ə (*acıqlı*). Oturmuram.

H ə s ə n z a d ə. Nə üçün?

N a r g i l ə. Çünki siz məni istəmirsiniz...

H ə s ə n z a d ə (*səmimi təəccüblə*). Mən sizi istəmirəm?..

N a r g i l ə. O cür istəmək demirəm.

H ə s ə n z a d ə. Bəs, nə cür deyirsiniz?

N a r g i l ə (*acıqlı*). Mənim kimi!

H ə s ə n z a d ə (*zarafatyana*). Mən sizin kimi istəyə bilmərəm... Siz cavansınız...

N a r g i l ə. Siz qocasınız?

H ə s ə n z a d ə. Hər halda, sizdən iyirmi altı yaş böyüyəm.

N a r g i l ə (*acıqlı*). İyirmi altı yox, iyirmi beş! Mən srağagün on doqquzu bitirdim.

H ə s ə n z a d ə. Demək, biz bir gündə anadan olmuşuq... srağagün mən də qırx altıya adladım.

N a r g i l ə. Nə olsun? Qırx altı nədi ki... (*Birdən acıqlanaraq*) Heç bilmirəm bu nə yaş məsələsidir, salmısınız ortalığa.

H ə s ə n z a d ə (*gülümsəyir*). Yaş faktdır. Faktla hesablaşmamaq olmaz.

N a r g i l ə. Sevən adam yaşa baxmaz.

H ə s ə n z a d ə. Cavanlıqda adama elə gəlir... Mən də on səkkiz-on doqquz yaşlarında olduğum zaman özümdən iyirmi dörd yaş böyük bir qadına vurulmuşdum.

N a r g i l ə. Bəs, sonra nə oldu?

H ə s ə n z a d ə. Sonra... (*Qısa pauza*) Sonra Aydının anası ilə evləndim.

N a r g i l ə. Sevib evləndiniz?

H ə s ə n z a d ə. Bəli.

N a r g i l ə. Demək... əvvəlki qadına olan məhəbbətiniz əslində sabun köpüyü imiş...

H ə s ə n z a d ə. Bilmirəm... Bəlkə də...

N a r g i l ə. Bəs, o qadın necə oldu?

H ə s ə n z a d ə. Durur, indi yetmiş yaşlı bir qarıdır.

N a r g i l ə (*qısa pauzadan sonra birdən özündən çıxaraq*). Siz bununla nə demək istəyirsiniz?

H ə s ə n z a d ə. Heç nə... Söz-sözü gətirdi.

N a r g i l ə (*gəlib onun yanında otturaraq, mehriban tərzdə*). Siz məni istəməsəniz də, mən sizi həmişə... yetmiş yox, lap yüz yaşınız da olsa sevəcəyəm. Özü də mən sizdən tez qocalıb öləcəyəm. Özünüz görəcəksiniz... (*Qısa pauza*) Xahiş edirəm bir də bundan sonra mənimlə yaş barədə danışmayasınız... Yaxşımı?

H ə s ə n z a d ə. Yaxşı. Danışmaram. (*Papiros yandırır və bu zaman bayırda ürəyə yatan bir səslə oxunan "Qaragilə" mahnısı eşidilir. Nargilənin üzü soyuq bir ifadə alır. Həsənzadə dinləyir*)

Gəlmişəm otağına oyadam səni,
Qaragilə, oyadam səni.
Nə gözəl xəlq eləyib yaradan səni,
Qaragilə, yaradan səni.

H ə s ə n z a d ə. Bizim ekskavatorçu Rəşiddir.

N a r g i l ə (*soyuq tərzdə*). Tanıyıram.

H ə s ə n z a d ə. Haradan tanıyırsınız?

N a r g i l ə. Zavodda görmüşəm. Özündən müştəbehin biridir.

H ə s ə n z a d ə. Özündən müştəbeh? Yox, onda tanımırsınız.

N a r g i l ə. Tanıyıram. İki dəfə onun üçün naryad yazmışam. Bir az yaraşıqlıdır, bir az da səsi var deyən, elə bilir alçacıq dağları bu yaradıb.

Mahnı davam edir.

Qızıl gül əsdi,
Səbrimi kəsdi...

N a r g i l ə (*mahnının qurtarmasını gözləməyərək qalxır*). Bayaq dediniz ki, yuyulası şeyləriniz var.

H ə s ə n z a d ə. Siz zəhmət çəkməyin. Ayna xala gəlib aparar. Bir dəfə tünd bir türk kofesi hazırlarsınız, içərik.

N a r g i l ə (*sevinclə*). İstəyirsiniz lap bu saat hazırlayım.

H ə s ə n z a d ə. Yox, zavodda istehsalat müşavirəsi çağırmışam.

N a r g i l ə. Həmişə mən gələndə sizin ya işiniz olur, ya iclasınız. (*Gülür*) Məktəbdə "iclas var" deyən kimi "c"-nın yanına "r" qoyurdum.

H ə s ə n z a d ə. Neyləyirdiniz?

N a r g i l ə (*bərkdən gülərək*). Qaçırdım!.. (*Rəşidin oxuduğu mahnının ardı eşidilir. Nargilənin üzü dərhal soyuq və ciddi ifadə alır*) Deyəsən, bu ekskavatorçu bu gün bizə konsert vermək fikrindədir.

H ə s ə n z a d ə. Cavan oğlandır, kefi gəlir, oxuyur.

N a r g i l ə. Bah... bah... cavan oğlan...

H ə s ə n z a d ə. Bəs necə... gənclik – nəğmə deməkdir.

N a r g i l ə (*tutqun halda*). Bilmirəm! Belə obrazlı ifadələr barəsində fikirləşməmişəm. Hələlik. (*Getmək istəyir*)

H ə s ə n z a d ə. Dayanın. Nə üçün acıqlanırsınız?

N a r g i l ə (*sərt şəkildə*). Çünki siz mənim sözlərimi bir qəpiyin yerində qoymursunuz.

H ə s ə n z a d ə. Nə danışırsınız!.. Hansı sözlərinizi?

N a r g i l ə. Hansı sözlərinizi... Mən sizə dedim ki, bu cavanlıq-qocalıq məsələsini az ortaya salın! Siz də söz verdiniz...

H ə s ə n z a d ə. Bağışlayın, yadımdan çıxdı... Skleroz...

N a r g i l ə (*yanıb tökülərək*). Bax, görürsünüz?! Siz düzəlməzsiniz, vəssalam. Necə sklerozzusunuz ki, zavodda olan səkkiz yüz işçinin hamısını uşaqlarına qədər adbaad tanıyırsınız?!

H ə s ə n z a d ə. Nə bildiniz?

N a r g i l ə. Camaat danışır, mən də eşidirəm. Qulaqlarımı tutum?

H ə s ə n z a d ə. Yox, qulaqlarınızı nə üçün tutursunuz? Yaxşı sözü həmişə eşitmək lazımdır.

N a r g i l ə (*birdən qəhqəhə ilə gülərək*). Görürsünüz... Yaxşı olduğunuzu özünüz də təsdiq edirsiniz...

H ə s ə n z a d ə. Mən, ümumiyyətlə, deyirəm...

N a r g i l ə. Qurtardıq! Bir də bu mövzuya qayıdanı qurd yesin. Mən getdim.

Sürətli addımlarla qapıya tərəf yönəlir. Birdən geri dönərək Həsənzadəyə yaxınlaşır. Qarşısında dayanıb, ona baxır... Nəhayət, nəzərlərini endirərək Həsənzadənin əlini sol əli ilə bərk-bərk sıxıb tələsik çıxır. Həsənzadə qızın sıxmış olduğu əlini qeyri-iradi bir hərəkətlə qaldırıb baxır. Lakin onun fikrinin uzaqlarda olduğu görünür. Birinci şəkildəki musiqinin ardı davam edir. İşıq yavaş-yavaş zəifləyir, nəhayət sönür. Yananda Nargilənin otağı görünür. Qız öz mahnısını zümzümə eləyə-eləyə stolun üstündə xəmirdən yuxa açır, sonra doğrayıb nə isə hazırlayır. Onun üzündə xoş bir ifadə var. Telefon zəng vurur. Nargilə yüyürüb dəstəyi götürür. İndi işıq yalnız onun və telefon xəttinin o biri ucunda olan Sarısaç qızla tanış iki oğlanın üzərinə düşür.

S a r ı s a ç q ı z. Salam, Nana. Harda itib-batmısan?

N a r g i l ə. Harada olacağam, zavodda... evdə... indi mən iş adamıyam.

S a r ı s a ç q ı z. Bah... bah... iş adamı.

N a r g i l ə (*zarafatyana*). Bəs necə?

S a r ı s a ç q ı z. Nana, doğrudurmu ki, deyirlər sən sement zavodunun direktoru Həsənzadə ilə gəzirsən?

N a r g i l ə. Gəzmirəm, mən onu istəyirəm... sevirəm, aydındırmı?

S a r ı s a ç q ı z (*işvə ilə*). Başa düşürəm, Nana, gümüşü saçlar... hələ təravətini itirməmiş çöhrə!... Maşın... vəzifə... pul... bir sözlə: xalis Amerika zövqü! (*Səsini alçaldaraq*) Naverno, on bolşoy razvratnik...

N a r g i l ə (*ciddi şəkildə*). Mən onun haqqında sənin belə danışığına icazə vermirəm.

S a r ı s a ç q ı z (*eyni işvəkarlıqla*). Yox a... deyəsən, gerçəkləmisən. Bəlkə sən ona ərə getmək istəyirsən?

N a r g i l ə. Əlimdə işim yarımçıq qalıb, xahiş edirəm sonra zəng edəsən...

Oğlanlar, Sarısaç qıza mətləbə keçməyi him edirlər.

S a r ı s a ç q ı z. Nana, bu gün dənizçilər evində tans var.

N a r g i l ə. Tans?

S a r ı s a ç q ı z. Ahaaa... (*Qısa pauza*) Gəlirsən?

N a r g i l ə. Yox, gələ bilməyəcəyəm.

S a r ı s a ç q ı z (*ikinci oğlana baxaraq işvə ilə*). O hələ də gözləyir ha...

N a r g i l ə. Kim?

S a r ı s a ç q ı z. O gün demədim?..

N a r g i l ə. Gələ bilməyəcəyəm...

S a r ı s a ç q ı z. Ah, sən nə qədər staromodnı olmusan, Nana! Yaxşı... hələlik...

Nargilə ilə görüşmək istəyən oğlan ağzını telefon dəstəyinə tutaraq.

İ k i n c i o ğ l a n. Əlvida, Nana!

Çapıq Davud isə dişlərini bir-birinə sürtərək vəhşi görünüşlə ağzını uzadıb Sarısaç qızın qulağını dişləyir. Qız qışqıraraq dəstəyi asır. Onların üzərinə düşən işıq sönür. Nargilə dəstəyi yerinə qoyaraq, işinin üstünə qayıdır. Nəzakət xanım, əlində ağ salfetə bükülmüş qab gəlir.

N ə z a k ə t (*qabı stolun üstünə qoyaraq*). Salam, qızım.

N a r g i l ə. Salam, ana.

N ə z a k ə t. Sənin üçün kotlet gətirmişəm.

N a r g i l ə. Fərəc ezamiyyətə gedib? (*Nəzakət nəzərlərini ondan qaçıraraq, başının hərəkəti ilə təsdiq edir*) Nə zəhmət çəkirdin...

N ə z a k ə t. Nə üçün belə sözlər danışırsan? Məndən qisas alırsan?

N a r g i l ə. Mən heç bir zaman səndən qisas almaq fikrində olmamışam, ana. Əgər, belə bir qüvvəm olsaydı...

N ə z a k ə t. Hələ əvvəlcə öz həyatın haqqında düşün, qalsın dünyanı düzəltməyin. Fərəcin rəisi, oğlu üçün sənə elçi gəlmək istəyirmiş. Həsənzadə ilə olan əhvalatı eşidəndən sonra gəlməyib.

N a r g i l ə. Bunu sənə Fərəc dedi?..

N ə z a k ə t. Tutaq ki, o deyib, nə olsun?

N a r g i l ə. Heç... Elə-belə soruşuram...

N ə z a k ə t. Fərəc and içib, rəisi inandırıb ki, heylə şey yoxdur.

N a r g i l ə. Nə üçün Fərəc məndən ötəri yalan danışırdı?

N ə z a k ə t (*mülayim tərzdə*). İnsan cavanlıqda səhv eləyə bilər, ancaq bu dərəcədə yox. Mən bura sənlə söz güləşdirməyə gəlməmişəm... Ağlını başına yığ, cavanlığının, gözəlliyinin qədrini bil. Ola bilsin ki, Fərəcin rəisi bu günlərdə bizə gəlsin... Oğlunu da tanıyırsan, pis oğlan deyil. Ali təhsilli, əlində yaxşı işi...

N a r g i l ə. Əgər, o yaxşı oğlan idisə, bəs, niyə cavan arvadını iki uşağı ilə qovub salırdı küçəyə?

N ə z a k ə t. Qovmaq nə üçün... istəməyib, boşayıb... Bu, tək onun başında görünməyib ki... Ailə sirrinə əl aparmaq çətindir.

N a r g i l ə. Surik onun dabbaqda gönünə bələddir.

N ə z a k ə t. Sən məni o vəziyyətə gətirəcəksən ki, gedib özümü atacağam poyezdin-zadın altına.

N a r g i l ə (*səmimi təəccüblə*). Məndən ötəri?

N ə z a k ə t. Sən mənim qızımsan... Səni mən doğmuşam.

N a r g i l ə (*kədərlə*). Eh, ay ana... Mən doğulmaya da bilərdim. Gərək ki, uşaq olub-olmaması çox zaman insanların iradəsindən asılı olmur. Yaxşısı budur, Fərəcə deyəsən ki, mən onun rəisinin oğluna getməyəcəyəm!

N ə z a k ə t (*əsəbi halda qalxaraq*). Getmə... Əgər, bu qəsəbədə bir oğlan sənin üzünə baxsa, mən adımı dəyişərəm.

N a r g i l ə (*bərkdən gülür*). Bir gör sən məni nə ilə qorxutmaq istəyirsən...

N ə z a k ə t. Yaxşı... Axırını görərik...

Çıxır. Nargilə işinə davam edir. Səhnə yavaş-yavaş qaranlıqlaşır. İşıqlananda Nargiləni Həsənzadənin eyvanında görürük. O, yemək stolunun üzərinə ağ süfrə çəkir. Qrafini su ilə doldurur. Balaca vazaya çiçək qoyur. Bu zaman qapı zəngi vurulur. Qız yüyürüb açır. Həsənzadə daxil olur. O, çox yorğundur. Lakin bunu büruzə vermək istəmir.

H ə s ə n z a d ə (*yemək stoluna nəzər salaraq*). Bu nə dəsgahdır...

N a r g i l ə. Mən sizin üçün türk kofesi hazırlamışam. (*Yüyürüb gətirir*)

H ə s ə n z a d ə (*ürəkdən*). Yaxşı qızsınız.

N a r g i l ə. Nə barədə?

H ə s ə n z a d ə. Hər barədə: ağılda, gözəllikdə, hazırcavablıqda...

N a r g i l ə (*ona iti bir nəzər salaraq, həyəcanla*). Yalvarıram, oğlunuzun əziz canına and verirəm: siz bu sözləri ürəyisınıq bir qız olan mənim xətrim xoş olmaq üçün deyirsiniz, yoxsa, doğrudan da, belə düşünürsünüz?

H ə s ə n z a d ə (*ciddi*). Mən həmişə düşündüyümü deyirəm... Bir də, sizin kimi həyatın isti-soyuğunu görmüş mərd bir qızın baş sığallanmasına nə ehtiyacı var?..

N a r g i l ə (*çox mütəəssir*). Sağ olun, çox sağ olun!

Rəşidin mahnısı eşidilir:

Gəlmişəm otağına oyadam səni,
Qaragilə, oyadam səni.
Nə gözəl xəlq eləyib yaradan səni,
Qaragilə, yaradan səni.

Nargilə diksinərək bayıra sarı əsəbi bir nəzər salır. Onun bu ani hərəkəti Həsənzadənin diqqətindən qaçmır. Qısa pauza. Mahnı davam edir...

H ə s ə n z a d ə (*qızın üzünə baxmaqdan çəkinərək*). Bu gün Rəşidin bayramıdır.

N a r g i l ə (*dalğın*). Qəzetlərdə şəkli çıxdığına görə?

H ə s ə n z a d ə. Yalnız buna görə deyil... Dünən ona, güllə atmaqda respublika çempionu adı veriblər.

N a r g i l ə. Bah... bah... (*Mahnı davam edir*) Siz bu mahnını oxumağı ona qadağan eləyin!

H ə s ə n z a d ə. Niyə?

N a r g i l ə. Çünki o bunu oxumaqla mənə sataşır...

H ə s ə n z a d ə. Nə bilirsiniz?

N a r g i l ə (*acıqlı halda*). Yüz dəfə ona demişəm ki, mənim adım Nargilədir... Yenə də başlayır. Qaragilə, Qaragilə...

H ə s ə n z a d ə. Nə olar ki, qoyun Qaragilə desin.

N a r g i l ə. İstəmirəm.

Mahnı davam edir.

Qızıl gül əsdi,
Səbrimi kəsdi...
Sil gözün yaşın, Qaragilə,
Ağlama, bəsdi...

H ə s ə n z a d ə (*öz-özü ilə danışırmış kimi*). Yaxşı oğlandır.

N a r g i l ə. Məncə, sərrast güllə atmaq və ya bir gündə dörd günün işini görmək hələ tamam yaxşı adam olmaq deyildir...

H ə s ə n z a d ə (*ciddi şəkildə*). Doğrudur. Lakin Rəşidin yaxşılığı eyni zamanda onun insanlara münasibətindədir. Bizim ümumi işimizə, dövlətə sədaqətindədir. (*Zarafatyana*) Bunun üzərinə onun gözəl nəğmələrini, igidliyini də gəldikdə...

N a r g i l ə. Bah... bah, saxlayın, yoxsa, özümdən gedərəm.

H ə s ə n z a d ə (*xəyal içində*). Bəlkə də mən, onda öz keçmiş gəncliyimi gördüyüm üçün bu qədər xoşuma gəlir.

N a r g i l ə (*gərgin istehza ilə*). Yoxsa, siz də onun kimi oxuyardınız?

H ə s ə n z a d ə (*gülümsəyir*). Siz sataşırsınız, amma mən, doğrudan da, oxuyardım...

N a r g i l ə (*eyni istehza ilə*). Bəs, indi niyə heç oxumursunuz?

H ə s ə n z a d ə (*dərindən nəfəs alaraq*). Yadırğamışam. Mənim nəğməmin susduğu vaxtdan xeyli zaman keçibdir.

N a r g i l ə (*əsəbi halda*). Belə sentimental sözlər sizə yaraşmır.

H ə s ə n z a d ə. Doğrudur. Ancaq, görünür, həmişə susmaq da mümkün deyil. Siz o gün doğru deyirdiniz: insanların içində Robinzon Kruzo kimi yaşamaq olmaz.

Rəşid oxuyur:

Boynuma salmısan zülfündən zəncir,
Qaragilə, zülfündən zəncir.

N a r g i l ə (*təkrar əsəbiləşərək*). Xahiş edirəm, bir də onu mənim yanımda tərifləməyəsiniz...

H ə s ə n z a d ə. Söz düşdü, dedim... Bir də, tərifləyəndə nə olar?

N a r g i l ə. İstəmirəm. Sizin üçün yenə kofe tökümmü?

H ə s ə n z a d ə. Bəsdir. (*Qəsdən*) Təşəkkür edirəm. (*Pauza. Nargilənin üzü düşkün və pərişan bir ifadə alır*) Nə üçün birdən-birə bikeflədiniz?

N a r g i l ə. Çünki siz məni sevmirsiniz! (*Həyəcanla*) Qətiyyən sevmirsiniz! Mən həmişə bu barədə söhbət salanda siz araya söz qatırsınız... Elə bilirsiniz ki, mən bunu başa düşmürəm. (*Pauza. Həsənzadə papiros yandırır*) Əlbəttə, istəmək, sevmək sifarişlə qəbul olunan bir şey deyil. Mən ancaq öz bəxtimdən küsməliyəm.

H ə s ə n z a d ə. Bayaq siz məni təqsirləndirdiniz... Amma indi özünüz bəxtinizdən şikayətlənirsiniz.

N a r g i l ə. Çünki mən haqlıyam. (*Qızğınlıqla*) Nə təfavütü var ki, əvvəllər mənim günümü Fərəc qara eləmişdi, indi siz eləyirsiniz?.. Nə şəkildə? Bunun əhəmiyyəti yoxdur... Heç olmazsa, Fərəcin əsarətindən bir gün xilas olacağıma ümidim var idi... (*Qısa pauza. Həsənzadə papiros çəkir*) Papirosu az çəkin, zəhərlənərsiniz! (*Pauza*) Sizi başa düşmək mümkün deyil... Bəzən elə bil ki, siz də məni sevirsiniz... Ancaq söhbət ciddi hal alanda...

H ə s ə n z a d ə. Siz ağıllı qızsınız... Səbəbini...

N a r g i l ə. Xahiş edirəm, bu köhnə havaları qoyun dursun. Mən əvvəl də sizə demişəm, indi də deyirəm: yaş məsələsinin buna dəxli yoxdur. Həqiqi sevgi belə boş şeyə baxmaz. (*Birdən həyəcanlanaraq*) Nə üçün siz özünüzü fədakar olmağa layiq bilirsiniz, başqalarını yox?

H ə s ə n z a d ə. Həyatda hər şey kimi fədakarlığın da öz yeri var... (*Qısa pauza*) Sevgi də canlı bir orqanizm kimi qocalır... və bir gün ölür...

N a r g i l ə. Yəni, demək istəyirsiniz ki, mən gələcəkdə sizi sevməyə də bilərəm? Qorxmayın, belə şeylər ömründə olmaz.

H ə s ə n z a d ə (*gülümsəyərək*). Mən özüm üçün qorxmuram...

N a r g i l ə. Mənim üçün isə heç qorxmayın... Sizin həsrətinizi o qədər çəkmişəm ki... (*Onun əlindən tutaraq*) Mənim əzizim! Mənim qəhrəmanım!..

H ə s ə n z a d ə (*əlini nəzakətlə çəkərək*). Gəlin əyləşin. Sizdən bir şey soruşmaq istəyirəm.

N a r g i l ə (*çox şən və gülməli bir əda ilə stulu çəkib onun qabağında oturur*). Hə... soruşun!..

H ə s ə n z a d ə. Adamların söz-hərəkətindən, tənəsindən qorxmursunuz?

N a r g i l ə (*eyni şən və gülməli bir əda ilə*). Yox, qorxmuram!

H ə s ə n z a d ə. Nə üçün?

N a r g i l ə. Heç "nə üçün"ün yeridir?! Yaxşı adamlar yaxşı hissləri söz-hərəkət eləməzlər. Pisləri isə qoy cəhənnəm olsunlar!

H ə s ə n z a d ə (*bərkdən gülərək*). Bəzən elə ağıllı söz deyirsiniz ki...

N a r g i l ə (*bərk inciyərək*). Bəzən?! Demək... Bəzən dəlidən doğru xəbər, heyləmi?

H ə s ə n z a d ə. Bəzən yox, həmişə!

N a r g i l ə (*onu dinləyərək öz-özü ilə danışırmış kimi*). Bəlkə Fərəc haqlı imiş?.. Bəlkə, doğrudan da, mən dəliyəm?

H ə s ə n z a d ə (*həyəcanla*). Mən zarafat eləyirdim...

N a r g i l ə (*eyni fikri dağınıqlıqla*). Sizin zarafatınız havayı olmaz.

H ə s ə n z a d ə (*böyük bir nədamət hissi ilə*). Nə üçün olmur? Bəzən ən ağıllı adamlar belə, ən axmaq sözlər danışa bilərlər... (*Nargilə gözləri onda olduğu halda "yox" mənasında ağır-ağır başını bulayır və Həsənzadəyə elə baxır ki, elə bil, onun ağarmış saçlarını, gözünün ətrafındakı qırışları yalnız indi görür. Elə bil ki, Həsənzadə onun nəzərləri altında saniyə-saniyə qocalır*) Min dəfə üzr istəyirəm. Mən, sadəcə olaraq, ehtiyatsızlıq elədim.

N a r g i l ə (*kədərlə gülümsəyərək*). Ehtiyatsızlıq...

H ə s ə n z a d ə (*özünü büsbütün itirərək*). İnanın ki, siz mənim nəzərimdə həmişə ağıllı... həssas bir qızsınız.

Rəşid oxuyur.

Mən sənin əsirinəm, bir məni dindir,
Qaragilə, bir məni dindir...

N a r g i l ə (*qulaqlarını tutaraq qışqırır*). Çıxın onu susdurun! (*Və bərkdən hönkürərək divana yıxılır. Həsənzadə özünü itirmiş halda ona su verir. Qız suyu alıb ürək yanğısı ilə içir. Sonra dikəlib eyni həyəcan-*

la bayıra qulaq asır və nəğmənin susması ilə yavaş-yavaş sakit olur. Nəhayət, gözünün yaşını silərək, ayağa qalxıb paltarını düzəldir) Bağışlayın... Sizin qanınızı qaraltdım, hələlik...

H ə s ə n z a d ə (*həyəcanla*). Dayanın, nə tələsirsiniz?.. Gedirsiniz?..

N a r g i l ə. Özümü çox yorğun hiss edirəm. Gedim bir az dincəlim. Sağ olun. (*Çıxır*)

İşıq, gah dayanıb həyəcanla baxan Həsənzadənin, gah da sürətlə səhnəni dolanıb evinə tələsən Nargilənin üzərinə düşür və bütün bu müddətdə Rəşidin oxuduğu mahnı yenidən eşidilir. Adama elə gəlir ki, bu mahnı qızı hər yerdə addım-addım təqib edir. Qız gözdən itib, mahnı uzaqlaşdıqca, işıq da azalır və nəhayət, sönür. Yananda isə, biz Həsənzadəni eyni həyəcanlı vəziyyətdə dayanıb pəncərədən baxan görürük. Bu zaman daibadal şimşək çaxır. Göy guruldayır. Və birdən bu göy gurultusu telefon zəngi ilə əvəz olunur. Həsənzadə hövlnak gedib dəstəyi götürür. Sanki o, bu telefon zənginən, nə isə, xoş bir şey gözləyirdi. Lakin işıq telefon xəttinin o biri ucunda əsəbi görünüşlə dəstəyi qulağına tutmuş Nəzakət xanımı və onun yanında dayanmış Fərəci işıqlandırır.

H ə s ə n z a d ə: Eşidirəm.

N ə z a k ə t. Özünüzü yığışdırın!

H ə s ə n z a d ə. Necə?

N ə z a k ə t. Mən sizdən xahiş etmirəm, mən sizə əmr edirəm: özünüzü yığışdırın!

H ə s ə n z a d ə. Danışan kimdir?

N ə z a k ə t. Danışan Nargilənin anasıdır.

H ə s ə n z a d ə. Ah, anası...

N ə z a k ə t. Sizin ondan böyük oğlunuz var. Mən sizi biabır edərəm.

H ə s ə n z a d ə. Nə üçün xanım, mən neyləmişəm?

N ə z a k ə t. Neylədiyinizi yaxşı bilirsiniz! (*Fərəc başı ilə təsdiq edir*) O uşaqdır, ağlı kəsmir, sizə nə düşüb? Nə üçün öz mövqeyinizdən, vəzifənizdən istifadə eləyib cavan qızı yoldan çıxarırsınız? (*Fərəc başı ilə təsdiq edir*) Utanın! Əgər vicdanınız yoxdursa, qorxun. Mən şikayət edərəm! Sizi küçənin ortasında daşa basaram!

H ə s ə n z a d ə. Sizin belə danışmağınız mənasızdır. O çox ağıllı qızdır. Mən də heç bir zaman onun haqqında pis fikirdə olmamışam.

N ə z a k ə t. O sizə uyduğu üçün bütün elçiləri geri qaytarır.

H ə s ə n z a d ə. Ürəyi istəyən adam olanda geri qaytarmayacaq.

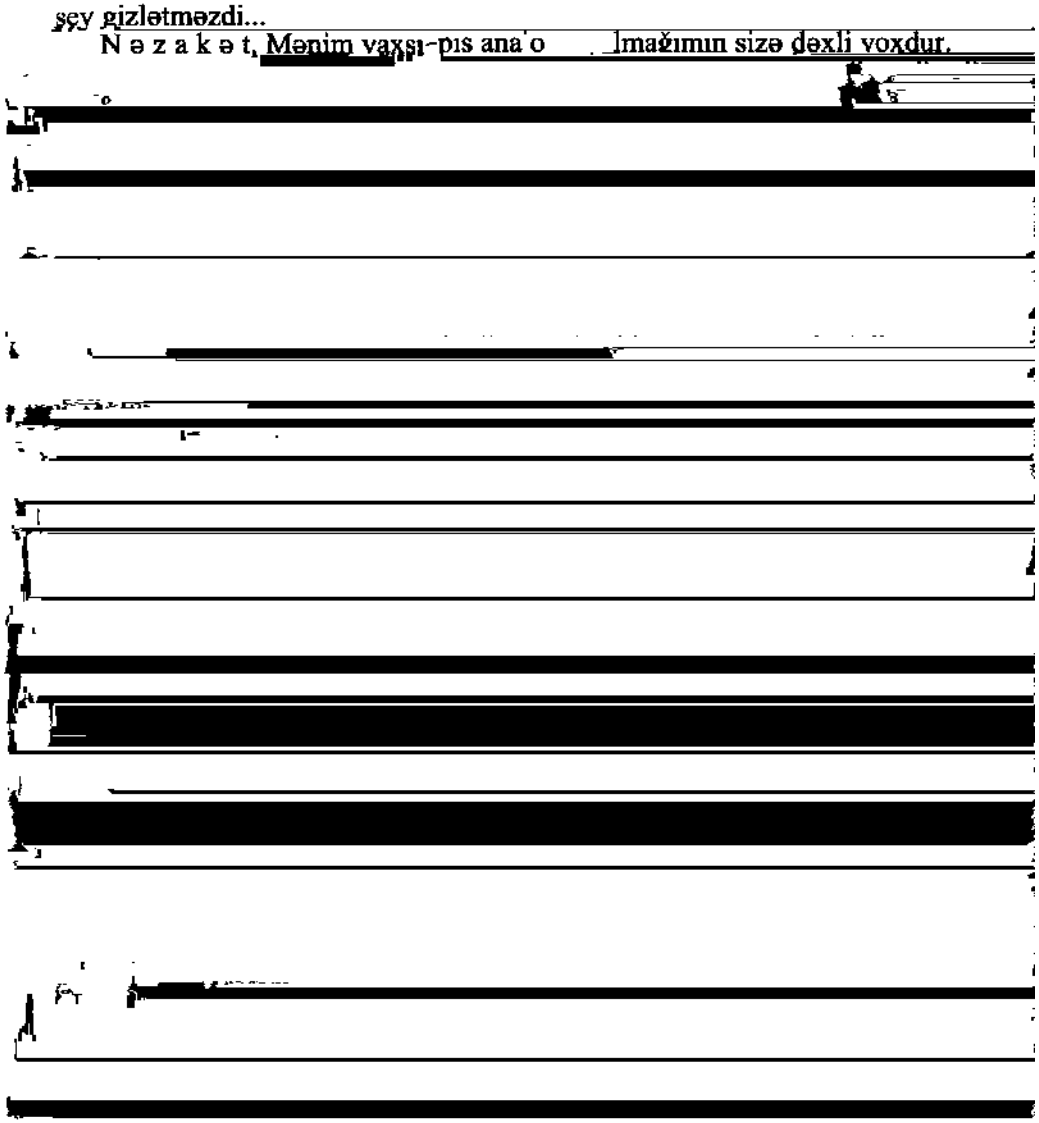
N ə z a k ə t. Nə üçün siz onu evə dəvət edirsiniz? (*Qısa pauza*) Görürsünüzmü, cavab verə bilmirsiniz!

H ə s ə n z a d ə (*sakit*). Siz bu barədə qızın özü ilə söhbət eləmisiniz?

N ə z a k ə t. Siz onu elə yoldan çıxarmamısınız ki, mənə bir söz damşa...

H ə s ə n z a d ə. Əgər, siz yaxşı ana olsaydınız, o, sizdən heç bir şey gizlətməzdi...

N ə z a k ə t. Mənim yaxşı-pis ana o[illegible]mağımın sizə dəxli yoxdur.

Nəzakət telefon dəstəyini yerinə çırparaq, hönkürüb ağlayır, bərkdən yana-yana ağlayır. Fərəc arvadına qəzəbli bir nəzər salır və o biri otağa keçir. Nəzakət xanımın üzərinə düşən işıq sönür, Həsənzadənin üstünə düşən işıq güclənir. Bayırda şiddətli göy gurultusu eşidilir. Şiravan yağış tökür. Tez-tez şimşək çaxaraq gah Həsənzadəni, gah da öz balaca evinin pəncərəsinin qabağında dayanmış Nargiləni işıqlandırır. Və birdən sanki qız nədən isə vahiməyə gəlir. Pəncərə qabağından çəkilərək öz otağına qorxmuş, ürkək bir nəzər salır. Sonra cəld irəliləyib radionu açır, otağa gurultulu bir musiqi dolur, qız cihazı eyni sürətlə də bağlayaraq, bir an sükut içində dayanıb qulaq asır. Tufan eyni şiddətlə davam edir. Qız telefon aparatına yaxınlaşaraq dəstəyi götürüb nömrəni yığır. Həmin anda işıq hələ də bayıra tamaşa eləyən Həsənzadəni işıqlandırır. Həyəcanlı telefon zəngi. Həsənzadə çevrilib dəstəyi götürür.

H ə s ə n z a d ə. Eşidirəm. (*Qız dəstəyi qulağına tutmuş halda susur. Lakin onun üzündəki vahimə getdikcə mülayim bir ifadəyə çevrilir*) Eşidirəm. (*Qız susur*)

Həsənzadə eyni səbrlə telefon dəstəyini asır və onun üzərinə düşən işıq sönür. Nargilə, istər-istəməz, dəstəyi yerinə qoyur və onun çöhrəsi birdən-birə ümidsiz, pərişan bir ifadə alır. Göy bir də guruldayır, lakin Nargilə daha qorxmur... Artıq dünya dağılsa da, dağılmasa da, onun üçün birdir. O, ağır-ağır irəliləyib divanda oturur. Pauza. Bayırda tufan eyni şiddətlə davam edir. Telefon zəngi. Nargilə diksinərək qalxıb dəstəyi götürür. İşıq eyni zamanda telefon xəttinin o biri ucunda dəstəyi əlində tutmuş sarısaç qızı və onun olduğu otağı işıqlandırır. Patefonda son dəbli bir oyun havası çalınır. Sarısaç qızın bizə tanış oğlan dostlarının hərəsi bir qızla, iki başqa oğlan isə bir-biri ilə rəqs edir. Stolun üzərində şərab şüşələri və başqa şeylər görünür. Sarısaç qız telefon dəstəyini elə tutmuşdur ki, Nargilə musiqini eşitsin. Nargilə qulaq asır.

S a r ı s a ç q ı z. Nana, hello...

N a r g i l ə. Salam.

S a r ı s a ç q ı z. Eşidirsən?

N a r g i l ə. Eşidirəm.

S a r ı s a ç q ı z. Sənin sevdiyin tansdır.

N a r g i l ə. Bilirəm.

S a r ı s a ç q ı z. Çapıq Dodikgildə yığışmışıq.

N a r g i l ə. Nuş olsun.

S a r ı s a ç q ı z. Sən də gəl!

N a r g i l ə. Mən də?

S a r ı s a ç q ı z. Ahaaaa...

N a r g i l ə (*zəif müqavimətlə*). Yox...

S a r ı s a ç q ı z. Vallah, sənin dərdin az qalıb məni dəli eləsin...

N a r g i l ə. Mənim nə dərdim var?..

S a r ı s a ç q ı z. Hələ bir soruşursan da. (*Mütəəssir halda*) Nanacan! Nə üçün belə edirsən? Nə üçün qızıl vaxtını o cür keçirirsən? Biz nə qədər cavan olacağıq?.. (*Gözləri yaşarmış*) Vicdansız! Bilirsən sənə nə qədər ürəyim yanır?! İndi də ha istədim zəng eləməyim, bacarmadım... Sənsiz heç nə canıma yatmır... Başa düş...

N a r g i l ə (*eyni zəif səslə*). Sağ ol, Surik.

S a r ı s a ç q ı z. "Sağ ol"u qoy bir kənara, özün dur gəl bura.

N a r g i l ə (*tərəddüdlə*). Bayırdan xəbərin var?

S a r ı s a ç q ı z. Mənim bu saat heç nədən xəbərim yoxdur, olmasını da istəmirəm... Sənə dedim, dur gəl! (*Qısa pauza*) Nə oldu?..

N a r g i l ə (*yavaş səslə*). Yaxşı...

S a r ı s a ç q ı z. Gəlirsən?

N a r g i l ə (*qəti şəkildə*). Gəlirəm.

S a r ı s a ç q ı z. Öpürəm səni, Nanacan! (*Dəstəyi asır, sevincə yoldaşlarına xəbər verir*) Nana gəlir!

O ğ l a n l a r (*bir yerdə*). Gəlir?!

Onların üzərinə düşən işıq sönür, indi yalnız Nargilə görünür. O dəstəyi yerinə qoyur və geyinməyə başlayır. Üzünə pudra, dodaqlarına pomada sürtür. Rediküllünü götürüb otaqdan çıxmaq istərkən, telefon təkrar zəng çalır. Qız qayıdıb dəstəyi götürür. Telefon xəttinin o biri ucunda Həsənzadə görünür.

H ə s ə n z a d ə. Nargilə...

N a r g i l ə (*həyəcanını boğmağa çalışaraq*). Buyurun.

H ə s ə n z a d ə. Təksiniz?

N a r g i l ə. Bəli. (*Acıqlı halda*) Başqa kim olacaqdı ki?

H ə s ə n z a d ə (*olduqca mehriban*). Dedim, bəlkə yoldaşlarınızdan-zaddan...

N a r g i l ə (*nəfəsini dərərək*). Heç kəs yoxdur.

H ə s ə n z a d ə. Qorxmursunuz?

N a r g i l ə. Nədən?

H ə s ə n z a d ə. Axı, deyirdiniz ki, uşaqlıqda həmişə göy gurultusundan qorxarmışsınız.

N a r g i l ə. İndi ki, uşaq deyiləm.

H ə s ə n z a d ə. Elədir... (*Pauza. Bayırda tufan davam edir*) Deyəsən, hələ də acığınız soyumayıb?

N a r g i l ə. Soyumayanda nə olar ki?..

H ə s ə n z a d ə. Mən sizdən təkrar üzr istəyirəm. (*Pauza*) Nə üçün dinmirsiniz?

N a r g i l ə. Siz məni incitməmək üçün üzr istəyirsiniz?

H ə s ə n z a d ə. Yox. Mən kobud bir səhv elədiyim üçün üzr istəyirəm.

N a r g i l ə. Yaxşı... Daha bu barədə danışmayaq.

H ə s ə n z a d ə. Deməli, bağışlayırsınız.

N a r g i l ə (*mülayim tərzdə*). Siz də təksiniz?

H ə s ə n z a d ə (*zarafatyana*). Mən elə anadangəlmə təkəm.

N a r g i l ə (*mehribancasına*). Darıxmırsınız?

H ə s ə n z a d ə. İnsan hər şeyə öyrəşir.

N a r g i l ə (*mütəəssir halda*). Yenə də sentiment...

H ə s ə n z a d ə. "Sentiment" nə üçün... Demək istəyirəm ki, darıxmamağa öyrəşmişəm.

N a r g i l ə (*daha da mütəəssir*). Bilirəm... Sizin belə sözləriniz mənə çox pis təsir edir... Mən sizin özünüzü tək hiss etmənizə dözə bilmirəm.

H ə s ə n z a d ə. Təşəkkür edirəm.

N a r g i l ə. Oh... (*Qışqırır*) Mən sizdən təşəkkür istəmirəm, başa düşürsünüzmü, istəmirəm!..

H ə s ə n z a d ə (*zarafatyana*). Yavaşın, qulağım batdı...

N a r g i l ə. Qoyun batsın...

H ə s ə n z a d ə (*eyni zarafatla*). Nə üçün? Axı, onda sizin səsinizi eşitməzdim...

N a r g i l ə. Yoxsa ki, eşitmək istəyirdiniz...

H ə s ə n z a d ə. Mən sizin səsinizi həmişə... dünya durduqca eşitmək istərdim...

N a r g i l ə. Bəsdirin... Bəsdirin... Mən belə ümumi... mücərrəd sözlər eşitmək istəmirəm. (*Təmkinlə*) İyirminci əsr qəti hərəkət tələb edir... Bildinizmi?! (*Pauza. Sanki Həsənzadə qəflətən Çin səddi qarşısında qalır. Onun üzü birdən-birə sarsılmış, düşkün bir ifadə alır. Bəlkə o, ömründə ilk dəfə həyatının nə qədər kədərli olduğunu, ta uzaq üfüqlərinə qədər görür..*) Nə oldu? Nə üçün susdunuz?

H ə s ə n z a d ə (*dərindən nəfəs alaraq*). Heç... Mən sizə qulaq asıram...

N a r g i l ə. Mən sözümü dedim, eşitmədiniz?

H ə s ə n z a d ə. Eşitdim...

Qısa pauza.

N a r g i l ə. Yaxşı... Sağ olun...

Dəstəyi asır. Həsənzadə dəstəyi gözünün qabağına tutaraq ona uzun və ümidsiz bir nəzər salır və yerinə qoyur... Onun üzərinə düşən işıq sönür. Nargilə telefon aparatından aralanaraq otağın ortasında dayanır. Bayaqdan bəri əlində tutmuş olduğu redikülü qeyri-şüuri bir hərəkətlə qaldırıb baxır. Nəyi isə xatırlayır və ani əsəbi hərəkətlə onu kənara tullayır, sonra eyni qəzəblə plaşını, jaketini çıxarıb tullayaraq divana yıxılıb, əllərilə üzünü tutur. İşıq sönür. Digər işıq yananda Həsənzadə kağızları bir-bir oxuyub dərkənar yazır... Uzaqdan Rəşidin oxuduğu "Qaragilə" mahnısı eşidilir. Həsənzadə bir an əl saxlayaraq mahnıya qulaq asır. Sonra yenə işinə davam edir. Birdən mahnı kəsilir.

Pauza. Fərəcov tələsik gəlir.

F ə r ə c o v. Yo... yoldaş direktor... O... qız...

H ə s ə n z a d ə (*başını kəskin hərəkətlə qaldırır*). Hansı qız?

F ə r ə c o v. O günü işə götürdüyümüz... Nargilə...

H ə s ə n z a d ə. Hə, neyləyib?...

F ə r ə c o v. İ...İ... indicə az qalmışdı Rəşidi öldürsün!..

H ə s ə n z a d ə. Nə üçün?

F ə r ə c o v. De... De... deyir niyə oxuyursan... Rəşid də bi... bi... bilirsiniz, zarafatcıl oğlandı... De... deyir sizin kimi qə...qəşəng qız da mahnıya daralarmı? Qız bayağıdı çilingərin bıçağını... götürüb düz oğlanın üzünə atasan!.. Ba... başını qaçırmasaydı... bi... bi... birtəhər olacaqdı...

H ə s ə n z a d ə (*sakit*). Sonra?

F ə r ə c o v. Sonra da qız... yaman pərt oldu... Az qaldı ağlasın...

H ə s ə n z a d ə. Bəs, Rəşid nə dedi?

F ə r ə c o v. Nə desin... Əvvəl bir xeyli durub baxdı... So... Sonra "bağışlayın, Nargilə xanım, – dedi. – Vaxta ki, mənim mahnım sizi bu dərəcədə əsəbiləşdirir, bir də ömrümdə oxumaram..." Çox... çox xatalı qızdı...

Pauza. Həsənzadə papiros çıxarıb yandırır.

H ə s ə n z a d ə. Yaxşı, siz gedin... (*Fərəcov çıxır. Həsənzadə qalxıb kabinetdə var-gəl edir. Telefon zəngi. Həsənzadə dəstəyi götürür*) Eşidirəm...

Telefon xəttinin o biri başında Nəzakət xanım görünür.

N ə z a k ə t. Yəqin ki, danışanın kim olduğunu tanıdınız.

H ə s ə n z a d ə. Tanıdım.

N ə z a k ə t. Siz bizim söhbətimizi Nargiləyə demisiniz?

H ə s ə n z a d ə. Xeyr, deməmişəm. Necə məgər?

N ə z a k ə t. Xahiş edirəm deməyəsiniz... Son günlər o tez-tez əsəbiləşir... Qorxuram...

H ə s ə n z a d ə. Qorxmayın, heç nə olmaz.

N ə z a k ə t. Mən sizin işinizə mane olmuram ki?

H ə s ə n z a d ə. Xeyr. Mane olmursunuz.

N ə z a k ə t. Srağagün sizinlə kobud danışdım...

H ə s ə n z a d ə. Eybi yoxdur.

N ə z a k ə t. O gündən bəri mən sizə kin bəsləyə bilmirəm. Sizin səsinizdə elə bir doğruluq, elə bir ürək yanğısı hiss edirdim ki...

H ə s ə n z a d ə (*səbrsiz halda*). Bu sözlər artıqdır...

N ə z a k ə t. Siz məni məzəmmət eləməkdə haqlısınız. Mən qəddar və qorxaq olmuşam. (*Qısa pauza*) Ancaq... Doğrudanmı, mən ona qarşı analıq haqqımı itirmişəm?

H ə s ə n z a d ə (*sərt şəkildə*). Bilmirəm... Bəlkə də itirməmisiniz...

N ə z a k ə t. Onun ürəyi mənə qarşı buz kimi soyuqdur... O mənim onu yaddan çıxarmağımı tələb edir!.. Ancaq and içirəm ki, mən onu həmişə o üç uşağımın üçündən də çox istəmişəm.

H ə s ə n z a d ə. Mən buna inanıram. Gəlin biz bir də bu barədə danışmayaq. "İstəmək" çox sürtülmüş sözdür.

N ə z a k ə t (*göz yaşları içində*). Bu dünyada mənim ən böyük arzum onun xoşbəxtliyi olmuşdur. Mən heç bir zaman ona gözünün üstündə qaşın var deməmişəm.

H ə s ə n z a d ə (*əsəbi halda onun sözünü kəsir*). İş də orasındadır ki, siz ona heç nə demirdiniz... Onun isə insanla danışmağa ehtiyacı var idi... Başa düşürsünüzmü, insanla?! Siz ana idiniz... Siz ona çox şey deyə bilərdiniz... (*Qısa pauza. Bu sözlərlə sanki Həsənzadənin üzərindən ağır bir yük götürülür. Yavaş səslə*) O hələ insan həyatının isti-soyuğunu görməmişdi... Xudpəsənd deyildi. Qanadları hələ bərkiməmişdi. O özünə qarşı başqalarından qayğı, fədakarlıq görmək istəyirdi... (*Qısa pauza*) Lakin siz ərinizin yanında onunla danışmağa belə, qorxurdunuz...

N ə z a k ə t. Mən zəif bir qadın idim. Mən azad deyildim.

H ə s ə n z a d ə. Nə üçün? Sizi zirzəmiyə salıb ağzınızı bağlamamışdılar ki?..

N ə z a k ə t. Mən həmişə qorxu içindəydim.

Bu zaman Fərəc arxadan daxil olur. Nəzakətin son sözlərini eşidib ayaq saxlayır. Nəzakət onu görmür.

İndinin bu saatında da mən bütün ciddi-cəhdimə baxmayaraq, özümü onun əsarəti altında hiss edirəm.

H ə s ə n z a d ə. Nə üçün? Bəyəm o sizi döyüb-incidirdi?

N ə z a k ə t. Yox...

H ə s ə n z a d ə. Bəlkə... Açıq danışdığım üçün üzr istəyirəm, bəlkə siz onu çox sevirsiniz?

N ə z a k ə t (*qəti*). Yox. Mən, sadəcə, olaraq qorxurdum. Mənə elə gəlirdi ki, əgər, bu adam məni tərk edərsə, əlim yerdən, göydən üzülər!

H ə s ə n z a d ə (*əsəbi*). Çünki siz əsl həyatdan kənarda idiniz. Ölkə, xalq ağır günlər keçirdiyi halda, siz yalnız özünüzlə məşğul idiniz! Yalnız öz canınız üçün titrəyirdiniz! Əgər, iş daha bərkə düşsəydi, bəlkə siz körpə qızınızı da atıb qaçardınız!

N ə z a k ə t (*qəzəblə*). Siz nə haqla bu cür sözlər deyirsiniz?

H ə s ə n z a d ə. Nə üçün hirslənirsiniz? Siz ki, doğrudan da, onu atdınız!

Fərəc öskürür. Nəzakət diksinərək geri çevrilib onu görür. Qeyri-iradi bir hərəkətlə dəstəyi arxasında gizlədir.

F ə r ə c. Söhbət kimlə və nə haqqındadır? (*Nəzakət iri-iri açılmış gözləri ilə ona baxıb durur. Fərəc eyni əda ilə təkrar edir*) Söhbət kimlə və nə haqqındadır?

N ə z a k ə t. Söhbət... Mənim qızım haqqındadır...

F ə r ə c. Trubkanı qoy yerinə!

N ə z a k ə t (*birdən təsəvvürəgəlməz bir qəzəblə*). Qoymuram!.. Bəsdir eybəcər kabus kimi məni gecə-gündüz təqib elədiyin! O mənim qızımdır! Onu mən doğmuşam! O mənim dünyada əvvəlinci və axırıncı dəfə sevdiyim bir adamın yadigarıdır!

F ə r ə c. Necə?

N ə z a k ə t. Mən sənə nifrət edirəm!

F ə r ə c. Nifrət edirsən?

N ə z a k ə t. Mən heç bir zaman səni istəməmişəm!..

F ə r ə c. Trubkanı qoy yerinə!

N ə z a k ə t (*dəstəyi ağzına daha da yaxın tutaraq*). Qoymuram! Neçə illərdi sən məni analıq hüququndan məhrum eləmisən! (*Göz*

yaşları içində) Sən məni məcbur eləmisən öz qızımı onun doğma atasının evindən çıxarıb bayıra salım... Sən!..

Bu zaman Nargilə, Həsənzadənin kabinetinə daxil olur. Həsənzadə dərhal dəstəyi yerinə qoyur. Nəzakət xanımla Fərəcin üzərinə düşən işıq sönür.

N a r g i l ə. Deyin mənim haqq-hesabımı versinlər, daha zavodda işləmək istəmirəm.

H ə s ə n z a d ə. Nə üçün? Rəşid ki, sizə söz verib bir də o mahnını oxumasın...

N a r g i l ə. Mən onunla bir yerdə işləyə bilməyəcəyəm.

H ə s ə n z a d ə. Axı, nə üçün?

N a r g i l ə (*həyəcanla*). Çünki mən sizdən başqa heç kəsi sevmək istəmirəm!..

H ə s ə n z a d ə (*gülümsəyir, zarafatyana*). Heç kəsi sevmək istəmirsiniz, yoxsa, sevmirsiniz?

N a r g i l ə (*Həsənzadəyə uzun və diqqətli bir nəzər salır*). Mən sizdən başqa heç kəsi sevmirəm və sevmək də istəmirəm. İndi aydındırmı?

H ə s ə n z a d ə (*üzü ciddi və kədərli ifadə alır. Güclə eşidilən yavaş səslə*). Aydındır!..

Bu zaman üç nəfər cavan işçi daxil olur.

B i r i n c i i ş ç i (*Nargiləyə*). Doğrusu, biz sizdən heylə hərəkət gözləmirdik.

İ k i n c i i ş ç i. Bəs, adam da Rəşid kimi oğlana bıçaq atar?

Ü ç ü n c ü i ş ç i. Bəlkə siz onu yaxşı tanımırsınız?.. Bütün zavod onun başına and içir...

B i r i n c i i ş ç i. Bu neçə ilin ərzində birinci dəfədir ki, bizim kollektivdə belə hadisə baş verir.

N a r g i l ə (*əsəbi halda*). Axı, sizə nə dəxli var?

İ k i n c i i ş ç i. Necə yəni sizə nə dəxli var?

H ə s ə n z a d ə. Nargilə xanım təzə gəldiyi zavod həyatı ilə yaxşı tanış deyil... (*İşçiləri göstərərək*). Bunlar Rəşidin yoldaşlarıdır. Bir briqadada işləyirlər. Ona görə də maraqlanırlar...

B i r i n c i i ş ç i. Bəlkə, o sizi təhqir eləyib?

N a r g i l ə (*acıqlı halda*). Yox!

B i r i n c i i ş ç i. Bəlkə onun mahnısı nəyi isə sizin yadınıza salıb?

N a r g i l ə (*özündən çıxaraq*). Siz burada mənə məhkəmə qurmağa gəlmisiniz, nədir?

B i r i n c i i ş ç i. Məhkəmə də qurmaq olar. Siz onu öldürə bilərdiniz!..

H ə s ə n z a d ə (*stuldan qalxaraq*). Yaxşı, uşaqlar, ümid edirik ki, o hadisə bir də təkrar olmayacaq. İndi isə, gəlin bununla qurtaraq. Mən özüm Rəşidlə danışaram. (*Zarafatyana*) Hələ desəniz üzr də istərəm.

N a r g i l ə (*həyəcanla*). Necə? Üzr istərsiniz? Heç vaxt!

H ə s ə n z a d ə (*eyni zarafatyana ifadə ilə*). Madam ki, sizi işə mən götürmüşəm, demək, hərəkətlərinizə mən də cavabdehəm. Elə deyilmi?

Qısa, gərgin pauza.

N a r g i l ə (*yavaş səslə*). Mən özüm üzr istərəm...

B i r i n c i i ş ç i. Vaxta ki, öz günahınızı hiss etməyə başlayırsınız, üzr istəmək lazım deyil...

İ k i n c i i ş ç i (*Nargiləyə*). Siz gələcəkdə görəcəksiniz ki, Rəşid də, onun dostları da necə oğlanlardır...

Ü ç ü n c ü i ş ç i (*zarafatyana*). Onda siz Rəşidə bıçaq yox, gül atarsınız.

İşçilər çıxmaq istəyərkən birinci işçi ayaq saxlayır və Nargiləyə sarı dönür.

B i r i n c i i ş ç i. Ancaq onu bilin ki, Rəşid ömründə heç bir kəsi sizin qədər istəməyib!

Nargilə kəskin hərəkətlə başını döndərib, oğlana, nə isə, acıqlı bir şey demək istəyir, lakin cavan işçilər çıxırlar. Gərgin pauza.

N a r g i l ə (*yavaş və təqsirkar ifadə ilə*). Bağışlayın. (*Çevrilib tələsik çıxır*)

H ə s ə n z a d ə (*qızın ardınca uzun bir nəzər salaraq*). Nə üçün həmişə o gedəndən sonra mən özümü bu qədər yalqız, bu qədər qəmgin hiss edirəm? Elə bil ki, o bir də qayıtmayacaq... (*Qısa pauza*) Əgər, bütün bunlar belədirsə, nə üçün mən qəti qərara gələ bilmirəm? Yoxsa, qarşımda açılan bu yeni bahar səhərinin qeyri-adi gözəlliyi məni qorxudur? Yoxsa, mən böyük insan məhəbbətinin qüdrətinə inanmağı yadırğamışam? Bəlkə mən işıqdan qorxub qaranlığa çəkilirəm?

İşıq yavaş-yavaş azalır və nəhayət, sönür. İşıq yananda Nargilənin otağı görünür. Nargilə nə isə tikir və radioda oxunan mahnıya qulaq asır. Qapının zəngi çalınır.

N a r g i l ə (işindən ayrılmayaraq). Gəl.

Sarısaç qız daxil olur.

S a r ı s a ç q ı z. Salam, Nana... (*Onu öpür*) Vicdansız... Görürsənmi, ürəyim durmadı, yenə də mən səni axtarıb tapdım. (*Ətrafa göz gəzdirərək*) Nə qəşəng mənzilin var!

N a r g i l ə. Xoş gəlmisən, əyləş...

S a r ı s a ç q ı z. Bu nədi, yoxsa, özünə cehiz düzəldirsən?

N a r g i l ə (*gülümsəyərək*). Aha...

S a r ı s a ç q ı z. Nana, sən doğrudan Həsənzadəyə gedirsən?

N a r g i l ə. Sən bu sualı bir dəfə də mənə vermisən. Bəli, mən onu istəyirəm!

S a r ı s a ç q ı z. Görünür ki, sizin aranızda mənim bilmədiyim, başa düşmədiyim nə isə var...

N a r g i l ə. Ola bilər...

S a r ı s a ç q ı z. Yaşlı da olsa, çox yaraşıqlıdır. Yerişi, duruşu... sifəti...

N a r g i l ə. Məsələ yalnız yaraşıqda deyil...

S a r ı s a ç q ı z. Yaraşıqda deyil, yaşda deyil, pulda, varda deyil, bəs nədədir?

N a r g i l ə. Bilmirəm.

S a r ı s a ç q ı z (*mənalı bir təbəssümlə*). Çox yaxşı bilirsən. Dünən zavoddan çıxıb evinə gedirdi... Kişi məni nə cür cəlb etmişdisə, Dodik bayağıdı özündən çıxdı. (*Bərkdən gülərək*) Sən qısqanmırsan ki?

N a r g i l ə. Əksinə... Mən istəyirəm ki, bütün qızlar, qadınlar onu görəndə yerlərində quruyub qalsınlar... Çünki o buna layiqdir.

S a r ı s a ç q ı z. Doğru sözündür?

N a r g i l ə. Mən indiyə qədər onsuz necə yaşadığıma təəccüb edirəm. Çünki o mənim üçün havadır, sudur, bütün bir həyatdır. (*Sarısaç qızın üzü birdən-birə qüssəli bir ifadə alır*) Sənin Dodikin əhvalatı nə yerdədir?

S a r ı s a ç q ı z. Eh...

N a r g i l ə. Necə "eh?"...

S a r ı s a ç q ı z (*yavaş səslə*). Mən ondan büsbütün təngə gəlmişəm... Hər gün eyni anekdotlar, eyni şit zarafatlar...

N a r g i l ə. Bəs, evlənmirsiniz?

S a r ı s a ç q ı z. Əvvəllər o, gündə qulağımı dəng elədi ki, "evlənək", indi isə susur. Mənə nə düşüb, yoxsa ki, ondan ötrü gözüm uçurdu... (*Pauza. Nargilə tikir. Sarısaç qız pəncərədən bayıra baxır*) Nana...

N a r g i l ə. Eşidirəm.

S a r ı s a ç q ı z. Həsənzadəyə de, zavodda mənim üçün də bir iş düzəltsin.

N a r g i l ə. Doğru sözündür?

S a r ı s a ç q ı z (*başı ilə təsdiq edir*). Düzəldər?

N a r g i l ə (*həyəcanla*). Əlbəttə. Ancaq... bilirsənmi, ordakılar çox ciddi adamlardır...

S a r ı s a ç q ı z (*gülümsəyərək*). Qorxma... Özün bilirsən ki, istəyəndə mən də ciddi olmağı bacarıram.

N a r g i l ə (*zarafatyana*). Gərək işə gecikməyəsən...

S a r ı s a ç q ı z. Bilirəm... Onsuz da hər gün saat on ikiyəcən yatmaqdan bezaram.

N a r g i l ə (*tikişi bir kənara qoyaraq, aludəliklə*). Həsənzadə mütləq düzəldər. Bir yerdə işləyərik... Elə maraqlıdır ki, adam heç bilmir gün necə gəlib-keçir.

Qısa pauza.

S a r ı s a ç q ı z. Nar, mən çox bədbəxtəm.

N a r g i l ə. Nə üçün? Sənə nə olub ki?

S a r ı s a ç q ı z. Bilmirəm, gecələr gəzmək... tans... şərab... Elə bil ki, yaşamaqda heç bir fərəh, heç bir məna yoxdur... Ata-ana işdə... Ev bomboş... qalıram avara, bilmirəm neyləyim. Bir donu neçə dəfə söküb təzə modaya salarsan?! (*Ağlamsınır*) Çapıq Dodiklə nə qədər öpüşmək olar?.. Birdən az qalıram onun da baş-gözünü vuram əzəm, özümü də atam dənizə.

N a r g i l ə. Bir az yavaş...

S a r ı s a ç q ı z. Sən zarafata salma, Nar... (*Pauza*) Ah... Məktəb nə gözəl idi. Nar... Heç olmasa, sabah nə iş görəcəyini, nə edəcəyini bilirdin... Qarşında onilliyi qurtarmaq kimi bir məqsəd var idi... İndisə...

N a r g i l ə. Məktəb ona görə gözəl idi ki, bizi bir-birimizə hələ

S a r ı s a ç q ı z. Bizi kəsib ali məktəbə girməyə qoymayan o qızın qanını içərdim.

N a r g i l ə. Bir gün gələcəkdi ali məktəbi də qurtaracaqdıq, məsələ onda deyil.

S a r ı s a ç q ı z. Bəs nədədir?

N a r g i l ə. Həsənzadə deyir ki, bizim quruluşumuzda insan cəmiyyətdən, onun mübarizəsindən kənarda qalarsa, heç bir zaman xoşbəxt ola bilməz.

S a r ı s a ç q ı z (*qulaqlarını tutur*). Oh, yenə də təbliğat...

N a r g i l ə. Yox, mən indi hiss edirəm ki, bu, doğrudan da, belədir... Axı, hamı, bütün xalq böyük bir məqsədə doğru irəliləməkdə ikən sən bu axından necə kənarda qala bilərsən?

S a r ı s a ç q ı z (*dalğın*). Mən heç nə istəmirəm. Heç nəyi sevə bilmirəm, Nar... Atom əsri hara, sevgi hara... Əgər, bir düyməni basmaqla yüz milyonlarla insanı bir anda külə döndərə bilərlərsə, onda nə sevgi?

N a r g i l ə. Boşla bu bədbin fikirləri. Səni inandırıram ki, hər şey yaxşı olacaq. Bir yerdə işləyərik, məktəbdəki kimi yenə də hər gün görüşərik... Zavodun yaxşı klubu da var... Hər gecə film göstərirlər. Lap qiyabi instituta da girərik. Həsənzadə kömək eləyər. (*Qürurla*) İndi biz daha əvvəlki kimi köməksiz deyilik!

S a r ı s a ç q ı z. Heç kəsə ürəyim qızmır, Nar... Mənə elə gəlir ki, adamlardan milyon verst uzağa düşmüşəm. Atam işdən sonra bütün günü aşnasının yanında olur. Anamı da qısqanclıq əldən salıb, gündə qanqaralığı, gündə dava, eh...

N a r g i l ə. Darıxma, biz onlar kimi yaşamarıq... Biz özümüz üçün tamam yeni bir həyat quraraq. İstəyirsən Həsənzadəyə deyək, zavodda Dodik üçün də bir iş düzəltsin.

S a r ı s a ç q ı z. Qoy cəhənnəm olsun. Bəyəm, o, işləyəndir?

N a r g i l ə. Nə vaxtacan atasının əlinə baxacaq?

S a r ı s a ç q ı z. Narahat olma. O, darmayedliyə öyrənib. (*Qalxır*) Mən getdim, Nar...

N a r g i l ə. Nə tələsirsən?

S a r ı s a ç q ı z. Partnixaya gedəcəyəm.

N a r g i l ə. Təzə paltar tikdirirsən?

S a r ı s a ç q ı z. Sən də, təzə paltar üçün pul hardadır... Qırmızı donunu sökdürüb ayrı formada tikdirirəm... Demək mənim məsələmi çuvakınla danışarsan...

N a r g i l ə. Surik!

S a r ı s a ç q ı z. Bağışla... Zəhrimar dilim öyrənib... (*Güzgüdə özünü səliqəyə salaraq*) Nar, üçüncü dəfədir ki, qiyamət bir oğlanla qabaq-qabağa çıxıram. Üzünə baxıram, az qalır yerişini itirsin. Məni gülmək tutur, o isə qulaqlarının dibinə qədər qızarır. Görünür, çox üzüsulu uşaqdır... (*Qəhqəhə ilə gülür. Nəzakət gəlir. Sarısaç qıza soyuq bir nəzər salır. Sarısaç qızın gülüşü arvadın bu soyuq nəzərləri altında donur*)

S a r ı s a ç q ı z. Yaxşı, Nar. Mən getdim. Sağ olun.

N a r g i l ə. Xoş gəldin. (*Sarısaç qız çıxır*) Sən nə üçün onunla salamlaşmadın?

N ə z a k ə t. Sən bunlarla əlaqəni kəs, o günü də dedim... (*Gərgin pauza*) Özün də qayıt evinə.

N a r g i l ə. Mən bir də Fərəcin yanına qayıdım?

N ə z a k ə t. Dedim ki, öz evinə!

N a r g i l ə. Belə söhbətlər daha nəyə lazımdır? Hər şey olub-keçib.

N ə z a k ə t. Mən onun stol-kürsüsünü sənin otağından çıxarmışam.

N a r g i l ə. Soruşmaq ayıb olmasın, bu gün hardan doğub?

N ə z a k ə t. Sən mənə cəhənnəm əzabı verirsən! Heç yerdə qərar tuta bilmirəm... Mən Fərəcə də, özümə də nifrət edirəm. Mən bunu ona demişəm... Daha neyləməliyəm?!. (*Göz yaşları içində*) On iki ildən artıq idi ki, mən sənin atanı yuxuda görmürdüm. Amma indi hər gecə görürəm. Mənimlə bir kəlmə danışmır. Siz məndən nə istəyirsiniz? Bir canım var, əgər, onu verməklə bu əzabdan qurtara bilərəmsə, alın, vallah sizə minnətdar olaram. Heç olmasa, qəbirdə rahat yataram. Mən pisəm... ancaq mən, heç bir şeyi bilə-bilə, öz iradəmlə eləməmişəm. Heç olmazsa, sən bunu başa düş.

N a r g i l ə (*yaxınlaşıb əlini onun başına çəkir*). Sakit ol, ana!

N ə z a k ə t. Qızım! (*Ona qısılır*)

N a r g i l ə (*mütəəssir halda*). Sakit ol, ana!

N ə z a k ə t. Mən sənin məhəbbətini qaytarandan sonra ayrı cür yaşamaq istəyirəm...

N a r g i l ə (*mehribancasına*). Belə ürəyinaziklik nəyə lazımdır...

N ə z a k ə t. Yox, qayıtmalısan... Mən sənin nəfəsini atanın evində, öz yanımda hiss etməyincə rahat ola bilməyəcəyəm.

N a r g i l ə (*zarafatyana*). Elə fərz elə ki, ərə getmişəm.

N ə z a k ə t. Ərə getmək başqa, mən səni bir ana kimi bütün qayda-qanun ilə köçürmək istəyirəm. Mən bunun üçün illər uzunu Fərəcdən gizlin, öz maaşımdan qəpik-qəpik kəsib pul yığmışam. Mən səni ləyaqətlə ərə verəcəyəm.

N a r g i l ə (*zarafatmı və ya həqiqətmi olduğu bilinməyən bir sevinclə*). Demək, mənim cehizim də olacaq. (*Anasını öpür*)

N ə z a k ə t (*təəccüblü bir ruhi sakitliklə*). Bu neçə ilin ərzində birinci dəfədir ki, sən anamı öpürsən... Mən də sənə analıq xeyir-duası verirəm, qızım... Səni görüm dünyalarca xoşbəxt olasan.

N a r g i l ə (*ürəyinin dərinliklərindən qopub gələn bir istək və ehtiramla*). Amin! (*Pauza. Nargilə anasına qısılır və indi işıq yalnız onların üzünə düşür. Sanki hər ikisinin gözü nəhayətsiz uzaqlara... eyni məchul nöqtəyə zillənmişdir. Hər ikisinin çöhrəsində eyni sakit ifadə vardır*) Yadındadırmı, mən dörd-beş yaşlarımda olduğum zaman qıçımı it tutmuşdu. Fərəc kurorta getmişdi...

N ə z a k ə t (*pıçıltı ilə*). Yadımdadır.

N a r g i l ə. Yaram simlədiyi üçün sən neçə gecə yuxusuz qalmışdın. Mən isə hey sənə nağıl dedirdirdim. Yorulub əldən düşmüşdün. Bir gün də mahnı oxumağını tələb elədim... Sən oxudun... Birdən susdun... Baxdım ki, yuxuya getmisən... (*Pauza. Anasına daha da qısılaraq*) O mahnının yadında qalan yerlərini mənim üçün oxu.

Qısa pauza. Birinci şəkildəki musiqi davam edir. Ananın xəyalı uzaqlara uçur. Yenə də zaman dayanmışdır.

N ə z a k ə t. Yox, o mahnını yadıma sala bilmirəm.

N a r g i l ə (*ürəkdən*). Fikir eləmə, ana... Hər şey yaxşı olacaq...

N ə z a k ə t. Mən ömrümə on ömür calayıb sənin xoşbəxtliyin üçün dişimlə-dırnağımla çalışacağam.

N a r g i l ə. Sağ ol ana. (*Onu öpür*) Neçə illərdir ki, mən sənin nəfəsini belə yaxından hiss etməmişdim.

N ə z a k ə t (*qalxır*). Bu gün yığışıb gələrsən. Sabah gedərik dərziyə.

N a r g i l ə. Nə var ki?

N ə z a k ə t. Sənin üçün də, özüm üçün də kostyumluq almışam.

N a r g i l ə (*ürəkdən, lap uşaq kimi sevinir*). Nə danışırsan?.. Yaxşı materialdır?

N ə z a k ə t. Gərək xoşuna gəlsin... Məncə, çox yaxşıdır...

N a r g i l ə (*eyni uşaq sevinci ilə*). Axır ki, mənim də əynim bir təzə kostyum üzü görər...

N ə z a k ə t. Anan sənin üçün hələ ayrı şey də alıb.

N a r g i l ə. Nə?

N ə z a k ə t. Gələrsən, görərsən...

N a r g i l ə. Bəlkə... (*Məzəli bir əda ilə ayağına işarə edir*) Dünən univermağa gələn tuflilərdəndir? (*Nəzakət başı ilə təsdiq edir*) Sağ ol, ana. Bir gün mən də heylə bahalı tufli ayağıma geyəcəyimi heç ağlıma da gətirməzdim. Ancaq... ana, bir məsələ var...

N ə z a k ə t. Yenə nə məsələdir?

N a r g i l ə. Axı, mən o kişinin üzünü bir də görmək istəmirəm.

N ə z a k ə t. Sən onun üzünü görməyəcəksən. Mən aralıq qapını bağlamışam.

N a r g i l ə. Qoy elə mən burda qalım.

N ə z a k ə t. Təzədən başlayırsan?

N a r g i l ə. Yaxşı...

N ə z a k ə t. Hələlik...

N a r g i l ə. Hələlik, ana!

Nəzakət çıxır. Nargilə onun ardınca uzun bir nəzər salır. İşıq tədricən azalır, nəhayət, Nargilənin həyəcanlı, xoşbəxt nəzərləri altında sönür. Həsənzadənin eyvanı. Ətrafda bir tör-töküntülük nəzərə çarpır. Həsənzadə şeylərini çamadanlara yığır. Telefon zəngi. Həsənzadə dəstəyi götürür. İşıq eyni zamanda telefon xəttinin o biri ucunda dəstəyi qulağına tutmuş Nəzakətin üzərinə düşür.

H ə s ə n z a d ə. Eşidirəm.

N ə z a k ə t. Sizi bir də narahat elədiyim üçün üzr istəyirəm.

H ə s ə n z a d ə. Eybi yoxdur, buyurun...

N ə z a k ə t (*həyəcanını güclə boğaraq*). Bilirsinizmi, biz barışdıq...

H ə s ə n z a d ə. Təbrik edirəm... Mən bunu gözləyirdim...

N ə z a k ə t. İcazə verin sizə dünyalar qədər təşəkkür edim.

H ə s ə n z a d ə. Mənə?

N ə z a k ə t. Əlbəttə... Sizin təsiriniz olmasaydı, biz ana-bala arasındakı əhvalat kim bilir haralara gedib çıxardı... Bəlkə də heç ölənəcən barışmazdıq. (*Qısa pauza*) Ancaq sizdən böyük bir xahişim var.

H ə s ə n z a d ə. Buyurun...

N ə z a k ə t (*həyəcan içində*). Deməyə cəsarət eləmirəm.

H ə s ə n z a d ə. Ürəyinizə nə gəlirsə, deyin.

N ə z a k ə t. Elədiyiniz yaxşılığı axıra qədər aparın.

H ə s ə n z a d ə. Başa düşmürəm.

N ə z a k ə t. Siz nə qədər yaxşı insan olsanız da, mən onun sizə ərə getməsinə razı deyiləm.

H ə s ə n z a d ə. Mən bunu bilirəm.

N ə z a k ə t. Siz Allah inciməyin...

H ə s ə n z a d ə. İncimirəm...

N ə z a k ə t. Özünüz deyin, insafdırmı ki, o cür gənc qız...

H ə s ə n z a d ə (*səbrsiz onun sözünü kəsir*). Aydındır.

N ə z a k ə t. Rica edirəm, məni səhv başa düşməyin... Biz çalışmalıyıq ki, övladlarımızın xoşbəxtliyi bütöv olsun. Elə deyilmi?

H ə s ə n z a d ə. Elədir... Əlbəttə, elədir...

N ə z a k ə t. Biz xoşbəxt olmadıq, heç olmasa, onlar olsunlar... Yalvarıram, bir vasitə ilə onu özünüzdən uzaqlaşdırın. Elə edin ki, bir də sizin barənizdə düşünməsin... Siz alicənab adamsınız... Siz bunu bacararsınız...

H ə s ə n z a d ə. Mən o barədə fikirləşərəm. Ancaq siz öz səhvinizi işdə düzəldin... Nargilə sizin bilib-tanıdığınızdan çox-çox yüksək bir qızdır. (*Pauza. Dərin böhran içində*) Siz onun xoşbəxt olmasına çalışın!.. Bunun üçün, əgər, bir çətinliyə rast gəlsəniz, mənə müraciət eləməyi unutmayın!.. (*Qısa pauza*) Mənim ünvanımı zavoddan soruşsanız, deyərlər...

N ə z a k ə t. Necə bəyəm, siz bir yerə gedirsiniz?

H ə s ə n z a d ə. Bəli, gedirəm.

N ə z a k ə t. Neçə vaxta?

H ə s ə n z a d ə. Həmişəlik.

N ə z a k ə t. Nə danışırsınız...

H ə s ə n z a d ə (*artıq danışmaq onun üçün çətindir*). Başqa sözünüz yoxdur ki?

N ə z a k ə t (*mütəəssir halda*). Gedin, işiniz həmişə avand olsun. Siz dəyərli insansınız.

Həsənzadə dəstəyi asır və dərhal papiros yandırır. O, heç bir zaman indiki qədər həyəcanlı görünməmişdir. Birinci şəkildəki musiqi yenidən qalxır. Pauza. Həsənzadə

Fərəcov və keçən dəfə Həsənzadənin kabinetində gördüyümüz üç cavan oğlan daxil olurlar.

Y a ş l ı k i ş i. Salam.

H ə s ə n z a d ə. Əleykəssalam, buyurun, əyləşin...

Gələnlər otururlar.

Y a ş l ı k i ş i. Bu nə əhvalatdır, əşi, deyirlər gedirsən?

H ə s ə n z a d ə (*zarafatyana*). Elə deyirlər.

Y a ş l ı k i ş i. İyirmi ildir bir yerdə işləyirik, üzümüz-gözümüz öyrəşib...

F ə r ə c o v. Ba...a... balaca bir sexi böyüdüb o cür zavod eləmisiniz... İ... i... indi ən ya... ya... yaxşı vaxtında qoyub gedirsiniz.

B i r i n c i i ş ç i. Harada işləyəcəksiniz?

H ə s ə n z a d ə. Gəncə tərəfdə təzə zavod tikmək lazımdır.

Y a ş l ı k i ş i. Deyir, özün ərizə vermisən?

H ə s ə n z a d ə (*qəsdən kişinin sözünün üstündən keçərək*). Eh, ay Muradxan dayı, sənlə mənə bu dünyada tikməkdən başqa ayrı nə qalıb ki?..

Y a ş l ı k i ş i. Tikmək yaxşı şeydir. Ancaq sən niyə özünü mənimlə bir tutursan?.. Mən yetmişi vurub keçmişəm. Amma sən.

B i r i n c i i ş ç i. Rəşid bayaq kəndlərindən zəng eləmişdi. Sizin getməyinizi biləndə yaman pərt oldu...

H ə s ə n z a d ə. Məzuniyyətini nə cür keçirir?

B i r i n c i i ş ç i. Deyir darıxıram... Sabahda, birigündə qayıdacaq...

İ k i n c i i ş ç i (*mənalı təbəssümlə*). Darıxmağının səbəbi var.

H ə s ə n z a d ə (*gülümsəyir*). Nədi eylə?

B i r i n c i i ş ç i. Bilmirsiniz?

H ə s ə n z a d ə (*qəsdən*). Yox, bilmirəm, nə olub bəyəm?

İ k i n c i i ş ç i. Naryadçı qız gələndən bəri nə gecəsi gecədi, nə gündüzü gündüz...

Ü ç ü n c ü i ş ç i. Lap Məcnun olub.

H ə s ə n z a d ə. Nargiləni deyirsiniz?

B i r i n c i i ş ç i. Ancaq qızın onunla ulduzu barışmır ki, barışmır... Rəşidi görəndə, elə bil, cini qalxır. İllah da ki, oxuyanda.

İ k i n c i i ş ç i (*mənalı təbəssümlə*). Bunlar Rəşidin xeyrinədir.

B i r i n c i i ş ç i. Xeyrinədir?

İ k i n c i i ş ç i (*filosofanə bir görkəm alaraq*). Bəs necə...

Ü ç ü n c ü i ş ç i (*hərarətlə*). Sən də ağ eləmə! Nəyi xeyrinədir, az qalmışdı kişini vurub öldürsün...

İ k i n c i i ş ç i. Siz hələ uşaqsınız. Mən belə romanları çox oxumuşam.

Ü ç ü n c ü i ş ç i. Qız nervinnidi, vəssalam...

İ k i n c i i ş ç i. Xeyr a... nervin bura dəxli yoxdur. (*Bilici ədası ilə*) Psixoloji!

Pauza. Həsənzadə ikinci işçiyə baxır. Sonra gözlərini ondan çəkərək papiros yandırır. O öz dərin kədərinə qalib gəlməyə çalışır.

B i r i n c i i ş ç i. Biz gərək onu həmkarlar ittifaqına götürək.

İ k i n c i i ş ç i. Götürməyinə götürək, ancaq həmkarlar ittifaqının məhəbbətə nə dəxli var?

B i r i n c i i ş ç i (*ötkəm*). Çox dəxli var!.. Əgər, o, bir təşkilatın üzvü olsa, kollektivə daha tez isinişər. Adamlara dəvə nalbəndə baxan kimi baxmaz.

Ü ç ü n c ü i ş ç i. Təzə gələn vaxt söz demək olmurdu. İndi xeyli dəyişib.

Y a ş l ı k i ş i. Qızın ağlı olsa, çəm-xəm eləməz. Bu mahalda Rəşid kimi oğlan yoxdur.

İ k i n c i i ş ç i. Əlbəttə.

F ə r ə c o v. Rəşidi vu... vu... vurar, öldürər... Də... dəli şeydir.

H ə s ə n z a d ə (*sərt*). Bura bax, Fərəcov, əgər, bir də sənin o qız *barəsində bu cür sözlər danışdığın qulağıma çatsa, birinci növbədə*, mənə cavab verməli olacaqsan... Elə bilmə ki, mən ayrı planetə köçürəm. Həmişə zavodla əlaqə saxlayacağam.

Y a ş l ı k i ş i. Əlbəttə... zavod sənin balandır.

H ə s ə n z a d ə. Əgər, mənim xatirimi istəyirsinizsə, o qızdan muğayat olun. Ağıllı qızdır. Çalışın xoşbəxt olsun. (*Qısa pauza. Papiros çəkir*) O, başqa şəraitdə böyümüşdür.

Y a ş l ı k i ş i. Sən bizə pis adam tapşırmazsan. O qızı gözümüz üstə saxlayacağıq.

İ k i n c i i ş ç i. Lap arxayın olun.

H ə s ə n z a d ə (qısa pauza. Həsənzadə ağır düşüncədən başını qaldıraraq). Bilirsiniz ki, Rəşidi mən də çox istəyirəm.

B i r i n c i i ş ç i. Siz onu politexnik institutunacan aparıb çıxarmısınız.

H ə s ə n z a d ə. Əgər, Nargilə ilə ulduzları barışsa, mən də şad olaram.

B i r i n c i i ş ç i. Yəni demək istəyirsiniz ki...

Ü ç ü n c ü i ş ç i. Hə... də...

H ə s ə n z a d ə (*birinci oğlana xitabən*). Mənə də elə gəlir ki, bu mümkündür və sizdən xahiş edirəm o barədə mənim də rəyimi Rəşidə bildirəsiniz.

B i r i n c i i ş ç i. Baş üstə.

Qısa pauza.

H ə s ə n z a d ə. Mən taleyə inanıram. Mənə elə gəlir ki, bizim xoşbəxtliyimiz əksər hallarda bir-birimizdən asılıdır.

Y a ş l ı k i ş i. Elədir, qardaş, elədir. Əgər, hamı sənin kimi düşünsəydi, dünya cənnət olardı. (*Qısa pauza*) Yaxşı adamlar həmişə yaxşı işlər yadigar qoyub gedirlər. (*Əvvəl o, sonra da o birilər qalxırlar*) Sənin bizim boynumuzda haqqın çoxdur. Get, işin həmişə avand olsun...

H ə s ə n z a d ə. Sağ olun...

Y a ş l ı k i ş i. Sənə yaxşı yol...

Həsənzadə hamı ilə əl tutuşur. Adamlar çıxırlar. Həsənzadə bir neçə saniyə *hərəkətsiz dayanır. Onun görünüşü çox kədərlidir. Birinci şəkildəki musiqi yenidən* başlayır. Həsənzadə şeylərini yığışdırmaqda davam edir. Otağın işığı azalır və yarıqaranlıqdan Xurşid çıxır. İşıq onun və Həsənzadənin üzərinə düşür.

X u r ş i d. Nə üçün evlənmədin? Axı, o səni sevir.

H ə s ə n z a d ə. Doğrudur... Lakin bu, qeyri-adi bir məhəbbətdir. (*Qısa pauza*) Təbiət sevənlər arasında qəribə tənasüb yaradır; bu tənasüb pozulduqda isə, ikisindən birində məhəbbət daha tez qocalır. Daha tez məhv olur ki, bu da çox kədərli bir haldır...

X u r ş i d. Sən cavanlıqda məhəbbət barəsində bu cür sakit, bu cür soyuq mühakimə yürütməzdin...

H ə s ə n z a d ə. O zaman bu duyğular hamısı torpaqdan təzə-təzə baş qaldıran körpə otlar üzərinə düzülmüş bahar şəhləri idi. Yay günəşi onları çoxdan qurudub! Qışda düşən şeh isə donub buz olur...

X u r ş i d. Sən gedirsən, bəs, o yazıq qızın halı necə olacaq? Məgər, bu, sənin tərəfindən xudpəsəndlik deyil?

Həsənzadə. Yox! Mənim getməyim ədalətin hökmüdür. (*Qısa pauza*) Dünyada ata-ana nəvazişi görməyən o gənc qız mənə göydəndüşmə bir məxluq, bir Allah kimi baxır. (*Zarafatyana*) İndi, əgər, bu "Allah" öz qüdrətindən sui-istifadə eləyib onun səadətini oğurlasa, bəs, insafı harda qaldı?

Xurşid. Axı, o öz xoşbəxtliyini səndə görür...

Həsənzadə. Doğrudur... Lakin bu duyğunun ömrü o qədər qısadır ki... (*Pauza*) Yox, sonrakı peşmançılıqdan indiki əzab min dəfə yaxşıdır! (*Qısa pauza*) Bir vətəndaş olaraq mənim üçün əsas məsələ onun həyatı, insanları düzgün dərk etməsidir!

Xurşid. Sən bu məsələni artıq həll etmiş olduğunu güman edirsən?

Həsənzadə. Mən bunun üçün əlimdən nə gələ bilirdisə, hamısını elədim. Ardını isə... həyat özü davam etdirəcək! Mən onu yaxşı insanlar arasında qoyub gedirəm!

Maşın siqnalı. Qapı zəngi. Şofer daxil olur. Xurşid çəkilir.

Şofer. Hazırsınız?

Həsənzadə. Bəli, hazıram.

Şofer iki çamadanı götürüb çıxır. Həsənzadə pencəyini geyərək, boş otağa nəzər salır. İşıq tədricən sönür. İşıq yananda isə, Nargilənin otağı görünür. Nargilə eyni həvəslə işləyir. Qapının zəngi çalınır. Qız yığışdırıb qapını açır. Həsənzadə otağa daxil olur.

Nargilə bir an donub qalır.

Nargilə. Gözlərimə inana bilmirəm. Siz də mənim otağıma gələrmişsiniz. (*Özünü Həsənzadənin üstünə ataraq, hər iki əli ilə ondan yapışıb, üzünü sinəsinə yapışdırır*) Ay Allah... Mən nə qədər xoşbəxtəm!.. Mənim əzizim, həyatım... (*Sevincdən gah gülür... gah gözləri yaşarır*) Bu gün mənim nə xoşbəxt günümdür!.. Sizdən bir az qabaq da anam gəlmişdi.

Həsənzadə (*birdən canlanaraq*). Doğrudanmı?

Nargilə. Bəs necə!.. Uzun işdir... Elə indicə sizə zəng edəcəkdim. Anam təkidlə mənim geri qayıtmağımı istəyir. Hətta, Fərəcin stul-mustulunu da mənim otağımdan çıxarıb, aralıq qapını bağlayıb.

Həsənzadə. Bəs, sən nə cavab verdin?

Nargilə. Mən sizinlə məsləhətləşmək istədim... Qayıdım, yox...

Həsənzadə. Əlbəttə, qayıtmaq lazımdır...

Nargilə. Fərəcin acığına mən də qayıtmaq istəyirəm.

Həsənzadə. Fərəcin acığına nə üçün? Ananın xatirinə qayıtmaq lazımdır. Madam ki, peşman olub...

Nargilə. Eh... bilirsiniz necə peşman olub... Deyir, mən səni öz ata evindən gəlin köçürmək istəyirəm, yaman dəyişilib.

Həsənzadə. Belə də gözləmək olardı... Ana anadır.

Nargilə. Görünür, elədir. (*Qısa pauza. Həsənzadəyə həyəcanla baxaraq*) Mən sizi bu kiçik, yoxsul otağıma heç yaraşdıra bilmirəm. Elə bil ki, Aydan gəlmisiniz. Gəlin əyləşin... Mənim Aydan gələn əzizim. (*Hər ikisi oturur*) Mən evimizə qayıdandan sonra da tez-tez gələrsiniz... Eləmi?

Həsənzadə. Vaxt olar gələrəm.

Nargilə. Vaxt olar nədir... hər gün gələcəksiniz. (*Bir sirr açırmış kimi yavaşcadan*) Anam daha sizin kölgənizi qılınclamır...

Həsənzadə (*mükəddər bir təbəssümlə*). Doğrudanmı?

Nargilə. Bir kəlmə də pis söz demir.

Həsənzadə. Mən buna çox şadam.

Nargilə. Mən bilirdim ki, anam, əvvəl-axır, başa düşəcək... (*Onun əlindən yapışaraq*) Axı, sizə necə pis demək olar? Eh... bu gün... Surik də gəlmişdi...

Həsənzadə. Nə deyirdi?

Nargilə. İşləmək istəyir. Zavodda onun üçün bir iş tapılar?

Həsənzadə. Tapılar.

Nargilə. Onda düzəldin. Vallah, pis qız deyil.

Həsənzadə bloknot və qələm çıxarıb nə isə yazaraq kağızı çıxarıb Nargiləyə verir.

Həsənzadə. Verərsiniz Fərəcova, düzəldər...

Nargilə. Məktub nə üçün? Sabah özünüz çağırıb tapşırarsınız...

Həsənzadə (*özünü toplayaraq*). Özüm gedirəm.

Nargilə (*birdən tutularaq*). Hara? (*Yalnız indi Həsənzadənin yol paltarında olmasının fərqinə vararaq*) Olmaya Aydını görməyə gedirsiniz? (*Həsənzadə "yox" mənasında başını bulayır*)

Həsənzadə. Təzə iş yerinə.

Nargilə. Başa düşmürəm, necə "təzə iş yerinə"?

Həsənzadə. Gəncə tərəfdə böyük sement zavodu tikilməlidir, məni ora dəyişiblər...

N a r g i l ə (*qeyri-ixtiyari*). Bəs mən?!

H ə s ə n z a d ə (*onun əlindən tutaraq*). Siz burada qalırsınız...

N a r g i l ə (*dəhşət içində əlini Həsənzadənin əlindən qopararaq qışqırır*). Yox... yox... İstəmirəm! Qalmaq istəmirəm! Mən... Sizsiz yaşaya bilmirəm. (*Birdən böhran içində gülərək*) Yoxsa? Siz məni sınamaq istəyirsiniz?

H ə s ə n z a d ə. Sizin sınanmağa ehtiyacınız yoxdur.

N a r g i l ə (*öz-özünə danışırmış kimi*). Demək, gedirsiniz...

Qısa və gərgin pauza.

H ə s ə n z a d ə (*onun əlindən tutaraq*). Qulaq asın, görün mən nə deyirəm.

N a r g i l ə (*əlini onun əlindən qopararaq*). Lazım deyil!.. Heç nə deməyin!.. Heç nə... (*Gözlərindən sakit-sakit yaş axır*) Siz getməli idiniz... Siz həddindən artıq yaxşı adamsınız. Siz qala bilməzdiniz...

H ə s ə n z a d ə. Elə deməyin...

N a r g i l ə. Yox, narahat olmayın. (*Göz yaşları sakit-sakit axır*) Siz getsəniz də, hər şeyi özünüzlə aparmırsınız... Siz mənim həyatımda çox şey qoyub gedirsiniz.

H ə s ə n z a d ə. Rica edirəm həyəcanlanmayın.

Göz yaşları daha da şiddətli tökülür.

N a r g i l ə. Dedim ki, narahat olmayın... Madam ki, siz belə edirsiniz, demək, belə də lazımdır. Qoy mənim göz yaşlarım sizin səfərinizi kədərli eləməsin. Siz onsuz da bu dünyada az dərd çəkməmisiniz. (*Göz yaşları içində gülümsəyir*) Mən Səmənər quşu kimi sizin odunuza yanmaq istəyirdim. Siz bunu istəmədiniz. Çünki siz həddindən artıq yaxşı adam idiniz... (*Bayırda maşın siqnalı. Həsənzadə qalxır*) Yox, bircə dəqiqə də dayanın... Əgər, bu dünyada insaf, ədalət varsa, qoy sizin bircə oğlunuz yer üzünün ən xoşbəxt adamı olsun. Sizin qəlbiniz bir də qəm görməsin. Siz həmişə... gecə də, gündüz də mənim yanımda olacaqsınız. Mənimlə olacaqsınız. (*Şiddətli göz yaşları içində gülümsəyir*) Axı, mən sizsiz necə yaşaya bilərəm?

H ə s ə n z a d ə (*həyəcanla*). Nargilə...

N a r g i l ə. Yox, susun. Siz öz sözünüzü demisiniz. Mənim isə sizə sözüm çox idi... Sizin vaxtınız yoxdur... Lakin siz harda olursunuz-olun, mən hər gün bu sözləri sizə deyəcəyəm.

H ə s ə n z a d ə. Rica edirəm həyəcanlanmayın.

N a r g i l ə (*göz yaşları içində gülümsəyir*). Kim deyir ki, mən həyəcanlanıram?! Əksinə... Mən heç bir zaman özümü bu qədər sakit hiss etməmişəm! Mənim məhəbbətim əbədiyyətə qovuşmuşdur! Mən onun sabitliyini, gözəlliyini, əbədiliyini heç bir zaman bu qədər aydın hiss etməmişdim... (*Onun qollarından yapışaraq*) İndi isə gedin, qatara gecikirsiniz...

Həsənzadə çıxır. Birinci şəkildəki musiqi yenidən başlayır.

İşıq tədriclə azalır və sönür...

P ə r d ə

1963

MƏHV OLMUŞ GÜNDƏLİKLƏR

İŞTİRAK EDİRLƏR

Gövhər – həkim, 42 yaşında
Fəridə – onun qızı, 22 yaşında
Qənimət – gənc mühəndis, 22 yaşında
Savalan – rəssam, 22 yaşında
Anjel – 22 yaşında
Ədalət – 38 yaşında
Skeletəbənzər kişi
Tip

BİRİNCİ PƏRDƏ

Gövhərin evi. Sadə, təmiz bir otaq. Fərəh və sevinc ifadə eləyən bir musiqi. Fəridə bu musiqinin ahənginə uyğun bir xoşbəxtlik içində gəlib zəng eləyir. İşıq, eyni zamanda, telefon xəttinin o biri ucunda, stol arxasında oturmuş Ədalətin üzərinə düşür.

Ədalət (*dəstəyi götürərək*). Eşidirəm.

Fəridə (*zarafatyana, səsini dəyişir*). Bağışlayın, yoldaş rəisi olar?

Ədalət (*səsi tanıyır, lakin zarafatla*). Kimdir soruşan?

Fəridə. Bir qəşəng qız!

Ədalət. Qəşəng qızın rəislə nə işi var?

Fəridə. İşi olmasaydı, zəng eləməzdi.

Ədalət. Buyurun, Fəridə xanım!.. Rəis sizi dinləyir.

Fəridə (*qəhqəhə ilə gülərək*). Yaman şeysən, nə qədər səsimi dəyişdim, yenə də tanıdın.

Ədalət (*gülümsəyərək*). Görürsən ki... Nə əcəb zəng eləmisən?

Fəridə. Çox sağ ol! Eləməyim?

Ədalət. Bayaq eləmişdin, ona görə deyirəm.

Fəridə. Nə olsun, bayaq eləmişdim, indi də eləyirəm. (*Nazlanaraq*) Sənsiz darıxıram.

Ədalət. Tənəffüsdə gələcəyəm.

Fəridə. Doğrudan?

Ədalət. Doğrudan.

Fəridə. Urra! İşin çoxdur?

Ədalət. Çoxdur.

Fəridə. Gəlim kömək eləyim?

Ədalət (*eyni zarafatla*). Gəl.

Fəridə. Bax, gələrəm ha...

Ədalət. Gözləyirəm.

Fəridə (*bərkdən gülür, sonra nə üçünsə pıçıltı ilə*). Öpürəm səni.

Ədalət. Mən də...

Fəridə. Çox–çox?

Ədalət. Çox-çox.

Fəridə. İşlə! (*Dəstəyi asır*)

Ədalətin üzərinə düşən işıq sönür. Fəridə gündəliyini çıxarıb eyni həyəcanla yazmağa başlayır və yazdıqca biz onun daxili səsini eşidirik.

Fəridənin daxili səsi. Mən xoşbəxtəm... Bir ay bundan əvvəl politexniki bitirdim. İndisə istədiyim oğlana ərə gedirəm. Sabah yox, birisi gün bizim toyumuzdur. Nişanlım gözəldir, yüksək vəzifə sahibidir. Nəcib oğlandır. Ah... mən bu xoşbəxtliyi gözləyirdim. Mən anamın yarımçıq qalmış səadətini tamamlamaq istəyirdim... O, ömrünün iyirmi cavan, əziz ilini mənə həsr edib... Mən sənə rast gəldiyim üçün öz taleyimə təşəkkür edirəm, Ədalət! Sən mənim himayədarım, dostum, yoldaşım, sevgilim olacaqsan! Biz sənin lə gələcək illəri ürəklə, cəsarətlə qarşılayacağıq.

Gövhər gəlir.

Fəridə. *Ana, deyəsən, yaman yorulmusan?*

Gövhər. Yaman. Bu gün düz on beş evə getmişəm.

Fəridə. Sənin də sahən o qədər böyükdür ki...

Gövhər. Böyüklüyünün eybi yoxdur... Təki xəstəlik olmasın. (*Kağıza bükülü parçanı çıxarıb Fəridəyə verir*) Sənin üçün neylon pərdəlik almışam.

Fəridə. Neçə pəncərə üçündür?

Gövhər. Səkkiz.

Fəridə. Dayan görüm çatır? (*Gözlərini yumaraq xəyalən sayır*) İki... üç... beş... altı... iki də kabinet. Hamısına çatır. Sən heç Ədalətin evinə getməmisən, pəncərələrin sayını hardan bilirsən?

Gövhər. Küçədən saymışam.

Fəridə (*parçaya baxır*). Oy, nə gözəl rəngi var.